

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

MILE MARINKOVIČ
**PRIMERJAVA SMERNIC OBRAMBNIH POLITIK
VELIKE BRITANIJE IN FRANCIJE**
MAGISTRSKO DELO

LJUBLJANA, 2006

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

MILE MARINKOVIČ
MENTOR: PROF. DR. MARJAN MALEŠIČ

**PRIMERJAVA SMERNIC OBRAMBNIH POLITIK
VELIKE BRITANIJE IN FRANCIJE**
MAGISTRSKO DELO

LJUBLJANA, 2006

KAZALO

1 UVOD	1
2 METODOLOGIJA ANALIZE	3
2.1 PREDMET IN CILJI ANALIZE	3
2.2 HIPOTEZE	4
2.3 PRISTOP K ANALIZI IN UPORABLJENE METODE	6
3 OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV	9
3.1 OBRAMBNA POLITIKA KOT DEL NACIONALNE VARNOSTI IN NJENI VIRI	9
3.2 VOJAŠKO OBRAMBNI DOKUMENTI	12
3.3 SODOBNE GROŽNJE	13
4 SODELOVANJE MED VELIKO BRITANIJO IN FRANCIJO	16
4.1 SPORAZUM V SAINT MALOJU V LUČI ZAČETKA SKUPNE OBRAMBNE POLITIKE	18
4.2 SREČANJA V KÖLN, HELSINKIH IN SANTA MARIA DA FEIRI	20
5 ANALIZA OBRAMBNIH POLITIK	23
5.1 FRANCOŠKA OBRAMBNA POLITIKA	24
5.1.1 MEJNIKI RAZVOJA FRANCOŠKE OBRAMBNE POLITIKE PO DRUGI SVETOVNI VOJNI	24
5.1.2 NASTAJANJE FRANCOŠKE OBRAMBNE POLITIKE IN PROCES ODLOČANJA NA OBRAMBEM PODROČJU	27
5.1.3 SPREMEMBE V MEDNARODNEM OKOLJU, DRUGAČNE GROŽNJE TER CILJI IN SMERNICE FRANCOŠKE OBRAMBNE POLITIKE	29
5.1.3.1 SMERNICE OBRAMBNE POLITIKE, ZAJETE V PETLETNEM VOJAŠKEM PROGRAMU	34
5.1.4 PROFESIONALIZACIJA FRANCOŠKIH OBOROŽENIH SIL	38
5.1.5 FRANCOŠKA JEDRSKA POLITIKA	43
5.1.6 REZERVNA SESTAVA	44
5.2 OBRAMBNA POLITIKA VELIKE BRITANIJE	47
5.2.1 ZGODOVINSKI MEJNIKI OBRAMBNE POLITIKE VELIKE BRITANIJE	47

5.2.2 NASTAJANJE OBRAMBNE POLITIKE VELIKE BRITANIJE _____	48
5.2.3 OBRAMBNA POLITIKA VELIKE BRITANIJE PO HLADNI VOJNI _____	49
5.2.4 VARNOSTNE SPREMEMBE _____	53
5.2.5 JEDRSKO ODVRAČANJE _____	61
5.2.6 OBRAMBNA POLITIKA IN MEDNARODNE ORGANIZACIJE V PODPORNEM ESEJU _____	62
5.2.7 PREOBLIKOVANJE IN MODERNIZACIJA OBOROŽENIH SIL _____	67
5.2.8 VLOGA REZERVNE SESTAVE OBOROŽENIH SIL _____	72
6 PRIMERJAVA OBRAMBNIH POLITIK VELIKE BRITANIJE IN FRANCIJE _____	78
6.1 CILJI IN SMERNICE BRITANSKE IN FRANCOSKE OBRAMBNE POLITIKE _____	79
6.2 OGROŽENOST FRANCIJE IN VELIKE BRITANIJE _____	80
6.3 STRUKTURA IN REORGANIZACIJA OBOROŽENIH SIL _____	82
6.4 JEDRSKO VPRAŠANJE _____	88
6.5 OBRAMBNI INDUSTRIJI, OBRAMBNI IZDATKI TER RAZMERJE MED NEKATERIMI OBOROŽITVENIMI SISTEMI _____	90
7 SKLEP IN VERIFIKACIJA HIPOTEZ _____	97
8 LITERATURA _____	103
8.1 ČLANKI V REVIJAH OZIROMA ZBORNIKIH _____	103
8.2 SAMOSTOJNE PUBLIKACIJE _____	105
8.3 INTERNETNI VIRI _____	109

SEZNAM KRATIC

ARRC (*Allied Rapid Reaction Corps*) – Zavezniški korpus za hitro posredovanje
BOAR (*British Army of the Rhine*) – Britanska vojska na Renu
BDP – Bruto domači proizvod
CAOC (*The Combined Air Operation Centre*) – Kombiniran operativno letalski center
CCRF (*Civil Contingent Reaction Force*) – Civilni kontingent sil za hitro posredovanje
CFSP (*Common and Foreign Security Policy*) – Skupna zunanjevarnostna politika
CJTF (*Combined Joint Task Force*) – Skupne združene namenske sile
DGA (*Délégation Générale pour l'Armement*) – Direkcija za oborožitev
ESDP (*European Security and Defence Policy*) – Evropska varnostnoobrambna politika
EU (*European Union*) – Evropska unija
MOD (*Ministry of Defence*) – Ministrstvo za obrambo
NATO (*North Atlantic Treaty Organisation*) – Severnoatlantska zveza
NRF (*Nato Response Force*) – Natove sile za hitro posredovanje
OS – Oborožene sile
OZN – Organizacija združenih narodov
RFAS (*Reaction Forces Air Staff*) – Letalsko poveljstvo sil za hitro posredovanje
SACEUR (*Supreme Allied Commander Europe*) – Vrhovni poveljnik zavezniških sil za Evropo
SDI (*Strategic Defence Initiative*) – Strateška obrambna pobuda
SDR (*Strategic Defence Review*) – Strateški obrambni pregled
SEVOP – Skupna evropska varnostna in obrambna politika
SGDN (*Secretariat-General for National Defence*) – Sekretariat za nacionalno obrambo
SZVP – Skupna zunanja in varnostna politika
TELIC – Naziv operacije, pod katero je Velika Britanija sodelovala v napadih na Irak
VB – Velika Britanija
WMD (*Weapon of Mass Destruction*) – Orožje za množično uničenje
ZDA – Združene države Amerike

1 UVOD

Vsaka država je »sui generis« po svoji zgodovini, organizaciji in razvoju; to je vidno tudi iz njene obrambne politike. V sodobnih raziskavah obrambnih politik prevladujejo pristopi, ki jih vrednotijo in primerjajo na državni ravni. Menim, da je obrambne politike držav koristno analizirati in primerjati, saj lahko vidimo, kje so skupne točke in kje bo potrebno še poiskati rešitve, da bi bilo sodelovanje med državami boljše.

Velika Britanija in Francija sta državi, ki sta za proučevanje še posebej zanimivi; obrambni politiki obeh držav imata v obdobju po hladni vojni dosti skupnega. Državi sta ohranili (in okrepili) velik vpliv v mednarodnih organizacijah, imata jedrsko oborožitev ter sodobno opremljene in profesionalne oborožene sile, s katerimi lahko posredujeta tudi zunaj evropskih meja in kar je najpomembnejše, obe sta pripravljene pomagati pri izvajanju skupne evropske obrambne politike.

Konec hladne vojne je vplival na obrambni politiki obeh držav. Francoski obrambni minister Jox je novembra 1991 ocenil (Yost 1994: 233), da je tridesetletno obdobje enolične francoske obrambne politike zaključeno, kar posledično pomeni začetek novega obdobja. S pojavom zalivske krize leta 1991 se je zdelo, da so trendi že znani, a ni bilo tako. Problemi Vzhodnega Timorja, vojn na Balkanu, Sierre Leone, Bunije v Kongu, Iraka in Sudana so zahtevali drugačne in prilagodljivejše pristope, pri čemer ne smemo zanemarjati jedrskega oboroževanja Indije in Pakistana, nastajanja palestinske države, problema Tajvana in Severne Koreje, ekoloških kriz, terorizma, pojava mednarodnega kriminala ter problemov, ki jih s seboj prinaša globalizacija.

Viri ogrožanja obeh držav postajajo vse bolj kompleksni in sestavljeni. Lahko rečem, da se obe politiki pripravljata na nove izzive in spremembe, ki bi lahko ogrozile njune smernice. Teroristični napadi v Združenih državah Amerike so septembra 2001 povzročili tudi reakcijo snovalcev francoske in britanske obrambne politike. Britanska in francoska vlada sta že prej in po napadih sprejeli vrsto aktov, ki predvidevajo spremembe v strukturi obrambnega sistema, med drugimi bi omenil britanski Strateški obrambni pregled iz leta 1998 (Strategic defence review), Novo poglavje (New Chapter), Belo knjigo, francoski vojaški program za obdobje od 2003 do 2008 (Loi de programmation 2003-2008) in dokument ministrstva za obrambo z naslovom Obramba proti terorizmu – najvišja prioriteta obrambnega ministrstva (2005).

V nalogi se bom posvetil primerjavi smernic, ciljev in značilnosti obrambnih politik Velike Britanije in Francije, predvsem v obdobju po hladni vojni. Izpostavil bom številne teme, ki so aktualne tudi danes, primer za to je odnos obeh držav do Združenih držav Amerike in zveze Nato.

Da se britanski politiki bojijo umika ameriških oboroženih sil iz Evrope, je ugotovilo že vrsto strokovnjakov. Eden teh je Winkler (1993: 28), ki ocenjuje, da sodelovanje Združenih držav Amerike v oblikovanju novega evropskega varnostnega reda in njihova stalna prisotnost v Evropi prispeva k varnosti evropskih držav. Skratka: ZDA s svojo prisotnostjo vplivajo na morebitna rivalstva znotraj evropskega prostora. Thatcherjeva velikokrat poudarja pomembnost vezi med Veliko Britanijo in Združenimi državami Amerike, hkrati pa spodbuja svobodno odločanje Velike Britanije glede sodelovanja na mednarodni ravni (Thatcher 2002: 410). Avtorica ravno Francijo vidi kot nosilko evropskih interesov, ki ustvarja drugačen, »poseben odnos«¹, kot je to v primeru Velike Britanije, saj je vloga Nemčije v evropskem in tudi svetovnem merilu vse bolj izrazita.

Prioritete obrambnih politik Velike Britanije in Francije še vedno ostajajo predmet številnih razprav, iz katerih lahko povzamemo vrsto različnih in dostikrat nasprotujočih si stališč. Vladi na nacionalni ravni oblikujeta smernice, znotraj katerih se odražajo interesi in stališča državljanov obeh držav. Zaščita nacionalnega in prekomorskega ozemlja ter lastnih državljanov še vedno ostaja prioriteta obrambnih politik obeh držav, ki bosta morali poiskati še več skupnih točk, če želita še naprej uspešno sodelovati.

Sodelovanje Velike Britanije in Francije je razpoznavno po mnogih skupnih projektih obrambnega značaja. Viden korak naprej sta vsekakor storili v St. Maloju decembra 1998, kjer sta delno že uskladili določene nacionalne smernice glede razvoja skupne evropske zunanje in varnostne politike. Srečanja v Helsinkih, Kölnu in Nici so začete cilje še bolj natančno opredelila. Zaostrovanje odnosov med državama je povzročila iraška kriza leta 2003. Odnose obeh držav je postavila na najnižjo raven po hladni vojni. Težko pa bi rekli, da gre za ohladitev odnosov na vseh področjih. Menim, da ima problem Iraka svojo težo in bo v tudi v bodoče predmet mnogih analiz in razprav.

¹ Gre predvsem za poseben odnos Velika Britanija – ZDA in Francija – Nemčija.

2 METODOLOGIJA ANALIZE

2.1 PREDMET IN CILJI ANALIZE

Primerjava obrambnih politik Velike Britanije in Francije v obdobju po hladni vojni je osrednji predmet moje analize. Kot sem povedal že v uvodu, bom obravnaval oz. primerjal smernice, cilje in značilnosti le-teh. Položaj in vloga, ki jo imata državi v mednarodni skupnosti, nakazujeta, da sta obe tudi med vodilnimi državami na svetu pri ustvarjanju trendov oz. smernic obrambnih politik. V bistvu gre za državi, ki sodita med najrazvitejše na svetu in kot takšni sta izpostavljeni številnim virom ogrožanja. Svoje mehanizme znotraj in zunaj svojih meja sta prisiljeni prilagajati sodobnim varnostnim izzivom.

Smernice obrambnih politik, ki se prepletajo z varovanjem države zunaj meja, so povezane z vlogo drugih držav. Pri obravnavi oz. primerjavi smernic obrambnih politik Velike Britanije in Francije bom ostale države vključil le posredno. Prednost bodo imele tiste, ki imajo vpliv na obravnavano tematiko. To so v prvi vrsti Združene države Amerike, deloma Nemčija, ostale manj.

Smernice obrambnih politik Velike Britanije in Francije bom ovrednotil skozi izbrane akte, analize avtorjev, stališča politikov in spremembe oz. reforme v njihovih obrambnih strukturah, predvsem oboroženih silah.

Novo razmere in nov položaj Francije in Velike Britanije so zahtevale tudi prilagoditev stališč in usmeritev. Bela knjiga leta 1994² (*Livre Blanc sur la Défense*) in pet vojaškoobrambnih načrtov (*Loi de Programmation Militaire* (1990-1993, 1992-1994, 1995-2000, 1997-2002, 2003-2008)) ter predsednikova iniciativa (*Une Défense Nouvelle 1997-2015*) so akti, ki so dopolnili dosedanja stališča francoskih oblasti. Tekoče spremembe v britanski obrambni politiki po hladni vojni so vidne v programih Možnosti sprememb (*Options for Change*), Poročilo o obrambnem proračunu 95 (*Statement on Defence Estimates 95*), Strateški obrambni pregled (*Strategic Defence Review*), Novo poglavje (*New Chapter*) in pa v najnovejši Beli knjigi (*Delivering Security in Changing World*), ki predstavlja dopolnilo smernic, predstavljenih v zadnjih dveh.

² Prvo po 22 letih.

Poleg aktov in študij so kvantitativni podatki pri proučevanju smernic velikega pomena. Zato bom v nalogi pozornost posvetil tudi trendu kvantitativnega spreminjanja oboroženih sil, obrambnih izdatkov in ostalih kvantitativnih pokazateljev uresničevanja zapisanih smernic obrambnih politik.

Kratek zgodovinski pregled s poudarkom na dogodkih oz. vidnih politikih, ki tudi danes vplivajo na obrambno politiko države, bo vsekakor potreben, saj bi si težko zamislili analizo brez kratkega vrednotenja prispevkov Thatcherjeve oz. De Gaulla. Kolonialne vojne obeh držav in proces dekolonizacije po drugi svetovni vojni še vedno vplivajo na njuni obrambni politiki. Pri analizi določenega problema bom kolonialne vojne in dekolonizacijo le posredno omenjal (npr. pri problematiki zaščite čezmorskih teritorijev in varovanja interesov v Afriki).

Cilji magistrske naloge torej so:

- izpostaviti smernice razvoja obeh obrambnih politik glede na sodobne grožnje;
- primerjati smernice obrambnih politik;
- kvalitativno ovrednotiti smernice in trende razvoja obrambnih politik in oboroženih sil;
- kvantitativno (različne spremenljivke, npr. obrambni proračun, zmanjševanje obsega oboroženih sil, izdelava statistične vrste) z opazovanjem dobljenih vrednosti primerjati spremenljivke v zadnjih desetih letih.

Ministrstvi za obrambo kot glavni izvajalki obrambnih politik obeh držav sta eni izmed največjih »podjetij« v obeh državah, katerih stališča tudi velja primerjati.

2.2 HIPOTEZE

Opredelevanje smernic obrambnih politik vključuje tudi sodobne oblike ogrožanja³. Cilji in smernice obrambne politike določene države so lahko v nasprotju s smernicami druge države. Pri proučevanju smernic Velike Britanije in Francije menim, da ni tako, zato sem postavil hipotezo:

³ Za koncepta nacionalnega interesa in ogrožanja nacionalne varnosti je značilna visoka stopnja relativnosti, plastičnosti in tesne povezanosti (Prezelj 2002: 621).

»Smernice obrambnih politik Francije in Velike Britanije so dokaj skladne (si niso v nasprotju) kljub različnim razmeram pri soočenju z nekaterimi oblikami ogrožanja varnosti.«

Vladi Velike Britanije in Francije v novejših dokumentih vse bolj poudarjata pomen nevojaških groženj, hkrati pa se vojaške grožnje manj poudarjajo, čeprav so pripravljene tudi nanje.

Pri vsem tem se spreminja tudi odnos oblasti do oboroženih sil; le-te sprejemajo drugačne naloge. Vloga, ki jo imajo oborožene sile pri zoperstavljanju »novim« grožnjam, je drugačna od tiste, ki so jo imele v preteklih obdobjih. Skratka: smernice obrambnih politik, ki so zapisane v aktih novejšega datuma, opredeljujejo mehanizme, s pomočjo katerih se določena država zoperstavlja sodobnim virom ogrožanja.

Kot sem že omenil, grožnje povzemajo vse bolj oblike nedržavnega značaja, kar pomeni, da se vojaškim grožnjam določene države ali zveze ne namenja več toliko pozornosti. Kljub temu pa vojaške grožnje ostajajo pomemben dejavnik ogrožanja mednarodne varnosti, na katerega bo v bodoče potrebno še računati. V mnogih analizah in raziskavah prevladujejo različne oblike ogrožanja, ki so povezane z oblikovanjem stališč in hkrati tudi obrambnih politik.

Viri, s katerimi bom potrjeval hipotezo, so:

- dokumenti, v katerih so zapisane smernice – primarni viri;
- raziskave in študije avtorjev – sekundarni viri.

Pri posamični analizi obeh držav bo poudarek – kot pravi Freiherr von Oerr na »prvem svetku« obrambne politike – posebej na odnosih držav do mednarodnih organizacij, problemov zunaj meja in obnovi vojaških virov, s katerimi bi državi želeli doseči svoje cilje.

Druga hipoteza se nanaša predvsem na spremembe v obrambnih politikah obeh držav. Glasi se:

»V obdobju po hladni vojni sta Velika Britanija in Francija temeljito in večkrat spreminjali obrambno politiko.«

Poudarek v tem delu naloge bo na analizi stališč in dokumentov, ki bi ustrezno potrjevali spremembe v smernicah obeh držav. Teh sprememb naj bi bilo po navedbah hipoteze več.

Dejstvo je, da se je varnostno okolje bistveno spremenilo, vendar je vprašanje, kako intenzivno sta državi spreminjali svoja stališča.

Naborniških oboroženih sil nimata ne Francija in ne Velika Britanija. Tudi pojav novih nalog zunaj meja obeh držav je zahteval drugačne oborožene sile z drugačno hitrostjo in močjo reakcije, kot je to bilo do sedaj, zato se hipoteza, ki jo postavljam, glasi:

»Trendi razvoja oboroženih sil obeh držav od leta 1990 kažejo, da se oborožene sile Francije in Velike Britanije spreminjajo, njihove naloge pa postajajo vse bolj kompleksne.«

Vojaški programi, bele knjige, strateški in doktrinarni dokumenti, analize avtorjev in kvantitativna primerjava oz. iskanje novih podatkov bodo viri, s katerimi bom skušal potrditi hipotezo.

2.3 PRISTOP K ANALIZI IN UPORABLJENE METODE

Predmet mojega proučevanja bom ovrednotil na dva načina:

- skozi posamično obravnavo obrambnih politik obeh držav (case study);
- s primerjalno obravnavo britanske in francoske obrambne politike, upoštevajoč dogajanja v notranjem in zunanjem okolju držav, kar med drugim pomeni tudi poudarjanje pomena odnosov dveh držav za evropski in svetovni prostor.

Rezultati, ki jih pričakujem, mi bodo pomagali pri kasnejši obravnavi številnih razmerij med državama na obrambnem področju. Trendne značilnosti bom izkoristil za podajanje mnenja glede možnega razvoja oboroženih sil oz. obrambne politike v bodoče.

V nalogi bom uporabil primerjalno metodo. Haralambous (1999: 821) namreč pravi, da primerjalna metoda rešuje nekatere probleme, ki so povezani z eksperimentiranjem v družbenih vedah. Moralni problemi niso tako ostri kot pri eksperimentiranju, saj v oblikovanje družbenega sveta raziskovalec ne posega neposredno. Poleg tega je manj verjetno, da bo raziskovalec umetno vplival na vedenje tistih, ki jih proučuje, saj izhajajo podatki – vsaj v teoriji – iz »naravnih« situacij. Primerjalna metoda uporablja znanstveno logiko, ki je podobna tisti, ki jo imajo pozitivisti ali tisti, ki jo uporabljajo pri nekaterih deduktivnih pristopih.

Sistematične primerjave se lahko uporabijo za dokazovanje korelacij ter nazadnje vzročnih zvez in možnih zakonov ali za testiranje hipotez. Pomanjkljivost te metode je, da mi bo težko uspelo točno osamiti indikatorje, ki bi potrjevali postavljene hipoteze. Prednost metode pa je časovni okvir, ki ga bom pri primerjavi smernic zajel; to je obdobje po hladni vojni.

Kvalitativni podatki bodo zajeti predvsem v prvem delu naloge. Analiziral bom tiste, ki bodo v glavnem primerjalnem delu prišli do izraza. Tako sem se odločil zato, ker se mi zdijo kvalitativni podatki tisti, ki bodo dali pomen raziskavi. V bistvu gre za interpretacije smernic, ki so zapisane v obravnavanih virih.

V mojem primeru bo šlo za analizo in primerjavo smernic in njihovega preoblikovanja ali – bolje rečeno – prilagajanja novonastalim družbenim razmeram oz. temeljni vsebini obrambne politike v času po hladni vojni. Vsekakor se ne bo mogoče izogniti kratki analizi tistega, kar se in se je v vojaški strukturi dogajalo. Vsekakor bo to mogoče podpreti s kvantitativnimi podatki. V prenesenem smislu bom uporabil Webrove razlage o tem, kako morajo raziskovalci – sociologi interpretirati pomene, ki jih akterji sami pripisujejo svojim dejanjem (Haralambous 1999: 823).

S statističnimi metodami bom analiziral opredeljene dejavnike, s katerimi bom ovrednotil trendne smeri razvoja obeh obrambnih politik. Ovrednoteni indikatorji mi bodo pomagali pri potrjevanju hipoteze. Tu mislim predvsem na strukturna razmerja znotraj oboroženih sil obeh držav, npr. razmerje med rezervno in stalno sestavo in tudi med posameznimi zvrstmi. Z metodo časovne vrste bom potrjeval kvantitativne trendne značilnosti; tu gre predvsem za vprašanja zmanjšanja vojska in obrambnih proračunov.

Da bi v nalogi lahko podal zaključke, bom moral poseči na številna področja, ki se povezujejo z obrambno politiko oz. jo sestavljajo. Viri analize in primerjave so različni⁴, vsekakor pa so zelo pomembna dejstva oz. dogodki, ki so se zgodili in katerih vpliv na prihodnost bo mogoče napovedati. V nalogi mi ne bo težko poiskati fenomenoloških značilnosti posameznih politik, problem pa jih bo zajeti v ustreznem kontekstu in ločiti na tiste, ki so primerne za proučevanje in na tiste, ki niso.

Pomembna pomanjkljivost študije obeh obrambnih politik bo, da bi pri morebitnem posploševanju ugotovitev imel veliko omejitev in težav. Poraja se torej vprašanje, če bo

⁴ Primerjalne študije obrambnih politik so se začele množično pojavljati po letu 1973. Primerjave so delale države po različnih kriterijih oz. postavljenih okvirih ter so se kasneje glede na zastavljeni problem prilagajale.

možno rezultate mojega dela uporabiti na drugih primerih. Alan Bryman meni, da je eden izmed načinov za premagovanje tega problema izvajanje številnih študij primerov na isti vrsti pojava. Avtor hkrati misli, da je lahko neposredno primerjanje rezultatov študij, ki so jih izvedli različni ljudje ali ista oseba ob različnih časih, težavno (Haralambous 1999: 841). Podatki so lahko bolj sistematični, če jih posamezni raziskovalec ali skupina zbira o številnih družbenih skupinah ob istem času. Vsekakor bo velika prednost že omenjene primerjalne metode ta, da bom lahko obrambni politiki obeh držav vrednotil ob istem času.

3 OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV

3.1 OBRAMBNA POLITIKA KOT DEL NACIONALNE VARNOSTI IN NJENI VIRI

Da bi lahko razumeli pomen obrambne politike, bo potrebno opredeliti nekatere pojme, ki se nahajajo v strukturi sistema nacionalne varnosti. Nacionalna varnost⁵ je po Grizoldu (1998: 7) »interakcija ekonomskih, vojaških, ideoloških, pravnih, socialnih in drugih notranjih in zunanjih družbenih dejavnikov, preko katerih si skušajo posamezne države z različnimi sredstvi zagotoviti sprejemljive pogoje za ohranjanje suverenosti, ozemeljske celovitosti, fizičnega obstanka prebivalstva, politične neodvisnosti ter možnost za enakopraven, univerzalen in hiter družbeni razvoj«.

Sodobno nacionalno varnost je mogoče opredeliti kot stanje varnosti, v katerem je zagotovljen uravnotežen fizični, duhovni, psihični in materialni obstoj države v odnosu do drugih držav oz. mednarodnega sistema kot celote (Grizold 1999).

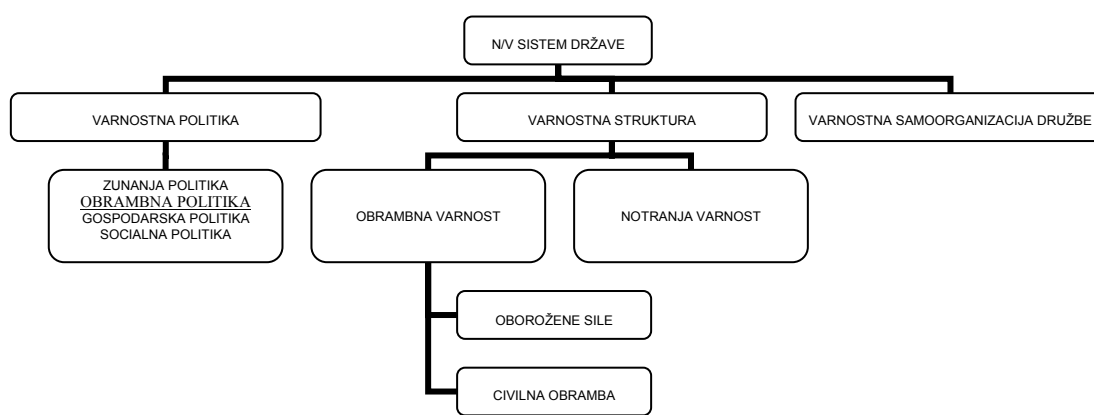
Nacionalna varnost vključuje naslednje temeljne prvine:

- obstoj in ohranjanje ozemeljske celovitosti (vključno z zračnim prostorom in ozemeljskimi vodami);
- vpliv in kredibilni položaj nacionalne države v mednarodni skupnosti, gospodarski razvoj ter
- zaščito življenj in lastnine njenih prebivalcev.

⁵ V sodobnih razmerah pomeni varnostna dejavnost odzivanje različnih subjektov (države, družbenih skupin in posameznikov) na stanja in procese v naravi, družbi ter v odnosih med družbami, za katere sklepajo, da so nevarni v smislu vnaprejšnjega pripravljanja za zaščito, obrambo družbe pred ogrožajočimi procesi in pojavi ter za odpravljanje posledic njihovega delovanja. Izraz obramba označuje tisti del varnostne dejavnosti sodobne družbe, ki obsega vnaprejšnje pripravljanje za obrambo in dejansko obrambo kake družbene skupnosti oziroma države pred procesi in pojavi v naravi in tistimi ravnanji v odnosih med družbami ali državami, za katere sklepa, da so ji nevarna. V sodobni državi obrambne dejavnosti organizacijsko povezuje (in usmerja) obrambni sistem. Med naloge obrambnega sistema sodijo: odvratanje morebitnega napadalca, obramba državnega ozemlja, neoboroženo upiranje agresiji in zagotovitev delovanja političnega, gospodarskega in drugih družbenih podsistemov v vojni. Za uresničevanje navedenih nalog ima obrambni sistem dva temeljna elementa: na eni strani oborožene sile in polvojaške (paravojaške) tvorbe, vključno z obmejnimi policisti, cariniki ipd. in civilno obrambo na drugi. V obrambnem sistemu pripada osrednje mesto oboroženim silam, ki zagotavljajo možnost vojaške obrambe države pred oboroženim ogrožanjem od drugih držav; civilna obramba izvaja aktivnosti, s katerimi podpira izvajanje vojaške obrambe (Raziskovalna skupina 1999: 7-8).

Cilj varnostne dejavnosti je ohranjanje vrednot družbe pred zunanjim in notranjim ogrožanjem, ohranitev stanja miru in svobode ljudi ter zagotovitev nemotenega obstoja in razvoja družbe. Tovrstno dejavnost v največji meri načrtuje in izvaja državni aparat preko varnostne politike⁶. Varnostno politiko lahko v širšem smislu opredelimo kot dejavnost vnaprejšnjega pripravljanja na vire ogrožanja v naravi, družbi in v odnosih med družbami, v ožjem pa kot skupek vseh ukrepov, dejavnosti in ravnanj državnega aparata, ki so namenjeni vzpostavitvi in delovanju nacionalnovarnostnega sistema.

Shema 3.1: Temeljni elementi sistema nacionalne varnosti sodobne države

Vir: Grizold, Anton; Tatalović, Siniša; Cvrtila, Vlatko 1999: 10.

Obrambna politika (glej shemo 3.1) je del varnostne politike in kot takšna izraža pripravljenost za soočenje s številnimi izzivi, ki jih pred njo postavlja okolje. Freiherr von Oerr (1961: 2156) razume obrambno politiko kot politiko dveh svetov. Prvi je svet zunanje politike, diplomacije, zavezništva, razmerja sil oz. posredne in neposredne uporabe vojaške sile. Drugi je svet notranje (domače) politike, političnih strank, razredov in interesnih skupin, ki so si v stalnem nasprotju, kar pomeni, da je vsaka sprejeta odločitev pomembna in je kot taka rezultat obeh svetov.

Huntington (Huntington v Freiherr von Oerr 1961: 2156) opredeljuje obrambno politiko kot politiko, skozi katero se uresničujejo vladni zunanji cilji v odnosu do drugih vlad in domači cilji vlade v razmerju do strank in ostalih skupin.

⁶ Tatalović opredeli varnostno politiko kot dejavnost, katere namen je varovati naravo, družbo in odnose med družbami pred bodočimi grožnjami. V ožjem pomenu besede to pomeni vsoto vseh ukrepov, delovanj in postopkov, namenjenih obstoju družbe (Grizold, Tatalović 1999: 11).

Obrambno politiko določene države lahko definiramo tudi kot skupino programov, načrtov in dejavnosti s strani, ki je določena preko oblasti (v določenem trenutku) ali državljanov določene države. Cilj je doseganje varnosti v razmerju do zunanje vojaške grožnje v miru in tudi v vojni.

Nacionalno obrambno politiko lahko opredelimo z vidika strategije in strukture, ki se kaže v razvoju in izpopolnjevanju strategije ter v sistemu, s katerim so oborožene sile nadzorovane in organizirane.

Podobno kot ostale nacionalne politike je tudi obrambna produkt odnosov med mnogimi dejavniki. Med njimi so:

- obrambna kultura kot produkt zgodovinskih izkušenj in politične ideologije;
- karakter in zmožnosti političnih in vojaških vodij;
- cilji in morala vojakov;
- družbene organizacije;
- javno mnenje;
- demografski faktorji;
- trendi in dosežki znanosti in tehnologije;
- ekonomska moč;
- geopolitično okolje z razmerjem vojaških sil;
- dinamično politično okolje, v katerem se preigravajo različne vloge nasprotnika.

Grizold (1990: 22) opredeli obrambno politiko kot politiko, ki je del politike kake države in predstavlja celoto procesov, odnosov in institucij, skozi katere aparat države zavestno usmerja vojaškoobrambno dejavnost. To je po definiciji avtorja subjektivna stran obrambne politike; le-ta pa je v vsakdanjem življenju soočena z objektivnimi okoliščinami (ekonomske, demografske, politične, kulturne, geografske itd.). Obrambna politika je po mnenju avtorja v sodobnih državah zadeva vladajočega političnega subjekta (politične stranke, razreda) oziroma državnega aparata (vlade). Pri tem gre za razumevanje političnih predstavnikov ljudstva (politokracije), organizacije in delovanja vojaške sile v življenju njihove družbe. Centralni element obrambne politike sodobnih držav je državna vojaška organizacija, ki neposredno ali posredno služi različnim ciljem državne politike. Vsebina obrambne politike kot dela državne politike je lahko:

- a) obrambna (organiziranje in pripravljanje za obrambo ozemlja lastne države; organizacija, usposabljanje, opremljanje z orožjem svojih oboroženih sil (OS) za delovanje le na svojem ozemlju idr.);
- b) agresivna (vsebuje cilje kot: opredeljevanje t. i. interesnih sfer na ozemljih drugih držav in z izgovorom o zagotavljanju lastne varnosti, vmešavanje v notranje zadeve drugih držav, dominacija nad kako državo z uporabo nasilja; tem ciljem ustreza struktura in organizacija OS ter njihove oborožitve);
- c) obrambno-agresivna (prvenstveno vsebuje obrambne cilje, svoje OS pa organizira, pripravlja in oborožuje tudi za delovanje na ozemlju drugih držav).

Poudariti je potrebno, da je obrambna politika vse bolj obsegajoča veja varnostne politike in kot take je ni priporočljivo obravnavati kot omejeno vojaško strategijo. Kompleksna povezanost obrambne politike s strategijo (splošno ali vojaško) obstaja (JWP 0-01 2001: 16), vendar je vsekakor potrebno natančno opredeliti meje obravnave.

3.2 VOJAŠKO OBRAMBNI DOKUMENTI

Analiza vojaških groženj varnosti določene države brez upoštevanja nevojaških bi bila brezpredmetna. Enako tudi obratno. Grožnje varnosti določene družbe so med seboj tesno povezane in soodvisne. Kompleksno ogrožanje varnosti je torej skupek različnih groženj varnosti, ki se kažejo v določeni obliki. Pri obravnavi vojaškoobrambnih dokumentov bo vsekakor potrebno upoštevati sestavljenost groženj in poudarjati tako nevojaške kot tudi vojaške vsebine.

V nalogi bom glede na različne oblike ogrožanj (ki so že bile naštet) izbral ustrezne tematike, ki bodo smiselno povezane s smernicami. Obravnaval jih bom s pomočjo vojaškoobrambnih dokumentov ter analiz in raziskav strokovnjakov oz. agencij.

Raziskovalna skupina Obramboslovno raziskovalnega centra (1999: 17) je vojaškoobrambne dokumente⁷ opredelila kot dokumente, ki so bolj ali manj izrazito osredotočeni na obravnavo oboroženih sil za zagotavljanje vojaškega vidika nacionalne varnosti. Z vidika večje ali

⁷ Vojaškoobrambne dokumente v tujini običajno imenujejo bela knjiga, strateška politika, strateška izjava, obrambna presoja, programska izhodišča, vojaška strategija, doktrina in podobno.

manjše osredotočenosti vojaškoobrambnih dokumentov⁸ na vojaška vprašanja bi lahko znotraj te skupine povzel še dve podvrsti: obrambnovojaške in vojaške dokumente, vendar potrebam moje analize zadostuje, če vojaškoobrambne dokumente obravnavam kot celoto in jih povežem s širšim razumevanjem obrambne politike.

Francoska obrambna politika je – kot sem povedal – usmerjena tudi z Belo knjigo (leta 1994; Livre Blanc sur la Défense (prvo po dvaindvajsetih letih)), ki je kot obrambni dokument podlaga za ostale: za pet vojaškoobrambnih programov (Loi de Programmation Militaire (1990-1993, 1992-1994, 1995-2000, 1997-2002, 2003-2008)) in predsednikovo iniciativo (Une Défense Nouvelle 1997-2015) (Shaun 1998: 1).

Britanska obrambna politika je zajeta tudi v Strateškem obrambnem pregledu (Strategic Defense Review), Novem poglavju (New Chapter) in novi Beli knjigi (Delivering Security in Changing world), ki dopolnjuje prvi dve.

Vojaški program Francije 2003-2008 in Bela knjiga Velike Britanije sta dokumenta, ki mi bosta kot primarna vira analize v največjo oporo pri obravnavi tematike.

Vojaški program Francije za obdobje od 2003 do 2008 je tipičen vojaškoobrambni dokument, v katerem je vidna izpeljava tem obrambne politike v teme vojaškega značaja. Tukaj bi se dotaknil ključne, to je zagotavljanje varnosti. V njem so vidne sledi prejšnjega vojaškega programa in Bele knjige iz leta 1994, ki jo omenjeni dokument v določenih tematikah posodablja. Bela knjiga Velike Britanije zajema poleg vojaške smeri tudi druga področja obrambne politike. V dokumentu je lepo vidna kontinuiteta prejšnjih dokumentov, predvsem pa Strateškega obrambnega pregleda in njegovega kasnejšega dodatka.

3.3 SODOBNE GROŽNJE

Kot sem že omenil, je cilj varnostne dejavnosti ohranjanje vrednot družbe pred zunanjim in notranjim ogrožanjem, ohranitev stanja miru in svobode ljudi ter zagotovitev nemotenega

⁸ Raziskovalna skupina, ki je proučevala tudi hierarhijo dokumentov na področju nacionalne varnosti, jih je glede na njihov temeljni namen (»poslanstvo«) razvrstila:

- a. konstitutivni dokumenti;
- b. predstavitveni dokumenti;
- c. operativnouslymerjevalni dokumenti;
- d. razvojni dokumenti (Raziskovalna skupina 1999: 17).

obstoja in razvoja družbe. Sodobne grožnje evropski varnosti so vse bolj transnacionalnega značaja. Mnogi viri izpostavljajo naslednje tipične primere sodobnih transnacionalnih groženj varnosti: tihotapljenje konvencionalnega orožja, mamil, nevarnih materialov (vključno z jedrskimi snovmi), transferi ilegalnih migrantov, prenašanje nalezljivih bolezni, informacijske disrupcije (ogrožanje informacijske infrastrukture, npr. kiberterorizem in kiberkriminal) itd. Posebno kategorijo predstavljajo onesnaževanje okolja ter naravne in antropogene nesreče. Vojaško grožnjo globalni varnosti z največjimi možnimi posledicami pa predstavlja jedrski spopad med velesilami, kar pa po koncu hladne vojne ni preveč verjetno. Bolj pričakovana je uporaba jedrske oborožitve določenih skupin.

Prezelj (2002: 427) ocenjuje, da so državne meje nastale zaradi razmejevanja različnih oblik organiziranega življenja na določenem ozemlju, kar pa ni vplivalo na grožnje varnosti, ki se širijo neodvisno od postavljenih meja. Grožnje nacionalni varnosti v eni državi lahko hitro preidejo v grožnje v drugi državi. Primer je Balkan, kjer je kljub delni stabilizaciji še vedno kritično, kar dokazujejo številni medetnični konflikti med Srbi in Albanci na Kosovu. Dejstvo je, da kljub prisotnosti mednarodnih sil na Kosovu ter v Bosni in Hercegovini ni nikoli mogoče predvideti trajne in popolne stabilizacije odnosov.

Raziskave kažejo, da nevojaške grožnje varnosti prevladujejo, kar pa ne pomeni, da so vojaške grožnje postale nepomembne. Profesor Çağrı Erhan povezuje pojav novih – ali boljše – drugačnih groženj varnosti z globalizacijo. Grožnje globalizacije, ki jih Çağrı Erhan (2002: 3) navaja v svojem prispevku, so:

- širjenje konvencionalnega orožja in orožja za množično uničevanje;
- mednarodni terorizem;
- mednarodni – organizirani kriminal;
- širjenje epidemij;
- etnični in verski konflikti;
- okoljevarstvene grožnje.

Pred letom 1990 se beseda »globalizacija« ni uporabljala. Govorilo se je o internacionalizaciji gospodarstva. Ta je imela svoje začetke v prejšnjih stoletjih. Vrhunec je doživela med kolonizacijo v 19. stoletju. S tehničnim napredkom v komunikaciji in prometu je gospodarska povezanost držav po svetu postala intenzivnejša in ožja. Pozneje so tudi politična stremjenja, regionalne integracije, ekspanzije in zagotavljanje miru pospeševali gospodarsko

povezovanje. Naraščajoča gospodarska povezanost na svetu ni nastala samoniklo. Dosežena je bila s politično aktivnostjo ali – če jo damo v naše časovne okvire – po hladni vojni, ko so se pojavile številne države, ki so bile željne napredka. Skladno s tem so nastale nove sestavljene grožnje, ki imajo svoje korenine v napredku.

Regionalni konflikti religioznega in nacionalnega značaja so zahtevali nova oboroževanja in tekmovalnosti. Teh tekem pa se niso udeleževale le države, temveč tudi določene skupine, ki imajo precejšen vpliv v svetu.

Če se vrnem na začetek, lahko poudarim kompleksnost groženj in tudi njihovo pojavnost. Mnogi avtorji in organizacije jih pojmujejo kot nove grožnje⁹. S tem se ne bi povsem strinjal, kajti grožnja terorizma tudi (in predvsem) v Evropi ni nova, saj obstaja že desetletja. Znano je, da v Evropi deluje več različnih terorističnih skupin, ki so obarvane ideološko, religiozno, nacionalno in še bi lahko našteval.

Dejstvo je, da so grožnje glede na svoje značilnosti časovno omejene. Po raziskavi Eurobarometra poleti 2004 (2004: 11) je v Veliki Britaniji problem priseljevanja začasno zamenjal problematiko mednarodnega terorizma, ki je bil na vrhu lestvice leto prej. Velika Britanija in Francija sta tudi iz tega zornega kota še kako zanimivi za številne priseljence. Največ emigrantov potuje z vlakom, v tovornjakih ali avtobusih čez Rusijo in vzhodno Evropo ter se preko pristanišč pretihotapi v velika urbana središča. Albanci, Afganistanci in Iranci pogosto zaprosijo za azil, Kitajci in Indijci pa večinoma poniknejo v imigrantskih območjih velikih mest.

Če pogledamo omenjene raziskave nazaj, bi lahko zaključili, da je percepcija groženj različno pogojena z različnimi dejavniki. Če zadevo še relativiziramo, kar se po raziskavah Eurobarometra tudi vidi, potem lahko rečemo, da vsaka javnost določene države samosvoje vrednoti različne oblike ogrožanja.

Oblike ogrožanja sodobnih družb so torej kompleksne in pojavne narave. Fenomenološke značilnosti ogrožanja sodobne varnosti so številčne in večja je njihova pojavnost, večje možnosti imajo za dosego presenečenja.

⁹ Prezelj (2002: 60) utemeljuje obstoj »kompleksne grožnje varnosti« na:

- hkratnem obstoju različnih razsežnosti ogrožanja varnosti in
- visoki povezanosti med temi razsežnostmi ogrožanja.

4 SODELOVANJE MED VELIKO BRITANIJO IN FRANCIJO

Smernice obrambnih politik, zapisane v vladnih dokumentih obeh držav, podpirajo njuno sodelovanje. Usklajevanje na mednarodni ravni ima za obe državi velik pomen; posebej takrat, ko se dotaknemo vprašanja soočenja z novimi grožnjami, med katerimi prevladujejo nevojaške.

Sodelovanje Velike Britanije in Francije je razpoznavno po mnogih skupnih projektih obrambnega značaja. Viden korak sta državi vsekakor storili s sporazumom v St. Maloju decembra 1998, kjer sta Velika Britanija in Francija uskladili smernice razvoja skupne evropske obrambne politike. Pismo namere, podpisano v St. Maloju, je temelj sodelovanja obeh držav v operacijah kriznega upravljanja. Cilj dokumenta je izboljšati predispozicije obeh strani pri izvajanju operacij zunaj nacionalnega ozemlja in zveze Nato.

Obe državi se zavedata pomena nevojaških groženj, ki so po »11. septembru« zahtevale nove ukrepe. Na britanski strani se to očitno vidi s sprejetjem novega poglavja k Strateškemu obrambnemu pregledu. Tudi v tej točki z izmenjavo obveščevalnih informacij veliko sodelujeta in podpirata politiko protiterorizma, ki se z različnimi oblikami pojavlja znotraj družb. Pri analizi primerov, ki se dotikajo različnih groženj, bi lahko ugotovili, da gre dostikrat za primer sodelovanja med policijama in med obveščevalnimi organizacijami.

Skupni naporji so bili razpoznavni že prej, predvsem na področju operacij preventivnega značaja. Sodelovanje med francoskimi in britanskimi oblastmi na ravni mednarodnih vojaških operacij zunaj matičnih ozemelj ter v sodelovanju z ostalimi članicami mednarodnih organizacij, ki izvajajo operacije, še zdaleč ni skromno. Dejstvo je, da državi pri izpolnjevanju mednarodnih nalog včasih sodelovalujeta bolj, včasih pa manj. Med mnogimi mednarodnimi operacijami bi izpostavil naslednje:

- v Demokratični republiki Kongo (marec – maj 1997);
- v Kongu (Congo/Brazzaville (oktober – november 1997));
- v Demokratični republiki Kongo (avgust 1998);
- operacija WARDEN (Northern Watch) – »No Fly Zone« v severnem Iraku (avgust 1991 – konec leta 1996);
- operacija JURAL – Severni Irak (april 1992 – december 1998);

- v Bosni in Hercegovini (JOINT FORGE);
- na Vzhodnem Timorju (september – december 1999);
- operacije OZN (UNAMSIL, UNIKOM, UNOMIG) (se izvajajo);
- na Kosovu – KFOR (se izvaja);
- operaciji v Afganistanu; Operation Enduring Freedom (do novembra 2001) in International Security Assistance Force (ISAF) – se izvaja;
- operacija ARTEMIS v Buniji (Kongo), ki je trajala od 12. 6. 2003 do 7. 9. 2003; Francija je predstavljala nosilni element, Velika Britanija pa je bila druga najpomembnejša država, ki je veliko prispevala k uspehu operacije;
- operacija CONCORDIA v Makedoniji, je bila prva operacija pod neposrednim poveljstvom EU.

Na obrambnem področju državi veliko sodelujeta, predvsem pri izmenjavi obveščevalnih informacij, mnenj glede jedrskega programa in pri izmenjavi častnikov ter obrambnih strokovnjakov različnih profilov. Omeniti je potrebno predvsem podpisano pismo o skupni nameri¹⁰, kjer sta državi z mnogimi projekti na področjih zvrsti oboroženih sil¹¹ okrepili sodelovanje. Vsekakor ne gre zanemariti številnih vaj operativnega in štabnega značaja, ki so potekale med državama. Omenil bi vaje strateškega transporta (strategic lift), ki so zelo pomembne za hiter prevoz kopenskih sil do določene lokacije.

Na področju logistike obveljajo še sporazumi iz leta 1976, ki so dopolnjeni s sporazumi nebojnih operacij, npr. v Gabonu, Kinshasi, kjer je prišla zelo do izraza skupna logistika.

Ena izmed smernic obrambne politike Velike Britanije in Francije je tudi krepitev obrambne industrije. Sodelovanje med državama je na tem področju zelo pestro. Omenil bi podpis »LOI« sporazuma (Framework agreement on defence industrial restructuring), ki so ga sprejeli v Farnboroughu septembra 2000, sodelovanje znotraj organizacije OCCAR¹², projekta vzpostavljanja sil za hitro posredovanje (znotraj EU) in še bi lahko naštevali.

¹⁰ Eno od pisem o skupni nameri, podpisano leta 1996, se je dotikalo sodelovanja med mornaricama.

¹¹ Samo v vojni mornarici je ustanovljenih dvajset delovnih skupin. Njihove naloge vsebujejo dejavnosti od usposabljanj do razvoja oborožitvenih sistemov, npr. podmornic.

¹² OCCAR (Organisation Conjoint de Cooperation en matiere d'Armement) je bila ustanovljena 12. 11. 1996 s podpisom Administrativnega sporazuma. Njen namen je bil večji nadzor in sodelovanje pri bodočih skupnih oborožitvenih programih. Naloge OCCAR-ja so: koordinacija, upravljanje in implementacija podpisanih programov oboroževanja.

4.1 SPORAZUM V SAINT MALOJU V LUČI ZAČETKA SKUPNE OBRAMBNE POLITIKE

Sporazum, dosežen v francoski Bretanji, pomeni velik dosežek v odnosih med državama in tudi za evropsko obrambno politiko na splošno. Britanska obrambna politika do tedaj ni prisegala na avtonomno vojaško akcijo evropskih držav, sedaj pa je pristala na možnost razvoja takšnih kapacitet, ki bi Evropejcem tovrstne aktivnosti omogočale. Howort (2000: 34) si ta premik razlaga kot usmeritev britanske vlade, iz katere se vidi, da ta resno proučuje možnost vojaškega zagotavljanja evropske varnosti.

Predsednika obeh držav sta se dogovorila:

1. Evropska unija¹³ mora biti v poziciji, kjer lahko odigra svojo polno vlogo na mednarodni sceni. S tem se misli na realizacijo pogodbe iz Amsterdama, ki zagotavlja osnovna sredstva za dejavnosti EU¹⁴. Za obe strani je zelo pomembno, da se glede dejavnosti CFSP doseže realizacija dogovorjenega v Amsterdamu. To vključuje odgovornost evropskega sveta, ki bo moral sprejeti ustrezne odločitve na vladni ravni. Zajele bodo aktivnosti, opisane v 5. členu pogodbe o Evropski uniji.
2. Zato mora Evropa razviti kapacitete za avtonomne akcije, podprte s kredibilnimi oboroženimi silami; cilj je, da si zagotovi samostojnost in sposobnost pri odločanju glede uporabe.
3. V skladu s cilji kolektivne obrambe morajo biti pogoji, ki jih že obsegata Washingtonska in Brusselska pogodba, uresničljivi.

¹³ Evropsko unijo sestavljajo trije "stebri":

- Evropska skupnost je pravni okvir za politike skupnosti glede enotnega trga, mednarodne trgovine, razvojne pomoči, denarne politike, kmetijstva, ribištva, okolja, regionalnega razvoja, energije itd.
- Skupna zunanja in varnostna politika (CFSP).
- Pravosodje in notranje zadeve, kjer gre za sodelovanje znotraj EU na področjih, kot so: civilno in kazensko pravo, politika priseljevanja in azila, nadzor meja, preprodaja mamil, policijsko sodelovanje in izmenjava informacij. Postopki EU za sprejemanje odločitev na področju zunanje in varnostne politike so v svojem bistvu medvladne narave. Evropski svet opredeli splošne smernice za CFSP in z izjemo nekaterih odločitev glede uresničevanja skupnih ukrepov, opisanih zgoraj, se vse sledeče odločitve Sveta ministrov sprejemajo soglasno (Priročnik NATO 2001: 360).

¹⁴ Leta 2003 je Unija začela s prvimi tremi operacijami na kriznih območjih in tako očitno prevzela določeno odgovornost. 1. januarja 2003 je policija EU, ki je štela 500 mož, od OZN za tri leta prevzela nadzor v Bosni in Hercegovini, zlasti zato, da bi oblikovala lokalno policijo. Marca 2003 je Unija izvedla svojo prvo vojaško operacijo v nekdanji jugoslovanski republiki Makedoniji, potem ko je prevzela nadzor od zveze NATO. Unija je v to državo zaradi vzpostavitve miru, potrebneha za izvedbo institucionalnih reform, napotila 350 vojakov (operacija "Concordia"), ki se jim je kasneje priključila še policija (200 mož, operacija "Proxima"). Operacija "Artemis" v pokrajini Ituri v Kongu je prva vojaška operacija, ki jo je Unija izvedla samostojno, s čimer je dokazala, da je Evropa v osnovi pripravljena uporabiti evropske enote za potrebe humanitarnega posredovanja tudi zunaj evropskega ozemlja.

4. Da bi okrepili solidarnost med članicami EU, se tudi njihovi prispevki k modernizaciji zveze Nato dodajajo h kolektivni obrambi.
5. Evropejci bodo delovali znotraj okvirov EU.
6. Okrepitev evropske solidarnosti je potrebno spodbujati in nanjo računati, predvsem glede obravnavanja različnih pozicij evropskih držav.
7. Spoštovati je potrebno različen položaj držav do zveze Nato.
8. Da bi uresničili cilje, bi EU morala ustvariti ustrezno strukturo in zmožnosti za analizo situacije, obveščevalnih virov, kapacitet za kvalitetno strateško načrtovanje brez nepotrebnega podvajanja.
9. Evropa bo morala okrepiti oborožene sile¹⁵ tako, da bodo lahko ukrepale hitreje in bodo podprte z močno in ustrezno evropsko obrambno industrijo in tehnologijo.
10. Državi sta se odločili združiti svoje napore skladno z namenom, da EU poda konkretne rezultate glede omenjenih ciljev.

¹⁵ Leta 2003 je bila politična in strateška slika EU videti takole (EU 2004):

- Dejstvo, da Rusija še naprej koraka po poti prijateljstva z zahodnim svetom in da nekdanje komunistične države srednje in vzhodne Evrope tako rekoč sočasno vstopajo v zvezo NATO in EU, je še en dokaz več, da je več kot pol stoletja hladne vojne dokončno in resnično za nami. Evropska celina se miroljubno združuje, evropske države pa se s skupnimi močmi bojujejo proti mednarodnemu kriminalu, vključno s tihotapljenjem ljudi in pranjem denarja. EU je vzpostavila organizirane partnerske odnose s svojima velikima sosedama, Rusijo in Ukrajino, ki vsaj srednjeročno nimata možnosti za vstop v Evropsko unijo.
- Države članice EU si prizadevajo za vzpostavitev evropske varnostne in obrambne politike v skladu z evropskimi pogodbami. Decembra 1999 je helsinški evropski svet Evropski uniji naložil konkreten cilj: do leta 2003 mora razviti sposobnost, da v šestdesetih dneh razporedi vojaške enote z do 60.000 vojaki (skupaj s pomorsko in zračno podporo) in da delovanje teh enot vzdržuje najmanj eno leto. Te enote za hitro posredovanje ne bodo nikakršna „evropska vojska“, sestavljene bodo iz kontingentov nacionalnih oboroženih sil. Usklajevali jih bodo Politični in varnostni odbor (PVO), Vojaški odbor (VOEU) in Vojaški štab (VŠEU) v pristojnosti sveta in s sedežem v Bruslju. S to enoto bo Unija razvila politično in vojaško orodje za izvajanje določenih vrst nalog, vključno s človekoljubnimi in reševalnimi akcijami zunaj Evrope, operacijami za ohranjanje miru in opravljanjem drugih nalog pri obvladovanju kriz, kot je na primer ponovno vzpostavljanje miru.
- Združene države Amerike soglašajo, da lahko Evropa za vojaško delovanje, v katerega se ZDA ne želijo vpletati, uporabi določene logistične zmogljivosti zveze NATO, kot so obveščevalne službe, enote za zveze ter poveljevalno in prometno infrastrukturo.
- Dejanske zmogljivosti za obrambo in odvracanje, kot je npr. jedrsko orožje Francije in Združenega kraljestva, še naprej ostajajo pod nadzorom posameznih držav. Glede na to, da postaja vojaška tehnologija zahtevnejša in dražja, bodo vlade EU morale vse bolj sodelovati na področju vojaške industrije. Poleg tega morajo biti za skupno izvajanje vojaških nalog njihovi vojaški sistemi medsebojno združljivi, vojaška oprema pa dovolj standardizirana.
- Napadi na Washington in New York 11. septembra 2001 in teroristično nasilje, ki je od takrat prizadelo veliko delov sveta, so temeljito spremenili strateško sliko sveta. Evropske države vse bolj poglobljajo svoje sodelovanje na področju izmenjave informacij, da bi preprečile take napade. Glede na to, da je boj proti terorizmu ena največjih prioritet v svetovnem merilu, se Evropa ozira onkraj tradicionalnih zavezništev, saj ne sodeluje zgolj z Združenimi državami Amerike, marveč tudi s številnimi drugimi državami sveta, da bi okrepila demokracijo in spoštovanje človeških pravic.

Omenjeni sporazum je pomenil velik zasuk v britanski obrambni politiki, ki je bila na tem področju močno usmerjena k ZDA (Zecchini 2004: 259). Omeniti je potrebno tudi vplive tega sporazuma glede odnosov z Nemčijo, ki se je strinjala z nekaterimi točkami dogovora. Kritiki Blaira, predvsem militantni proameriško usmerjeni politiki, so sporazum sprejeli z neodobravanjem, med drugim so vse pogosteje omenjali izjave, ki jih je dajal v zvezi z ohranjanjem evropske obrambne politike pod ameriškim dežnikom.

Uradni krogi vlade ZDA so bili presenečeni, hkrati pa so postali zaskrbljeni zaradi omenjenega sporazuma. Haine (2004: 131) ga vidi kot velik korak k skupni evropski obrambni politiki.

Veljavnost nekaterih točk sporazuma bi lahko vrednotili tudi z natančnejšo analizo izjav vidnejših britanskih in francoskih politikov v času iraške krize leta 2003, ko so omenjeni večkrat opozarjali na vpliv krize na odnose med državama. Pa vendarle širina groženj, s katerimi se soočata obe državi, zahteva sodelovanje in medsebojno podporo.

4.2 SREČANJA V KÖLNU, HELSINKIH IN SANTA MARIA DA FEIRI

Srečanje v Kölnu (leta 1999) je pomenilo rojstvo SEVOP; tam se je francosko-britanski pobudi priključila še Nemčija. Omeniti je potrebno francosko prizadevanje, da bi prišlo do omenjenih soglasij na evropskem nivoju.

Svet ministrov je v Helsinkih¹⁶ decembra 1999 poleg novih stalnih teles in začasnih ukrepov ustvaril skupne evropske temelje za vojaške zmogljivosti, pripravljene za napotitev, in soglašal glede oblikovanja ciljev kolektivnih zmogljivosti na področju poveljevanja in nadzora, zbiranja obveščevalnih informacij in strateškega transporta, kar bi omogočilo EU izvajanje celotnega spektra »petersberških nalog«. Te cilje naj bi dosegli s prostovoljnimi, usklajenimi nacionalnimi in mednarodnimi prizadevanji. Temeljni cilj za oblikovanje evropskih vojaških zmogljivosti zahteva sposobnost hitre napotitve sil v roku šestdesetih dni

¹⁶ Helsinški vrh se je končal povsem v znamenju Turčije, ki je z rahlim nezadovoljstvom vendarle sprejela pogojevanje nadaljevanja pridružitvenih pogajanj (sporazum je podpisala že leta 1963) z reševanjem ozemeljskih sporov z Grčijo, ki ga je v petek ponoči v Ankari še dodatno pojasnjeval novi "evropski zunanji minister" Javier Solana. Turški premier Bulent Ecevit, ki ga je Solana pripeljal na vrhunsko srečanje, je v Helsinkih ocenil, da Unija zdaj dejansko deli Ciper, hkrati pa je z obljubo, da si bo njegova vlada prizadevala za ukinitve smrtni kazni, čeprav tega Unija ni neposredno zahtevala, vsaj nekoliko pomiril vest voditeljev petnajsterice, ki je bila deležna precej kritičnih besed zaradi zatiskanja oči pred turškim nerazumevanjem človekovih pravic.

ter vzdrževanje operativno sposobnih sil z do 60.000 pripadniki vsaj eno leto. Prav tako so bili zastavljeni cilji za manjše elemente na zelo visoki stopnji pripravljenosti za hitro odzivanje. Tri mesece kasneje je evropski svet v Lizboni pozdravil dejstvo, da so bila začasna telesa, predvidena v Helsinkih, vzpostavljena in da je bil zastavljen proces za izvajanje temeljnega cilja in opredelitev prispevkov držav, potrebnih za doseganje zgornjih ciljev glede vojaških zmogljivosti. Za jesen 2000 so načrtovali Konferenco o nacionalnih prispevkih k vojaški zmogljivosti. Na zasedanju evropskega sveta ministrov v kraju Santa Maria da Feira na Portugalskem junija 2000 so voditelji Evropske unije nadaljevali proces SEVOP na številnih področjih, še zlasti pa v zvezi z dogovori, ki naj bi jih svet sprejel glede prispevkov tretjih držav k prizadevanjem EU za vojaško obvladovanje kriznih razmer.

Februarja leta 2003 sta se v Le Touquetu¹⁷ sešla Blair in Chirac. Kljub določenim pomislekom glede iraške krize sta podprla podpisani sporazum iz St. Maloja. Aprila istega leta so se sešli voditelji Belgije, Francije, Nemčije in Luxembourga v Tervurenu v Belgiji, kjer so podprli razvoj evropskih vojaških kapacitet. ZDA¹⁸ so tedaj močno podprle Veliko Britanijo¹⁹, ki je zagovarjala stališče, da ni potrebno podvajati struktur, ki jih zveza Nato že ima²⁰.

¹⁷ Na vrhu v Le Touquetu med drugim Blairu ni uspelo prepričati Chiraca, da je nezadostno sodelovanje Iraka z inšpektorji dovoljšen razlog za sprejetje druge resolucije OZN, ki bi upravičevala vojaško akcijo.

¹⁸ Po ocenah britanskih strokovnjakov naj bi nekje do leta 2030 bile ZDA tiste, ki bi imele iniciativo pri posredovanju ne glede na omejitve.

¹⁹ Številni avtorji (Gow, Wyllie, Howorth, Clark) v svojih analizah ugotavljajo precejšno povezanost obrambne politike Velike Britanije z ZDA. Wyllie izpostavlja številne skupne projekte, poveljstva, diplomatsko sodelovanje. Strateški obrambni pregled velikokrat poudarja vlogo Nata kot vodilne obrambne in vojaške zveze. Tudi mnogi britanski politiki izpostavljajo pomen posebnih odnosov z ZDA. Podatek, ki ga navaja Wyllie v svojih analizah, da gre za okoli 16.000 uradnih ameriških obiskov v Veliki Britaniji in 50 obiskov na visoki ravni, je zgovoren dokaz (Wyllie 1997: 107).

²⁰ Primer SHAPE.

Vsekakor je potrebno omeniti sporazum Berlin plus. To je kratek naslov za skupino sporazumov med zvezo Nato in EU. Vsi strnjeni deli se imenujejo »Okvirni sporazum«, ki je veljaven od 17. 3. 2003. Opredeljuje sodelovanje organizacij, posebej pomemben pa je tisti del, ki se nanaša na uporabo Natovih kapacitet za izvedbo operacij. Uspešen prenos pristojnosti med zvezo Nato in EU so izvedli v Makedoniji. Maja 2003 se je EU odločila, da bo namestila svoje pripadnike v Buniji v Kongu²¹ brez formalnega dogovora z Natom, kar je bilo v njem sprejeto z določenim neodobravanjem, operacijo pa je začela Francija.

Napovedi glede zagotovitve delovanj na različnih ravneh v bodoče so različne. V tabeli 4.2 sem predstavil eno od možnih.

Tabela 4.2: Možen razvoj zmožnosti posredovanja na mednarodni ravni do leta 2030 – možnosti projekcije sil

Ravni/Leto	Leto 2000	Leto 2015	Leto 2030
Globalna	ZDA	ZDA	ZDA, EU (FRANCIJA, VB, NEMČIJA), KITAJSKA, RUSIJA
Medregionalna	Francija, Velika Britanija	<i>EU (FRANCIJA, VB, NEMČIJA), KITAJSKA, RUSIJA</i>	Rusija, Indija, Japonska
Regionalna	Rusija, Kitajska, Izrael, Nemčija, Japonska, Iran, S in J Koreja, Irak, Turčija, Avstralija	Indija, Turčija, Pakistan, Izrael, Japonska, Libija, Iran, Tajvan, Egipt, S in J Koreja, Avstralija	Turčija, Pakistan, Izrael, Japonska, Libija, Iran, Tajvan, Egipt, S in J Koreja, Avstralija

Vir: The future balance of military power. The Military Dimension. Joint Doctrine and Concept Centre (splet, 12. maj 2003).

EU bo lahko do leta 2030 (glej tabelo 4.2) zagotavljala bojevanje svojih enot na globalni ravni samostojno.

²¹ Misija Artemis je sicer potekala pod okriljem Združenih narodov, bila pa je prva evropska misija izven evropskega prostora. Vodila jo je Francija, pri njej pa prvič ni sodelovala zveza Nato. Izboljšala je varnostni in humanitarni položaj v državi, pripravila je podlago za okrepljeno misijo ZN. EU je, kot so povedali v slovenski delegaciji, v okviru te operacije izkoristila priložnost za okrepitev obrambne sestavine svoje varnostne in obrambne politike tudi onkraj evropske celine.

5 ANALIZA OBRAMBNIH POLITIK

Cilja naloge, ki ju bom zasledoval skozi analizo, sta:

- izpostaviti smernice obeh obrambnih politik glede na sodobne grožnje;
- kvalitativno ovrednotiti smernice in izpostaviti trende razvoja obrambnih politik in oboroženih sil.

Smernice obrambnih politik so rezultat ciljev, ki sta jih vladi Francije in Velike Britanije navedli v aktih. Sodobne grožnje so eden izmed pomembnejših vzrokov za spreminjanje aktov, ki opredeljujejo smernice. Zato bom v tem delu naloge izpostavil vidnejše usmeritve, ki se dotikajo posameznih groženj varnosti.

Dejstvo je, da imajo določene usmeritve svojo preteklost, zato mislim, da je dobro na kratko zajeti tudi zgodovinski vidik in strnjeno opisati poti nastanka smernic. Analize in študije strokovnjakov so mi v oporo pri iskanju ustreznih rešitev in pri pridobivanju ključnih informacij za primerjavo. Pri vsem tem bom poudaril vlogo oboroženih sil, predvsem pa trendne značilnosti, ki so nujne za potrjevanje postavljenih hipotez. Vprašanje jedrske oborožitve, ki jo imata obe državi, bom vključil v analizo. Pri tem bom poudaril njihovo posodobitev in stališča oblasti ter vizijo nadaljnega razvoja, ki je izražena v aktih in študijah.

V analizi bom izpostavil:

- vidnejše zgodovinske mejnike in načelno pot nastajanja smernic obrambnih politik;
- nekatere akte in analize obrambne politike po hladni vojni;
- smernice obrambnih politik oz. strateške smernice s poudarkom na sodobnih grožnjah (predvsem terorizmu);
- smernice glede bodoče strukture in reorganizacije oboroženih sil ter vlogo rezervne sestave;
- vlogo jedrskih sil.

Kot sem povedal že pri definiciji pojma obrambne politike, je njeno področje široko, vloga oboroženih sil pa je za doseganje varnosti zelo pomembna.

5.1 FRANCOSKA OBRAMBNA POLITIKA

5.1.1 MEJNIKI RAZVOJA FRANCOSKE OBRAMBNE POLITIKE PO DRUGI SVETOVNI VOJNI

Spremembe stališč francoskih vlad po drugi svetovni vojni bom tematsko omejil s tremi časovnimi obdobji:

- od druge svetovne vojne do sprejetja De Gaullovih smernic,
- tidesetletno obdobje od De Gaulla do Mitteranda,
- od konca hladne vojne do danes.

Po drugi svetovni vojni se je v Franciji pričelo obdobje četrte republike, za katero je bilo značilno predvsem veliko menjavanje vlad (petindvajset vlad v obdobju od 1945 do 1958) in boj za obstoj kolonialnega imperija. Vedeti namreč moramo, da je bila Francija velika kolonialna sila. Njena ozemlja so obsegala kakšnih 10 milijonov kvadratnih kilometrov in na njih je živelo čez 50 milijonov prebivalcev. Skoraj tretjina Afrike²² je bila pod francosko kolonialno oblastjo. V Aziji je bila pomembna francoska kolonialna posest Indokina (Južnič 1980: 82).

Francoski kolonialni imperij se je začel rušiti že med drugo svetovno vojno, ko so bili prebivalci kolonij priča sporom med svojimi kolonialnimi oblastniki. Osvoboditev Severnega Vietnama in Alžirije²³ (okoli milijon padlih) ter politična nestabilnost sta povzročili veliko nemirov v Franciji in možnost izbruha državljanske vojne. Predlog takratnega predsednika Reneja Cotyja (leta 1959), da je potrebno oblast predati De Gaullu, je bil v parlamentu sprejet z večino. De Gaulle je okrepil vlogo predsednika republike, »uspešno« zaključil alžirsko vojno in Francijo uvrstil na seznam jedrskih sil (Baylis 1974: 168-170).

S področja naše tematike je pomembno vedeti, da je De Gaulle konec petdesetih let prejšnjega stoletja vidno nasprotoval vplivom ameriške politike v Evropi, kar se je videlo v mnogih

²² Julio Godoy (2004: 1) v članku US and France Begin Great Game in Africa poudarja vlogo Francije v državah, ki so bile včasih njene kolonije (predvsem glede posredovanja). V teh državah se nahajajo tudi bogate naftne zaloge.

²³ Alžirci so se začeli pripravljati že v začetku petdesetih. Leta 1958 je alžirska osvobodilna vojska imela že 25.000 pripadnikov, francoske oblasti so se bile prisiljene popolniti s še okoli 500.000 vojaki. V naslednjih letih se je alžirska vojska začela krepiti, tako da so že marca 1962 v Evianu podpisali sporazum o premirju. 3. 7. 1963 je bila Alžirija uradno razglašena za republiko.

potezah glede odnosa z zvezo Nato. Tudi De Gaullov naslednik Pompidou²⁴ je nadaljeval njegovo politiko, tako da je skrbno nadziral in usmerjal odnos do atlantskih partnerjev. Ladrech v poglavju svoje knjige »Gaullist consensus« poudari značilnosti De Gaullovih usmeritev²⁵:

1. Nacionalna neodvisnost pomeni neodvisnost Francije od vseh. Poudarek je na ustanovitvi evropske skupnosti, znotraj katere bi imela Francija vodilno vlogo²⁶.
2. Jedrsko avtonomijo bi lahko povezali z besedico veličina. Izraža se namreč želja po sodelovanju v klubu imenitnih in zagotavljanju nacionalne neodvisnosti ali – bolje rečeno – cilj je nacionalna neodvisnost. Avtor pa je ne razume kot »jedrski nacionalizem«.
3. Veličino Philip Cerny opredeli kot simboličen pojem, ki izraža potrebo po oblikovanju nove in bolj jasne nacionalne zavesti. Kot taka se bo lahko natančneje odražala v francoski politiki. Sam avtor jo razume kot koncept prevlade naroda-države tudi v mednarodnih odnosih. To stališče pa avtor loči od stališča nacionalizma v mednarodnih odnosih. Gre le za merila omejitve in ohranjanja najpomembnejših virov, ki jih Francija potrebuje za svoj obstoj. Veličina je torej soodvisno povezana s pojmi, kot so varnostna politika, politična neodvisnost in jedrska samostojnost (Ladrech 1998: 88-89).

Skratka, obrambna politika Francije se v obdobju tridesetih let menjavanja oblasti po De Gaullu ni tako značilno spreminjala kot v začetku devetdesetih. Wyllie meni, da bi lahko skoraj potegnili črto od De Gaulla do Mitteranda (Wyllie 1997: 97). Nacionalna prepoznavnost je torej za Francijo pomenila prioriteto (Ladrech 1998: 87). Zanimiva je ocena, da je Francija v tem času delovala zazrto sama vase in se ni naslanjala na sisteme kolektivne obrambe (Howorth 1997: 28).

Odhod francoskih uradnikov (vojakov, v drugi polovici šestdesetih) iz vojaških struktur zveze Nato pa ni pomenil umika Francije iz te integracije, temveč le zamrznitev njenega delovanja v nekaterih telesih (Defence planing committee, Military committee in Supreme Headquarters

²⁴ Leta 1958 je bil član De Gaullovega kabineta, od 1962 do 1968 je bil predsednik vlade, 1969 pa imenovan za predsednika republike.

²⁵ Nacionalna neodvisnost, jedrska avtonomija in imenitnost so še danes vodilo francoske obrambne politike.

²⁶ Avtor v odnosu do evropske varnosti omenja tudi popuščanje francoske politike glede odnosa z zvezo Nato v času Mitteranda, primer je namestitev raketnih sistemov srednjega dosega v Nemčiji.

Allied Powers Europe (SHAPE))²⁷. V času hladne vojne so sklenili mnogo dogovorov med Francijo in SHAPE glede obnašanja v primeru jedrskega spopada oz. vojne. Francija se je upirala predvsem podrejanju SACEUR-ju²⁸, kar se je videlo tudi v njeni doktrini »Tous-azimuts«, ki je uteleševala tradicijo francoske obrambne politike po drugi svetovni vojni, predvsem v obdobju menjavanja oblasti.

Zvezna republika Nemčija je za Francijo vsekakor vedno igrala pomembno vlogo v iskanju evropskih partneric. Posebej se je to opazilo v obdobju razpada sovjetskega imperija. Francija je videla Nemčijo v luči evropskega zaveznika. Pri tem vsekakor ne gre zanemariti »želje« francoskih oblasti po dominaciji v takšni strukturi. Dejstvo je, da po koncu hladne vojne zveza Nato, v kateri bi prevladovali vplivi ZDA, ni bila najboljša rešitev za Francijo. Nemško-francoska brigada, ki je bila načrtovana leta 1987 in postala operativna dve leti kasneje, se je leta 1991 preimenovala v »evrokorpus«. Sledilo je vabilo tudi ostalim članicam Zahodnoevropske unije²⁹, da se pridružijo omenjeni enoti. Španija in Belgija sta to storili takoj. Francija je razvoj Zahodnoevropske unije videla kot karto za oblikovanje konkretne evropske varnostne politike.

Za francosko družbo je bila v tem času (začetku devetdesetih) značilna »psihološka depresija«, saj je brezposelnost (12 %) že dosegla zaskrbljujočo višino (Boyer 1997: 102).

²⁷ De Gaulle je dvomil o predpostavkah prožnega odgovora. Pozornost, namenjena konvencionalnim silam, je zmanjšala odvisnost zavezništva od strateškega jedrskega odziva. De Gaulle je menil, da bi Združene države Amerike v vojni proti drugi jedrski sili (Sovjetski zvezi) uporabile celotne strateške jedrske zmogljivosti. Nasprotoval je ameriškemu predlogu sistema načrtovanja in poveljevanja, saj so Združene države Amerike tako dobile preveč moči in s tem tudi prevlade v zavezništvu. Nazadnje bi Združene države Amerike sprejemale odločitve o tem, kdaj Francija lahko uporabi svoje "force de frappe" na območju Nata, kar bi pomenilo omejevanje suverenosti Francije. Marca leta 1966 je Francija razglasila, da poveljstvu Nata ne bo več dodeljevala svojih kopenskih in letalskih sil ter da se bo umaknila iz Natovih združenih poveljniških struktur. Francoska vlada je zahtevala, da se z ozemlja Francije umaknejo vsa poveljstva, vojašnice, oporišča in vojaki, ki niso pod francoskim poveljevanjem. Sedež Nata so leta 1966 preselili v Bruselj, sedež poveljstva v Evropi SHAPE pa je bil premeščen v Casteau (južna Belgija). Francoska vlada je zatrjevala, da ne namerava zapustiti zavezništva in da bo še naprej sodelovala v političnih strukturah Nata v Bruslju. Po prepričanju de Gaulla ti ukrepi niso bili v nasprotju z nadaljnjim članstvom Francije v Natu. Po potrebi bi Francija izvajala vojaške operacije skupaj s svojimi zaveznicami (Trapans 2003: 31).

²⁸ Supreme Allied Commander, Europe.

²⁹ Zunanji in obrambni ministri držav članic ZEU so se 19. junija 1992 sestali v Petersbergu blizu Bonna in objavili izjavo, ki vsebuje smernice za prihodnji razvoj te organizacije. Na podlagi odločitev, sprejetih v Petersbergu, so bili storjeni koraki za razvoj operativnih zmogljivosti ZEU. Organizaciji naj bi zagotovili potrebna orodja za izvajanje petersberških nalog.

»Petersberške naloge« vključujejo:

- humanitarne operacije;
- reševalne operacije;
- misije ohranjanja miru;
- naloge oboroženih sil pri reševanju kriz;
- možnost evakuacije ljudi s kriznih žarišč in zagotavljanje varnosti ter podpora humanitarnim organizacijam pri pomoči beguncem in pri vzpostavljanju civilne oblasti.

Podobno je bilo z menjavanjem vlad, v Franciji se jih je namreč v letih od leta 1981 do 1991 zamenjalo petnajst, kar je zadosten indikator za notranjo ranljivost družbe.

Čas od leta 1991 do 1995 Boyer (1997: 103) ocenjuje kot obdobje idejnih projektov glede nove vloge Francije v svetu. Francija je veliko pozornosti posvetila odnosom med EU in zvezo Nato na obrambnem področju. Na mnogih srečanjih so francoski politiki »iskali ključ« za večjo avtonomijo evropskih držav znotraj zveze Nato in pod okriljem Zahodnoevropske unije³⁰. Primerov je veliko. Herve de Charrette (1997: 1) je februarja 1997 na sestanku zveze Nato opozoril na pomen redefiniranja odnosov med ZDA in Francijo z besedami: »Če želi biti Evropa prepoznavna na mednarodnem prizorišču v naslednjem tisočletju, mora sprejeti odgovornost (v smislu sprejemanja nalog). ZDA se morajo zavedati pomena besede »kolektivna akcija« in discipline v mednarodnih odnosih.«

Reorganizacija Nata in nova vloga Zahodnoevropske unije³¹ je projekt, ki ga je Francija podpirala na mnogih srečanjih, kjer je izpostavila problematiko odnosov med organizacijama. Francoska vlada je opozarjala na dejstvo, da je poveljniška struktura zveze Nato z vidika zastopanosti evropskih predstavnikov skromnejša kot leta 1966, ko je Francija zapustila strukture. Posledica takšnih razmerij je želja po vzpostavitvi nove poveljniške strukture znotraj zveze in predvsem poziv k večjim prispevkom evropskih držav (Chirac, Millon v Boyer 1997: 102).

5.1.2 NASTAJANJE FRANCOSKE OBRAMBNE POLITIKE IN PROCES ODLOČANJA NA OBRAMBNEM PODROČJU

Splošna organizacija obrambnega sistema Francije se je do leta 2005 naslanjala na štiri principe:

- kohezivnost, ki zajema celotno francosko prebivalstvo na vseh področjih življenja;
- stalnost, ki pomeni uravnoteženo delovanje v miru;
- združenost pomeni, da Francijo vodi in upravlja legalna vlada;

³⁰ Howorth ocenjuje delo Zahodnoevropske unije med hladno vojno kot »debatni« klub brez resnega vojaškega angažiranja. Že takrat so se videla britanska stališča, po katerih bi bilo potrebno Zahodnoevropsko unijo podrediti Natu. Velika Britanija je upala, da bo prišlo do ugodne rešitve oz. ugodnega razmerja sil EU (kot vojaško naslednico Zahodnoevropske unije) in zvezo Nato.

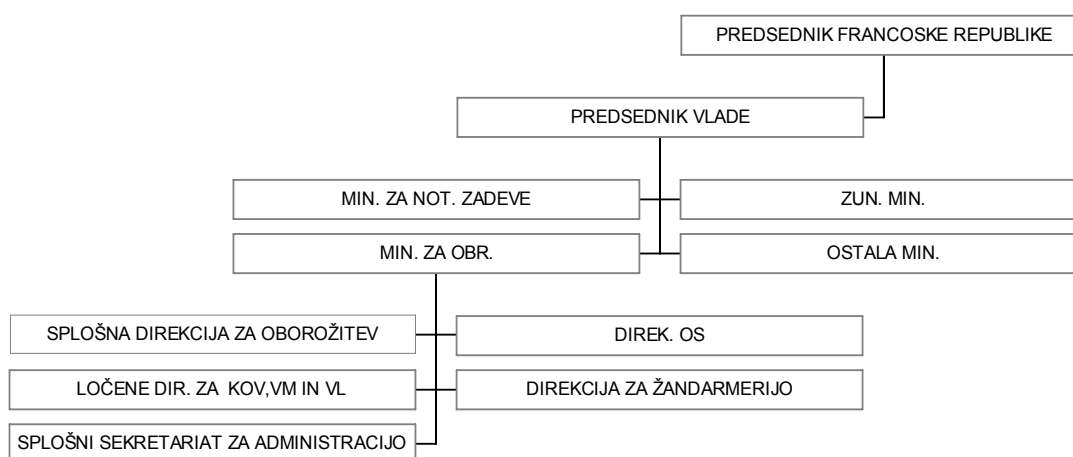
³¹ Svet ministrov Zahodnoevropske unije (ZEU) je na srečanju 13. 11. 2000 v Marseillu sprejel odločitev glede prenosa operativnih nalog ZEU na Evropsko unijo in glede ureditve preostalih funkcij in struktur ZEU.

- decentralizacija, kar pomeni enako odgovornost centralne oblasti do vsakega dela države.

Predsednik republike, parlament in vlada imajo ključno vlogo pri nastajanju in izvajanju obrambne politike Francije. Predsednik republike je najpomembnejši člen obrambne politike Francije in je najbolj odgovoren za obstoj in nemoteno delovanje republike. Poveljuje oboroženim silam in je edini pristojen ukazati uporabo jedrskih sil. Glavne odločitve so sprejete v treh svetih, ki jim tudi predseduje. Sveti so:

- Svet ministrov;
- Obrambni svet;
- Obrambni komite.

Organigram 5.3: Organizacijska struktura obrambnega sistema na najvišji ravni

Vir: Organigramme du ministère de la défense. Ministre de la defense. France (splet, 12. april 2003).

Parlament sprejema zakone, ki oblikujejo obrambni sistem Francije. Zelo pomembni so tudi njegovi programi in usmeritve oz. koncepti (Yost 1999: 254-259).

Vlada deluje kot vršilec ukrepov, ki so jih sprejela telesa, njim pa predseduje predsednik republike³². Predsednik vlade je odgovoren za nacionalno obrambo in hkrati nadzira, kako se sprejeti ukrepi izvajajo, pomaga mu Sekretariat za nacionalno obrambo (SGDN – Secretariat

³² Sotlar (2002: 33) se je posvetil analizi sprejemanja odločitev v procesu oblikovanja obrambnih politik v sodobnih državah in ugotovil, da formalni akterji (predvsem vlade, ponekod pa tudi najvišji predstavniki oboroženih sil) monopolizirajo odločanje glede ključnih vprašanj v obrambni politiki. Primat ima vsekakor izvršilna veja oblasti, na kar vpliva tudi oblika političnega sistema. Dejstvo je, da je participacija civilnodružbenih akterjev v obrambni politiki manjša kot v ostalih politikah.

General for National defence). Vsak minister je odgovoren za izvajanje obrambne politike znotraj svojih pristojnosti.

Minister za obrambo izvaja vojaškoobrambno politiko, ki zajema področja organizacije oboroženih sil, njihovo usposabljanje, rekrutiranje, upravljanje, oboroževanje in drugo oskrbo. V veliko podporo so mu: načelnik oboroženih sil, splošni delegat za oborožitev, generalni sekretar za upravo, načelniki zvrsti, direktor žandarmerije (Gendarmerie Nationale) in direktor, odgovoren za strateške zadeve.

5.1.3 SPREMEMBE V MEDNARODNEM OKOLJU, DRUGAČNE GROŽNJE TER CILJI IN SMERNICE FRANCOSKE OBRAMBNE POLITIKE

Da je problematika natančnega definiranja smernic in ciljev obrambne politike Francije težka, lahko vidimo v številnih dokumentih, ki se lotevajo tega problema. Furtun (2004: 2) poudarja tri dejstva, ki so vplivala na formiranje sodobne francoske obrambne politike:

- konec hladne vojne in spremembe na vojaškem področju;
- grožnja terorizma;
- vodilna vloga Francije pri ustanavljanju avtonomne evropske obrambne politike³³.

Najpomembnejši dokument, ki je izšel po hladni vojni je Bela knjiga (Livre Blanc sur la Défense). Izšla je v letu 1994 in je dokument, ki predstavlja uradna stališča francoskih oblasti. Gre za dokument, ki je bil več kot nujno potreben, saj je kot tak opredelil ogroženost države in omogočil primerljivost Francije z ostalimi zahodnoevropskimi državami (Boëne in Martin v Moskos 2000: 53). Skladno s tem so bili izdelani scenariji, znotraj katerih se načrtuje uporaba različnih mehanizmov (kot reakcija na grožnjo) predvsem pa oboroženih sil in žandarmerije (Shaun 1998; MILTECH 2001: 15). Ti scenariji so:

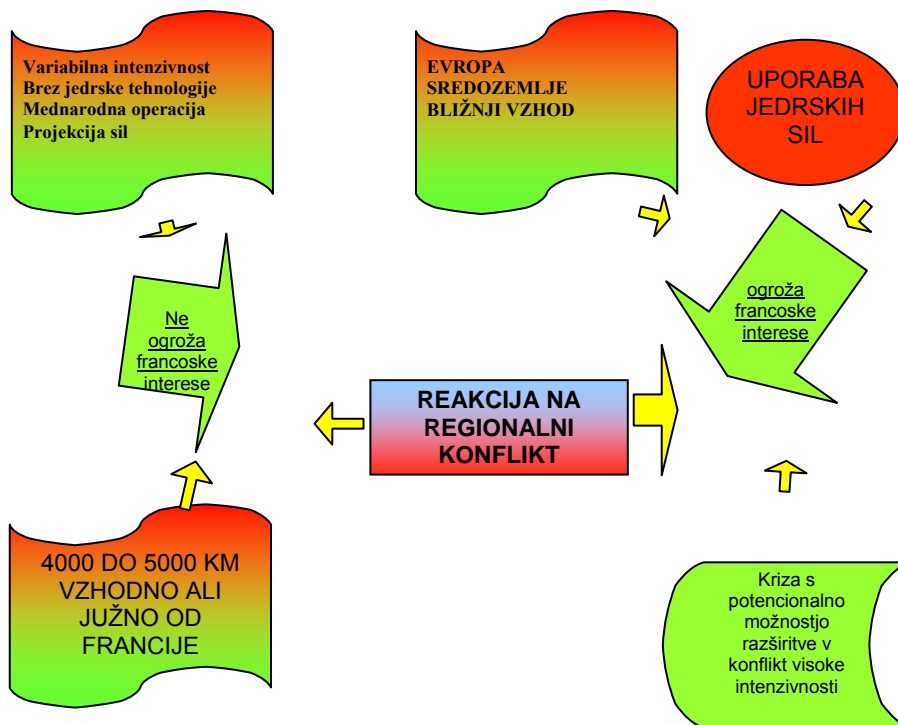
1. Regionalni konflikt, ki ne ogroža ključnih francoskih interesov.
2. Regionalni konflikt, ki ogroža ključne francoske interese.
3. Napad na ozemeljsko integriteto zunaj matičnega ozemlja.
4. Aplikacija bilateralnega obrambnega sporazuma.
5. Operacije za podporo mednarodnega miru ali reda.

³³ Gre za problem vojaške superiornosti v evropskem prostoru. S tem ciljem so bili napisani tudi petletni vojaškoobrambni dokumenti (Furtun 2004: 2).

6. Ponovni pojav večje grožnje Zahodni Evropi.

Regionalne konflikte, ki ne ogrožajo francoskih interesov, naj bi reševale predvsem mednarodne organizacije, poudarjeni so učinkoviti povračilni ukrepi zoper tistega, ki bi ogrožal francosko ozemlje ali državljane. Ogrožanje francoskih interesov z regionalnimi konflikti naj bi se reševalo tudi z uporabo jedrske oborožitve in z mednarodno pomočjo. V teh dveh točkah gre za primer posredne (scenarij 1) oz. neposredne (scenarij 2) grožnje (Boëne in Martin v Moskos 2000: 54).

Shema 5.4: Reakcija na regionalni konflikt

Vir: Prirejeno po Boëne v Malešič 2003: 107.

V primeru agresije na ozemlje zunaj matičnega je poudarjena komponenta samostojne akcije kljub morebitnemu kljubovanju oz. mednarodnim pritiskom. V primeru aplikacije bilateralnega sporazuma se poudarja afriško ozemlje in možnost samostojne francoske intervencije, pri čemer se seveda poudarja tudi vloga, ki jo imajo mednarodne organizacije. Svojo vlogo vidijo francoske oblasti tudi v operacijah za podporo mednarodnega miru ali reda, kjer je poudarek predvsem na mednarodnih organizacijah. Pod ponovnim pojavom večje

grožnje zahodnoevropski civilizaciji razumemo predvsem države oz. koalicije z jedrskim orožjem in velikimi konvencionalnimi silami.

Po mnenju Martina in Boëna (2000: 54) grožnja francoski družbi ne prihaja le iz mednarodnega okolja, temveč je notranja destabilizacija države največja grožnja. Avtorji Bele knjige so zaznali nevarnost terorizma, organiziranega kriminala in ostalih groženj, ki so se pojavljale v različnih oblikah po izdaji dokumenta.

Cilji francoske obrambne politike, ki so zapisani v že omenjeni Beli knjigi, so:

1. Obramba interesov Francije. Vitalni interes Francije je obramba francoskega ozemlja, ki vključuje prekomorska ozemlja, zaščito suverenosti in populacije. Poleg tega mora braniti interese, ki jih izraža skladno z mednarodnimi pogodbami. Francija se pri obrambi svojih interesov naslanja predvsem na svoje oborožene sile, ne izključuje pa možnosti učinkovite rešitve (mehanizma) v okviru EU.
2. Razvoj evropskega varnostnega mehanizma. Preventivni cilj naj bi hkrati onemogočal izbruh konfliktov na evropski celini in naj bi se prepletal z razvojem območja varnosti.
3. Razvoj globalnega koncepta francoske obrambe. Obrambne aktivnosti morajo zajeti vse aktivnosti države in postati del nacionalnega vsakdana. Vojaška obramba mora podpirati civilno in ekonomsko ter vključevati družbene in kulturne dosežke. Tak pristop bo omogočal učinkovit odgovor na številne grožnje. Usmeritve globalnega koncepta so:
 - nacionalna kohezija kot pomemben pogoj učinkovite obrambe;
 - civilna obramba, ki vključuje zaščito populacije, ohranjanje javnega reda in kontinuitete vladnih aktivnosti;
 - ekonomska obramba, ki vključuje varovanje virov in ohranjanje proizvodnje, distribucijo virov v kriznih situacijah, nadzor prenosa občutljive tehnologije...

Boëne ocenjuje, da je šlo za ustavitev izvajanja zastavljenih ciljev, ki so opisani v Beli knjigi s samim prihodom Chiraca na oblast. Po tem obdobju gre namreč za objavo aktov, v katerih Chirac izpostavi svoje poglede na obrambo (Boëne v Malešič 2003: 101). Shaun³⁴ vidi objavo

³⁴ Shaun v svojem delu *French defence policy* analizira obdobje od leta 1989 do 1994, ko je prišlo do pomembnih sprememb v francoski obrambni politiki.

predsedniškega akta³⁵ (Une Defence Nouvelle 1997-2015 oz. New Defence 1997-2015) kot najbolj radikalno spremembo stališč obrambne politike po de Gaullu (Shaun 1998: 2).

Štirje osnovni strateški cilji francoske obrambne politike v smernicah programa z imenom New Defence 1997-2015 so (Grizold, Tatalović 1999: 137-138):

1. Jedrsko odvračanje ostaja pomemben cilj francoske politike s poudarkom, da nima takšne vloge, kot jo je imelo v obdobju hladne vojne.
2. Preprečevanje postaja prioriteta; tu se misli predvsem na uporabo vojaških sredstev, da bi se preprečil nastanek novih konfliktov.
3. Projekcija sil je osnovna naloga francoskih oboroženih sil oz. njihove konvencionalne komponente.
4. Zaščita in varnost nacionalnega ozemlja od ostalih groženj, kot so terorizem in kriminal. Tukaj naloge oboroženih sil zajemajo:
 - nadzor zračnih in pomorskih poti;
 - podpiranje civilnih oblasti;
 - intervencija v slučaju resne krize na zahtevo civilnih oblasti.

V strateških ciljih ni zaznati vprašanja profesionalizacije oboroženih sil, kot je to v primeru vojaškega programa, v katerem so zajete temeljne smernice preoblikovanja vojaškega dela obrambnega sistema Francije.

Na spletnih straneh francoskega veleposlaništva v ZDA so omenjeni trije cilji francoske obrambne politike (Francosko veleposlaništvo v ZDA 2003).

Prvi je sposobnost obrambe vitalnih interesov (tudi samostojno, če bo to potrebno), in sicer ne glede na vrsto grožnje. Pravijo, da še nikoli ni bilo tako težko začrtati meje med vitalnimi in strateškimi interesi, kot bo to v bodoče. Kakor koli, francoska vlada je opredelila pomembnost svojih interesov v operacijah ohranjanja miru znotraj Evrope, Mediterana, Srednjega vzhoda in v ekonomsko zanimivih področjih, kjer so vedno imeli pred seboj pričakovano nevarnost. V skladu s položajem Francije v svetu, njenimi mednarodnimi nalogami in ostalimi dejavniki varnosti ne bo možno zagotavljati brez učinkovite obrambe.

³⁵ Omenjeni akt predstavlja spremembo oz. dopolnitev stališč do določenih vprašanj, ki so bila izpostavljena v Beli knjigi.

Slika 5.5: Francoski strateški interesi

Vir: Map of the strategic interests. French defense overview. Embassy of France in the United States (splet, 12. april 2003).

Drugi pomemben cilj francoske politike je oblikovanje evropskega varnostnega mehanizma in zagotavljanje mednarodne varnosti. Francija mora vsekakor ostati svobodna pri izbiri pogojev in sredstev. Nato je osnovna obrambna povezava med Evropejci in Američani. Bodočnost relacije EU – Nato francoske oblasti vidijo v skupnih projektih, katerih je glede na zmožnosti premalo.

Tretji cilj je izvajanje obsežne obrambne politike, ki ne bo omejena z vojaškimi ali strateškimi vidiki. Gre za obrambno politiko, ki bi bila obsežnejša in bi vsebovala več področij družbenega življenja.

Francoska ministrica za obrambo ocenjuje (2005:1), da je terorizem največja grožnja ciljem obrambne politike. Dokument ministrstva za obrambo z naslovom Obramba proti terorizmu – najvišja prioriteta obrambnega ministrstva (2005) opisuje odgovore, ki jih ministrstvo načrtuje oz. že izvaja glede na to grožnjo.

Dokument sestavljata dve poglavji s povezljivima vsebinama in dodatek. Prvo obsega odgovore ministrstva na obstoječo grožnjo. Kompleksnost grožnje terorizma je vidna že iz predstavljenih ukrepov in načinov boja od uporabe klasičnih oboroženih sil do zahtevnih sistemov, ki jih je razvila DGA. V drugem poglavju se poudarja predvsem pomen

mednarodnega sodelovanja. Poglavje opredeljuje vlogo mednarodnih organizacij, pri čemer menim, da je poudarjena vloga EU.

Ministrstvo za obrambo se zaveda omejitev in prednosti, ki jih ima pri soočanju s to grožnjo. Sodelovanje z ostalimi vladnimi strukturami je pogoj za uspešno reševanje protiterorističnih nalog. Kakor koli, francoske oborožene sile imajo prednosti pred ostalimi strukturami francoske družbe pri soočanju s tovrstno grožnjo, in sicer od preventivnih aktivnosti do intervencije na ciljnem področju.

5.1.3.1 SMERNICE OBRAMBNE POLITIKE, ZAJETE V PETLETNEM VOJAŠKEM PROGRAMU

V vojaškem programu »*Military programme 2003-2008*«, ki je naslednik programa iz prejšnjega petletnega obdobja, francoske oblasti poudarjajo tri smernice:

- Zaščito lastne odločevalske avtonomije in samostojnega delovanja v smislu proste izbire, kdaj, kako in s kom bo šla Francija v misijo oz. bo šla vanjo sama, če se ji bo to zdelo potrebno. Avtonomijo razumejo tudi kot zaščito vitalnih interesov ne samo v svetu, ampak tudi doma.
- Ohranjanje vpliva v zvezah in koalicijah; tu se razume tudi možnost prevzema vloge »leading-nation«, kar pomeni vzdrževati takšne oborožene sile, ki bodo sposobne voditi širok spekter nalog, posebej operacij visoke intenzivnosti.
- Vzdrževati tehnološki nivo »know-how«, to je zagotavljati kredibilnost jedrskih sil, še posebej pa zagotoviti zmogljivosti, s katerimi se Francija lahko zaščiti pred novimi grožnjami, predvsem pa podpreti evropsko industrijo pri izdelavi glavnih oborožitvenih sistemov.

Poudarek obrambne politike je na reorganizaciji francoskih oboroženih sil, ki so že postale profesionalne. Pri tem ne gre pozabiti na nove naloge, ki jih francoska vlada omenja v svojih programih. Vlada meni, da mora Francija skupaj s svojimi zavezniki usmeriti aktivnosti v sredozemski prostor, pri tem pa ne smejo zanemariti sodelovanja v mednarodnih operacijah, predvsem takrat, ko so ogroženi francoski nacionalni interesi. Afriški prostor ima svoj pomen v obrambni politiki Francije. Spomniti se je potrebno pomembne vloge že podpisanih sporazumov z afriškimi zaveznicami in tudi že omenjenega vpliva na bivše kolonije.

Francija torej podpira samostojen evropski pristop k reševanju (Military programme 2003) kriz. To se nanaša tudi na razvoj evropskih vojaških kapacitet. Dejstvo je, da strateške usmeritve ZDA temeljijo na njihovi odločitvi, kdaj, s kom in na kakšen način bodo reševale določen problem, kajti ZDA imajo dovolj sredstev za to. Francoska vlada poudarja oboje, svobodno pravico do samostojnega ukrepanja in do delovanja znotraj koalicij oz. v »ad hoc« koalicijah, ki so manj predvidljive. Namen francoske vlade je spremeniti oz. reformirati obrambni sistem. Med drugim to zajema tudi obnovo vojaških kapacitet z njihovim prilagajanjem novemu okolju in predvidenimi spremembami do leta 2015. Program, ki so ga sprejeli za obdobje od 1997 do 2002, je bil prvi korak, ki je poudarjal profesionalizacijo oboroženih sil. Francoske oborožene sile so postale popolnoma profesionalne v obdobju od leta 1997 do 2002, kar pomeni, da so splošni cilji doseženi. Vprašanje je, kako bo uspelo francoski vladi izvesti nadaljnji razvoj oboroženih sil.

Cilji programa za obdobje od 2003 do 2008 so:

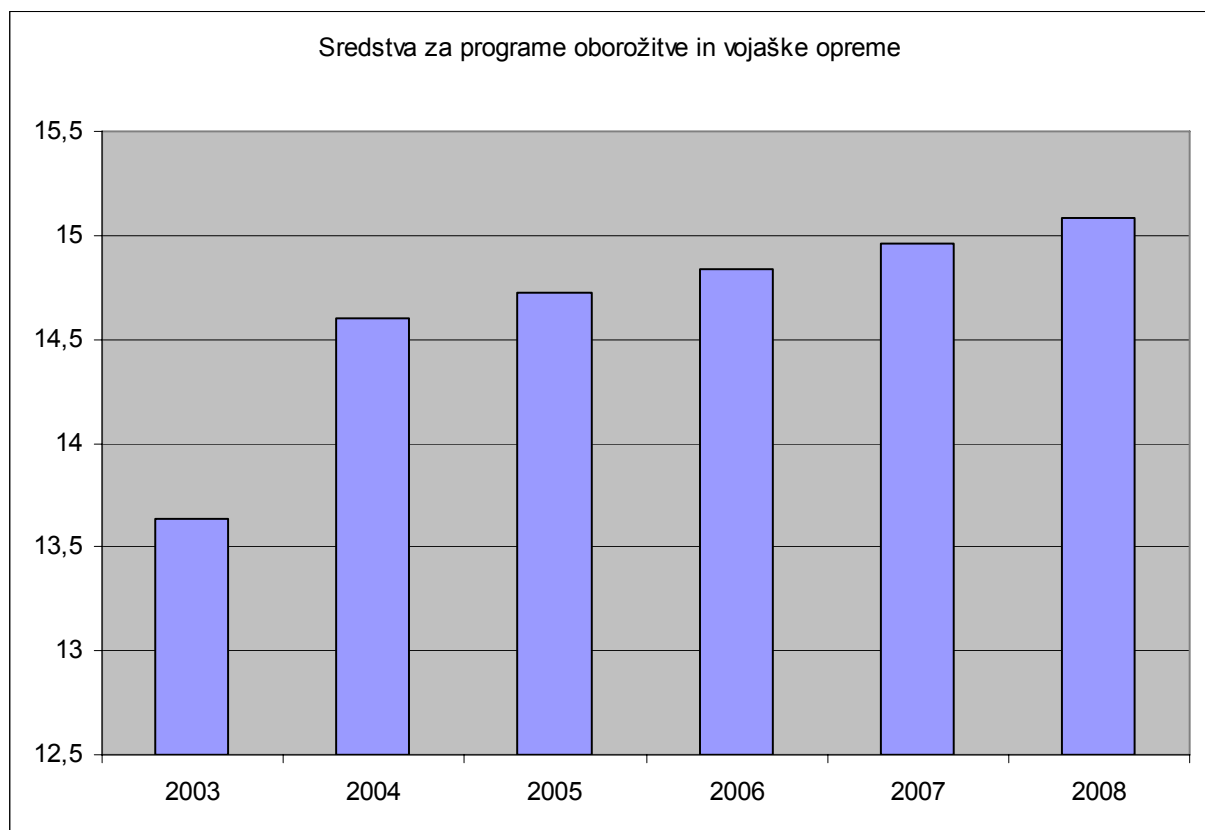
- zagotavljati varnost državljanom Francije; zagotoviti strateško avtonomijo, bolje rečeno braniti francoske interese kot do sedaj in z učinkovitejšim delovanjem v operacijah vzpostavljanja in vzdrževanja miru tudi omogočiti Franciji ponovno vodilno vlogo v Evropi in svetu;
- izboljšati kvaliteto opreme; cilj je izboljšanje stanja sil na operativni ravni;
- z velikimi napori modernizirati oborožene sile, posebej na strateški ravni, na področju presoje, poveljevanja, projekcije sil in tudi opremiti profesionalno vojsko z novo računalniško opremo, ki je potrebna za uspešen zaključek poslanstev v novem strateškem okolju;
- zvišati raziskovalne napore zaradi njihovega združevanja, kar bi pomenilo, da bi Francija imela možnost učinkovitejšega soočanja z različnimi grožnjami.

Srednjeročni vojaški program od 2003 do 2008 je razdeljen na dva dela. Prvi zajema splošno predstavitev francoske obrambne politike, njegov cilj je njeno razumevanje. Vsekakor bo potrebno zagotavljati ustrezna usposabljanja in tudi paziti, da ne bo večjih težav. Novi ukrepi vlade bodo zvišali stroške, poleg tega bo potrebna realizacija številnih projektov modernizacije francoskih oboroženih sil.

Razloženi so obrambni napori, ki so nujno potrebni za varnost prebivalstva in zaščito nacionalnih interesov. Vlada izvaja definirane strateške funkcije in dopolnjuje določene točke

modela oboroženih sil 2015³⁶. Evropa ostaja še vedno osrednji politični in geografski cilj francoske obrambne politike. V dokumentu vlada postavlja smernice za razvoj oboroženih sil, v njem so zajeti človeški in tehnični viri združene sile na kopnem, morju in zraku za doseganje določenih nivojev. V programu napoveduje povečanje sredstev za oborožitev in vojaško opremo. Tako je francoska vlada v letu 2003 zagotavljala 13,64 milijard evrov za programe oborožitve in vojaške opreme, 3,45 milijard evrov za tekoče stroške, 13,98 milijard evrov za plače in socialne potrebe in 8,89 milijard evrov za pokojnine (Mikulić 2003: 12). V bodoče francoska vlada predvideva povečanje sredstev za vojaško opremo in programe oborožitve. Iz grafa, ki sledi, lahko to opazimo.

Graf 5.6: Financiranje programov oborožitve in vojaške opreme zajeto po letih v milijardah EUR

Vir: Military programme 2003-2008: 28.

³⁶ Novi model oboroženih sil 2015 vključuje:

- zračno komponento 320 bojnih letal (Rafal, Mirage 2000);
- pomorsko komponento 82 ladij in štirih jedrskih podmornic, 4 desantnih ladij ter zračno podporo;
- kopensko komponento 406 tankov Leclerc, 700 novih bojnih vozil pehote ter zračno podporo (Petrović 2003: 30).

Prikazani so tudi osnovni programi s tipi in količino oborožitve na strateški, operativni ter taktični ravni za vse tri zvrsti.

Drugi del programa zajema (Military programme 2003-2008) področja upravljanja, tehnologije, industrije in raziskav, profesionalizacije, strukturo obrambne organizacije in službene akte.

Značilnosti osmih najpomembnejših programov obrambnih sistemov in njihove proizvodnje so:

- odvrčanje (DIS); program poudarja nove generacije jedrskih raket SNLE-NG, M51, ASMP-A;
- poveljevanje-zveze-nadzor-obveščevalno delovanje (C3I); program poudarja poveljevanje na strateški, operativni in taktični ravni (postaje COPER, GFIM, SICV), zveze in obveščevalne kapacitete (sateliti SYRACUSE III, Helios II) itd.;
- strateška in taktična premičnost (PROJ); gre za transportna letala A 400M, helikopterje NH 90 itd.;
- globinski boj (PROF); gre za gradnjo nove letalonosilke tipa Charles De Gaulle³⁷, bojna letala Rafale, rakete dolgega dosega SCALP-EG, helikopter Cougar...;
- obvladovanje zračno-kopenskega dela; gre za modernizacijo Leclercov, bojna vozila pehote VBCI/VPC, FELIN, opreme vojaka, topništvo ATLAS in drugo;
- obvladovanje zračno-morskega dela; Horizont-nivo fregate, Barakuda nivo nuklearnih podmornic in drugo;
- obvladovanje zračno-vesoljskega dela; SDCA francoska verzija AWACS-a, razvoj raket zrak-zrak – MICA, raket METEOR, raket zemlja-zrak SAMP/T, radarjev GIRAFFE;
- pripravljenost in vzdrževanje operativne sposobnosti (PREP); vzdrževanje opreme, biološka zaščita sile, medicinska podpora, raziskovalna podpora (R&T).

³⁷ Francosko obrambno ministrstvo je glede nabave nove letalonosilke od oktobra 2002 proučevalo različne možnosti, med drugim tudi, da z Veliko Britanijo sodeluje pri njeni gradnji. Zaenkrat je znano, da bo druga letalonosilka na konvencionalni pogon (Revija Obramba 2004: 16).

5.1.4 PROFESIONALIZACIJA FRANCOSKIH OBOROŽENIH SIL

Preoblikovanje, interoperabilnost³⁸, projekcija sil, pripravljenost in protiteroristični boj so izrazi, ki po mnenju Furtuna (2004: 16) označujejo dinamiko spreminjanja francoskih oboroženih sil. Omenjeni³⁹ model oboroženih sil 2015⁴⁰ je okvir za cilje in spremembo francoskih oboroženih sil. Že leta 1996 s prihodom Chiraca na oblast (Boëne v Malešič 2003: 103) so bili postavljeni številčni okviri zmanjšanja oboroženih sil v okviru načrtovane profesionalizacije, ki je bila v zastavljenem petletnem obdobju tudi izvedena⁴¹.

Tabela 5.7: Trend zmanjšanja francoskih OS v letih 1990-2015, predstavljen v okviru modela 2015.

LETO	KOPENSKA VOJSKA	MORNARICA	LETALSTVO	SKUPAJ
1990	326.900	72.500	98.600	498.000
1995	271.500	70.400	94.100	426.000
2002	172.600	56.500	71.000	300.100
2015	170.000	56.500	70.000	296.500
ZMANJŠANO ZA	156.900	16.000	28.600	201.500

Vir: Defense programmation 1997-2002. Viepublique (splet, 12. april 2003).

³⁸ Britanski model je bil pri vprašanju interoperabilnosti proučen. Tu Furtun (2004: 17) poudarja, da obstajajo problemi kompatibilnosti v opremi med francoskimi in britanskimi oboroženimi silami.

Pri problemu interoperabilnosti se avtor med drugim dotika:

- vprašanja letalonosilke Charles de Gaulle;
- Natovih in evropskih sil za hitro posredovanje;
- obveščevalnih satelitov (Helios 1 in Helios 2);
- razvoja C4I sistemov;
- telekomunikacijskih satelitov.

³⁹ Viceadmiral Giraud povezuje in poudarja predvsem spremembe, ki so zapisane v modelu (oboroženih sil) 2015:

- s »pojmom« asimetričnih groženj;
- s spremembami v strukturi oboroženih sil, ki so po njegovem mnenju pogojene z asimetričnimi grožnjami kot »novo« obliko ogrožanja francoske družbe (Giraud 2005).

⁴⁰ Vlada poudarja štiri tematike oz. področja: poveljevanje, obveščevalna dejavnost in ocenitev zmogljivosti; rezultate na področju načrtovanja in strateškega transporta; povečanje števila dolgoročnih operacij in materialnih sredstev za ofenzivne operacije; okrepitev zaščitnih virov, kot ključna za uspeh v projektu.

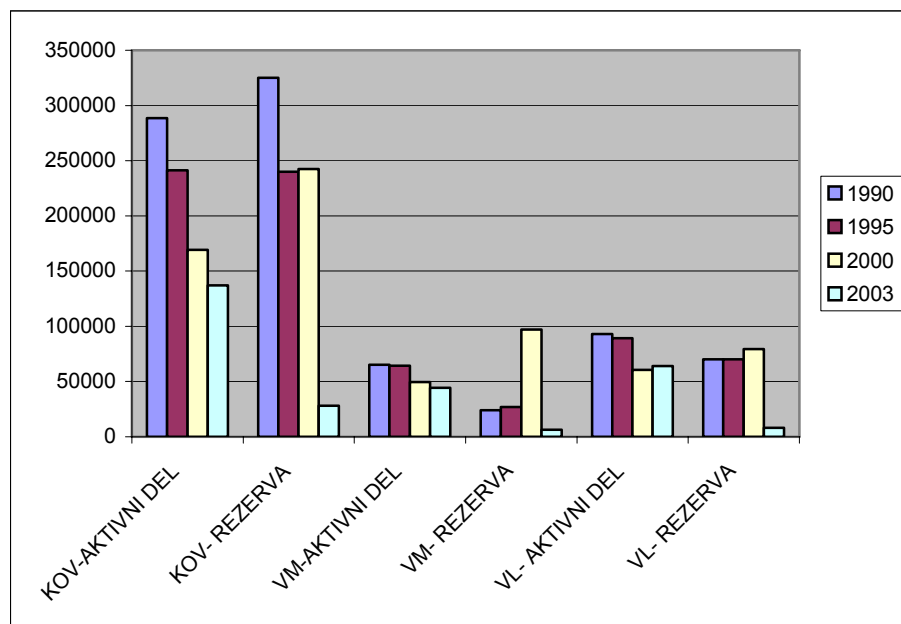
⁴¹ V letu 1990 so naborniki še vedno sestavljali 50 % francoskih oboroženih sil. Novembra leta 2001 so bile francoske oborožene sile že profesionalizirane. Kopenska vojska je bila najbolj podvržena reformam. Ustanovljeno je novo poveljstvo kopenske vojske, ki vsebuje 51 manevrskih polkov, organiziranih v devet brigad

Predstavljeni številčni okvir v tabeli je že dosežen s številčnimi odstopanji glede na zvrsti. Konsolidacija oboroženih sil po profesionalizaciji je ena izmed temeljnih nalog vojaškega programa za obdobje 2003-2008. Konsolidacija vključuje tudi operativno delovanje oboroženih sil. Model je bil kot tak opredeljen že v devetdesetih letih prejšnjega stoletja. Pojav drugačnih groženj je posledično pomenil prilagajanje modela⁴². Konsolidacija profesionalnih sil je odvisna tudi od drugih struktur znotraj ministrstva za obrambo, predvsem pa od ustrezne kadrovske popolnjenosti ministrstva in možnosti popolnjevanja oboroženih sil iz civilnih struktur.

V procesu preoblikovanja oboroženih sil, ki vključuje tudi rezervno sestavo, je žandarmerija postala nosilka protiterorističnega boja doma in je kot takšna tudi nosilka domače varnosti. Podatek, da se od leta 1990 žandarmerija večja, je zgovoren dokaz za to.

Rezerva se je preoblikovala v operativno in državljansko rezervo. Vladni namen je krepitev žandarmerije in operativnih enot (se pravi operativne komponente), medtem ko ima državljanska rezerva bolj simbolično vrednost in predstavlja zvezo med oboroženimi silami in državljani.

Graf 5.8: Oborožene sile Francije v letih 1990-2003

Vir: Furtun 2004: 12.

⁴² Raziskave v osemdesetih so pokazale (Cotton, Crok, Pinch 1978: 382, Moskos 1979: 133-134, Moskos 1980: 75 v Kotnik 2002: 287), da vsaj v začetnem obdobju poklicne oborožene sile popolnjujejo svoje vrste pretežno iz najnižjih socialnoekonomskih skupin in nepriviligiranih družbenih skupin ter s kakovostnega obrobja trga delovne sile, ki ga predstavljajo brezposelni in neizobraženi.

Kvantitativno zmanjšanje rezervne sestave posledično pomeni prenos nalog na ostale strukture. Kot vidimo v prikazanem grafu, se je rezervna sestava v Franciji od leta 1992 do 2003 precej zmanjšala. Če model obravnavamo s strani razmerja med vojaškim in civilnim osebjem, lahko poudarimo, da se mnoge dejavnosti, ki so jih prej opravljale oborožene sile, prenesejo na civilne strukture. Strokovnost postaja prioriteta tudi rezervne sestave. Menim, da se bodo okrepile s civilisti predvsem enote, namenjene zagotavljanju bojevanja, kar je trend tudi v britanskih oboroženih silah.

Tabela 5.9: Primerjava števila pripadnikov po zvrsteh v letih 1995 in 2015

ZVRST	LETO 1995	LETO 2002-2015
KOPENSKA VOJSKA	VOJAŠKO OSEBJE 239.100 CIVILNO OSEBJE 32.400 SKUPAJ 271.500	VOJAŠKO OSEBJE 136.000 CIVILNO OSEBJE 34.000 SKUPAJ 170.000
MORNARICA	VOJAŠKO OSEBJE 63.800 CIVILNO OSEBJE 6.600 SKUPAJ 70.400	VOJAŠKO OSEBJE 45.600 CIVILNO OSEBJE 11.000 SKUPAJ 55.600
LETALSTVO	VOJAŠKO OSEBJE 83.200 CIVILNO OSEBJE 4.900 SKUPAJ 94.100	VOJAŠKO OSEBJE 63.000 CIVILNO OSEBJE 7.000 SKUPAJ 70.000
ŽANDARMERIJA	VOJAŠKO OSEBJE 92.230 CIVILNO OSEBJE 1.220 SKUPAJ 93.450	VOJAŠKO OSEBJE 95.600 CIVILNO OSEBJE 2.300 SKUPAJ 97.900
SERVIS SKUPNIH SLUŽB	VOJAŠKO OSEBJE 18.130 CIVILNO OSEBJE 29.780 SKUPAJ 47.910	VOJAŠKO OSEBJE 12.600 CIVILNO OSEBJE 27.000 SKUPAJ 39.500
POVELJSTVA	VOJAŠKO OSEBJE 502.460 CIVILNO OSEBJE 74.900 SKUPAJ 577.360	VOJAŠKO OSEBJE 352.700 CIVILNO OSEBJE 31.300 SKUPAJ 434.000
SKUPAJ	VOJAŠKO OSEBJE 502.000 CIVILNO OSEBJE 75.000	VOJAŠKO OSEBJE 353.000 CIVILNO OSEBJE 81.000

Vir: Boëne v Malešič 2003: 110.

Iz tabele je razvidno, da se bo v bodoče zmanjšalo število pripadnikov oboroženih sil vseh zvrsti. Pri tem lahko tudi poudarimo, da se bo delež civilnih oseb do leta 2015 v skupnem seštevku povečal, kar med drugim lahko pomeni večjo in drugačno logistiko in drugačno strukturo rezervne sestave. Vsekakor pa velja poudariti najbolj pomembno nalogo, to je ustrezen premik iz naborniške v profesionalno sestavo. Menim, da številčno zmanjšanje

vojaškega in civilnega kadra v poveljstvih ne bo pomenila zmanjšanja prenosa in možnosti prenosa ključnih informacij med elementi strukture, temveč ravno nasprotno, novi tehnološki dosežki omogočajo boljši prenos informacij in možnost hitrejšega odločanja. Največje zmanjšanje števila pripadnikov je opazno v kopenski vojski, vzrok za to je tudi profesionalizacija oboroženih sil.

a. Modernizacija oboroženih sil

Če pogledamo strukturo obrambnega ministrstva, je direkcija za oborožitev (DGA) eden od treh stebrov francoske obrambne strukture. DGA je danes nosilka modernizacije francoskih oboroženih sil, ki po mnenju mnogih strokovnjakov prerašča v najpomembnejšo organizacijo evropske obrambne industrije. Tanki Leclerc, samovozna havbica Ceasar, letalonosilka Charles Ge Gaulle, podmornica Agosa, raketni sistem Exocet, helikopter NH90, bojno letalo Rafale, sateliti za opazovanje Helios so nekateri od oborožitvenih sistemov, ki so nastali v sodelovanju z oboroženimi silami in DGA-jem (Mikulić 2003: 12).

Šestletni načrt modernizacije in nabave oborožitvenih sistemov vključuje:

- modernizacijo 24 helikopterjev Cougar;
- modernizacijo 45 helikopterjev Puma;
- nabavo 34 helikopterjev NH90;
- nabavo 50 transportnih letal A400M;
- nabavo 10 helikopterjev Cougar Mk2 za posebne naloge;
- nabavo 76 letal Rafale za vojno mornarico in letalstvo;
- nabavo 37 helikopterjev Tiger43;
- nabavo 117 bojnih tankov Leclerc;
- nabavo strateške podmornice tretjega razreda M4 (Vojaški program 2003-2008).

Kopenska vojska bo v načrtovanem obdobju predvsem modernizirala in zmanjšala oklepne sile ter nadomestila helikopterje SA 341 in SA 342 s francosko-nemškimi helikopterji tipa Tiger. S to opremo bodo oborožene tudi sile za hitro posredovanje. Francoski vojaki se bodo

⁴³ Že v začetku leta 2005 so francoske oborožene sile prejele prvi bojni helikopter Tiger. Oborožen je s 30-milimetrskim GIAT-ovim topom in nevedenimi raketami zrak-zrak Mistral (Skendević 2005: 18).

opremili z opremo vojaka bodočnosti⁴⁴, naročenih je tudi 500 lahkih oklepnih vozil, 10 artilerijsko-radarskih sistemov...

Lovec Rafal je pomembna komponenta sprememb znotraj oboroženih sil Francije. Gre za lovca naslednje generacije. Ta bo zamenjal Miraga F-1CR in Super Etendarda. Popolno zamenjavo francoske oblasti načrtujejo z zamenjavo Super Etendarda do leta 2010. Prav tako bo nabava transportnih letal A400M namenjena projekciji sil, kar med drugim pomeni, da bodo sile za hitro posredovanje pridobile na transportnih zmožnostih.

Vojna mornarica se bo okrepila z novimi fregatami in podmornicami. Eden največjih projektov bo izgradnja šestih jedrskih podmornic tipa Barracuda, ki bodo zamenjale sedanje tipa Rubis.

b. Inetroperatibilnost

Francoska vlada je razvila vrsto programov, katerih cilj je povečati interoperatibilnost oboroženih sil. V letu 2003 je francoska vlada nadaljevala sodelovanje z britansko predvsem na področju sodelovanja glede zračnega nadzora na morju (Sea King-Hawkeyes). Poudarek francoske vlade je tudi pri sodelovanju z ostalimi evropskimi državami. Tako je za zagotovitev evropske obveščevalne mreže francoska vlada lansirala dva satelita Helios 1 in dva Helios 2, načrtovala je tudi uporabo satelitov Cerise. Operacije na Balkanu so pokazale, da imajo francoske oborožene sile težave ravno na omenjenih področjih. Francoske oblasti so največji investitor v evropsko vesoljsko tehnologijo, njihovi stroški pa so najvišji v Evropi (Vojaški program 2003-2008). Napredek skušajo francoske oborožene sile doseči tudi z razvojem nove generacije brezpilotnih letal in z razvojem sistema globalnega določanja položaja Galilea, za katerega računajo, da bo operativen do leta 2008. V vseh naštetih primerih gre za skupne vojaške projekte, katerih namen je zagotavljanje večje operativnosti evropskih sil. Iz povedanega je možno zaključiti, da je poudarek glede interoperatibilnosti na evropski komponenti.

c. Projekcija sil

Projekcija sil je naslednja pomembna naloga. Med prvo zalivsko vojno so imele francoske oborožene sile težave s pošiljanjem 12.000 pripadnikov, medtem ko so britanske oborožene sile imele logistične zmožnosti prevoza dvakratnega števila pripadnikov kljub temu, da so

⁴⁴ 14000 kompletov sistema FELIN.

imele manjše oborožene sile (Furtun 2004: 19). Strokovnjaki ocenjujejo, da francoske oborožene sile nimajo velikih kapacitet prevoza, kar glede na dogovore predstavlja problem. V analiziranih dokumentih je moč zaslediti, da se bo ta številka povečala na 50.000 – 60.000 pripadnikov naenkrat, pri tem gre za skupno evropsko sodelovanje. Ob tem vprašanju se je vsekakor treba dotakniti razmerja med evropsko in Nato obliko sil za hitro posredovanje (ERRF-NRF). Trenutno so evropske sile za hitro posredovanje vezane na Natove zmogljivosti predvsem glede obveščevalnega in transportnega dela.

5.1.5 FRANCOSKA JEDRSKA POLITIKA

Zgodovina samostojnih francoskih jedrskih sil sega v petdeseta leta, točneje 3. 11. 1958, ko je francoski predsednik De Gaulle v svojem govoru razkril načrte o francoskem jedrskem programu. Leta 1960 je tako sledil prvi jedrski poskus v Sahari. Zanimiv je podatek, da so vsi kasnejši francoski voditelji podpirali jedrsko komponento, ki bi bila neodvisna od ostalih. Francoska jedrska politika naj bi v obdobju hladne vojne slonela na principu »proporcionalnega odvratanja sovražnika«, kar bi pomenilo, da bi grožnja z uničenjem njegovih kapacitet bila večja od njegovih koristi. Grožnja Franciji je v tem času prihajala z vzhoda. Podatek, da je Francija v letih od 1960 do 1991 izvedla 204 jedrske poskuse, zgovorno priča o prizadevanjih Francije po učinkoviti jedrski oborožitvi.

Reforma jedrskih sil po hladni vojni se je začela šest mesecev po končanih testiranjih v južnem Pacifiku leta 1996, ko je svetovna javnost ostro obsodila te poskuse. Šlo je za umik zadnjih zemeljskih sistemov zemlja-zemlja Hades in Albion ter dela strateških morskih sil. Strateške jedrske sile so še vedno ostale pomembne kljub opustitvi tretjega zemeljskega dela.

Francija ima pozitiven odnos do svojih jedrskih sil. Njena jedrska politika je politika jedrskega odvratanja (Boniface 1998). Obrambna strategija Francije zajema jedrsko odvratanje kot pomemben dejavnik zagotavljanja francoske nacionalne varnosti. Bela knjiga v svojih scenarijih predvideva tudi uporabo jedrskega orožja v primeru ogrožanja francoskega ozemlja ali državljanov. Po ukinitvi omenjene zemeljske komponente se francoska strategija naslanja na dve komponenti:

- podmorniško, ki je združena v štirih jedrskih podmornicah; te so sposobne izstreliti rakete nove generacije;
- zračno, ki omogoča izstreljevanje izboljšanih raket zrak-zemlja srednjega dosega.

Konvencionalne sile v francoski strategiji podpirajo jedrske sile pri izvajanju njihovih nalog. Potencialni napadalec se vsekakor zaveda možnosti odgovora, ki mu bo povzročil veliko škodo po njegovi agresiji, saj gre za primer »striking as a second«.

Tabela 5.10: Francoski jedrski potencial v letu 2003

Namestitev	Leto oper. uporabnosti	Število	Domet (km)	Št. aktivnih bojnih glav
Mirage 2000N/ASMP	1988	60	2750	50
Super Étendard/ASMP	1978	24	650	10
SLBM				
M45/M4.71	1996/1985	32/16	6000	(96+192) 288

Vir: Kristensen – SIPRI – 2004: 637.

Iz tabele so razvidne francoske jedrske kapacitete, ki so steber strategije odvrčanja. Temeljijo na že znani zračni in pomorski komponenti.

Seveda to ne pomeni, da Francija ni aktivna v procesu razoroževanja. Že leta 1996 je podpisala pogodbo za vsesplošno prepoved jedrskega testiranja in hkrati začela razgrajevati objekte za tovrstno dejavnost. Francija je ustavila tudi proizvodnjo materiala za jedrsko oborožitev.

5.1.6 REZERVNA SESTAVA

Strukturno razmerje med stalno in rezervno sestavo je določeno v prvi vrsti na podlagi pomembnejših aktov obrambne politike (nacionalnovarnostne politike) in je neposredno povezano z:

- naravo in vrsto obsega virov ogrožanja nacionalne varnosti;
- možnostmi hkratnega pojavljanja teh virov;
- verjetnostjo in pravočasnimi opozorili pred nastopom neposredne nevarnosti (Kotnik 2002: 237).

Leta 1999 sprejet zakon opredeljuje⁴⁵ francosko rezervno sestavo, ki je sestavljena iz dveh struktur: operativne in državljanske. V prvi točki zakona je opredeljen namen rezervnih sil, in sicer povečanje zmožnosti oboroženih sil in povezava med civilno in vojaško strukturo družbe (MILTECH 2001: 22). Vsekakor je večja povezava med državljansko rezervo in civilno sfero.

Rezervne sile naj bi dopolnjevale operativne enote predvsem doma, področje le-teh pa bi se širilo tudi na delovna področja drugih ministrstev.

Čas služenja v operativni sestavi je od enega leta do petih, vendar najdlje do 60. leta starosti. Rok za operativno pripravljenost je 90 dni. Rezervisti, ki se nahajajo v žandarmerijskih enotah, so operativni rezervisti in izvajajo naloge, ki so v domeni dveh ministrstev. Okoli 50.000 pripadnikov naj bi okrepilo žandarmerijske enote, predvsem za klasične policijske naloge: nadzor, intervencije, sestavo teritorialnih oddelkov in poveljniških struktur. Število pogodbenih častnikov in podčastnikov je v letih 2000-2004 naraslo za 2.725 pripadnikov. Velika prednost žandarmerije je, da lahko črpa raznolike strokovnjake iz civilnih struktur, ki lahko v zelo kratkem času nadomestijo manjkajoč kader. Naraščajoča teroristična nevarnost pa zahteva naloge tako na vojaškem kot tudi na policijskem področju.

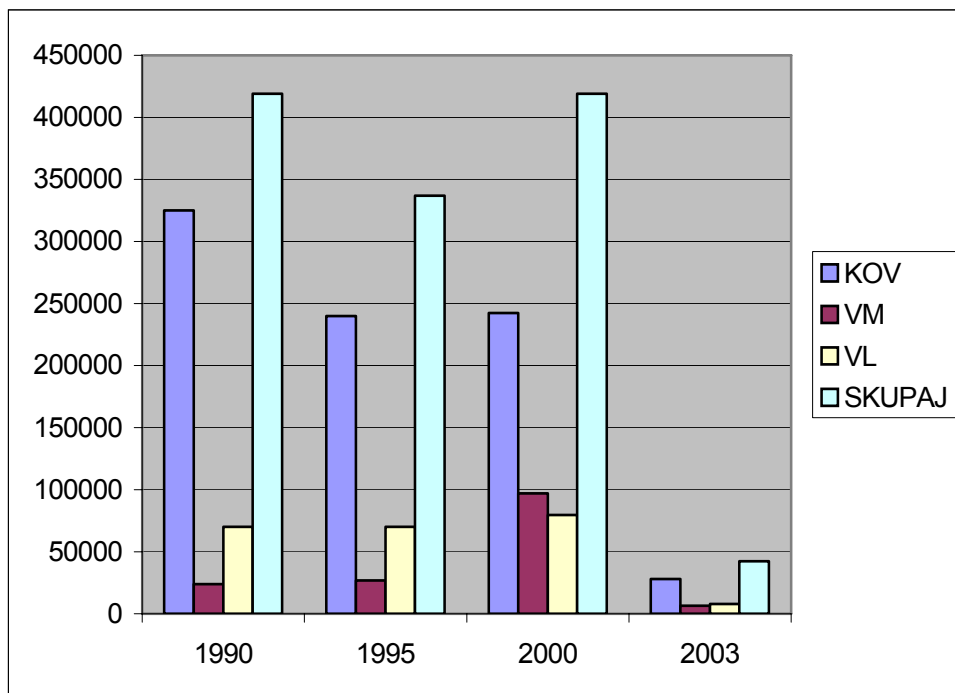
Rezerva ni avtonomna sila, temveč rezervisti individualno izpolnjujejo naloge v rednih enotah. Naloge, ki se jim določajo, so lahko različne, od vojaških do nevojaških (pravniki, jezikoslovci...).

Številčno bo v prihodnosti rezerva naraščala, krepila se bo tudi podpora. Francoske oblasti računajo, da bi rezervna sestava do leta 2011 dosegla številko okoli 94.000 pripadnikov.

Načeloma se rezervisti za izvajanje nalog urijo doma in ne za konflikte visoke intenzivnosti. Njihovo angažiranost zunaj meja mora odobriti vlada v posebnem aktu, kjer so določena tudi merila za prilagajanje. Rezervisti, ki se pošiljajo na takšne naloge, morajo biti ustrezno strokovno usposobljeni ter morajo odgovarjati poslanstvu svoje enote. Kot takšni so del profesionalne sestave. Usposabljanja za njih so organizirana na nacionalni oz. regionalni ravni. Trenutno je zunaj meja okoli 2 odstotka rezerve francoskih oboroženih sil.

⁴⁵ Bill of Law nr 99-894 dated October 22nd 1999.

Graf 5.11: Zmanjšanje rezervne sestave v oboroženih silah v letih 1990-91, 1995-96, 2000-2001 in 2003-2004

Vir: Furtun 2004: 8.

Iz grafa lahko vidimo, da se je število pripadnikov rezervne sestave v letih 2000-2003 krepko zmanjšalo. Lahko tudi rečem, da je šlo za profesionalizacijo rezervne sestave. Sredstva za rezervno sestavo so tako razdeljena med zvrsti oboroženih sil in žandarmerijo.

Ena od težav francoske vlade je razmerje do delodajalcev. Pripadniki rezervne sestave imajo zakonsko določenih pet dni za usposabljanje v rezervni sestavi. Za vsak naslednji dan mora obstajati pogodba med delodajalcem in državo oz. morajo pripadniki izkoristiti svoj dopust. V primeru krize oz. vojne lahko vlada zahteva takojšnje angažiranje teh sil.

5.2 OBRAMBNA POLITIKA VELIKE BRITANIJE

5.2.1 ZGODOVINSKI MEJNIKI OBRAMBNE POLITIKE VELIKE BRITANIJE

Pred drugo svetovno vojno je britanska vojska v imperiju opravljala pomembne naloge, ki so zagotavljale njegov obstoj. V povojnem času pa se ob nevarnosti soočenja z ogromnim sovjetskim imperijem britanska vlada sooči z dekolonizacijo. Proces dekolonizacije je tudi v britanskem primeru šel svojo pot. Že leta 1947 pridobi samostojnost največja britanska kolonija, Britanska Indija. Na tem področju nastaneta dve samostojni državi, Indija in Pakistan. Nekatero kolonije so se osamosvojile po mirni poti, druge pa z oboroženim bojem. Ti spopadi so negativno vplivali na izčrpano britansko gospodarstvo in tudi na ugled Velike Britanije v svetu. Kljub temu so oborožene sile Velike Britanije kasneje odigrale pomembno vlogo v mnogih krizah (Grčija, Palestina, Indija, Sueški prekop⁴⁶, Falklandski otoki in drugje).

V hladni vojni je Velika Britanija⁴⁷ namestila enote v Zahodni Nemčiji⁴⁸. Te so bazirale na kopenskih in letalskih silah, njena obrambna politika pa je bila »zacementirana« v Natu, pod vodstvom ZDA. Svarila britanskih politikov so bazirala na sovjetski jedrski grožnji. Jedrska politika Velike Britanije je bila močno vpeta v Nato. Jedrske podmornice in bojne glave so izdelane v Veliki Britaniji, medtem ko so projektili (Polaris in Trident) izdelali v ZDA. Mornarici oboroženih sil ZDA in ZSSR sta prevzeli vodilno vlogo na svetovnih morjih. Svojo slavo je britanska mornarica pred britansko javnostjo ponovno doživela v falklandski vojni. Howorth (2004) ocenjuje, da je šlo za eno zadnjih »iluzij«. Organizacija vojaške mornarice je tesno povezana tudi z jedrskimi rešitvami. Velika Britanija je podpisnik mnogih sporazumov glede jedrskega orožja. Avtor ocenjuje, da gre v marsičem za »asistenco« ameriški politiki, kjer so britanske oblasti med leti 1950 in 1980 kljub manjšim sporom tvorno sodelovale z ZDA. »Euromissiles crisis (od 1979 do 1983/84)« je ena zadnjih kriz v hladni vojni, kjer je namestitev sovjetskih SS-20⁴⁹ jedrskih raket srednjega dosega sprožila vrsto samostojnih potez predsednika ZDA Ronalda Reagana, ki so vzpodbudile britanske oblasti k razmišljanju

⁴⁶ Že po drugi svetovni vojni se je Egipt potegoval za umik Britancev iz Sueškega prekopa. Junija 1954 so podpisali sporazum o umiku oboroženih sil Velike Britanije iz Sueškega prekopa v osemnajstih mesecih. 26. julija je Egipt sprejel zakon o nacionalizaciji sueške družbe, že jeseni 1956 pa so Izrael, Velika Britanija in Francija napadli Egipt. Varnostni svet je napad ustavil, napadalci pa so svoje enote umaknili.

⁴⁷ Šlo je za okoli štiri divizije po koncu hladne vojne.

⁴⁸ British army of Raine.

⁴⁹ Jedrske rakete SS-20 so bile usmerjene na evropski kontinent.

o evropski varnosti. Margaret Thatcher je takrat uspela vplivati na Reagana in njegovo politiko (Thatcher 2002: 350) ter tako zavarovati britanske interese.

Britansko obrambno politiko je v obdobju hladne vojne pestil tudi problem Severne Irske. Howorth pri tem poudarja predvsem izkušnje, ki si jih je britanska vojska nabirala v Severni Irski in so ji prišle prav tudi v mirovnih operacijah.

5.2.2 NASTAJANJE OBRAMBNE POLITIKE VELIKE BRITANIJE

Odločilno vlogo pri oblikovanju obrambne politike Velike Britanije ima britanska vlada na čelu s premierom, ki je tudi najvišji organ upravljanja z obrambo in poveljevanja nad oboroženimi silami. Vlada definira obrambno politiko države (ki jo sprejema parlament), skrbi za posodobitev oboroženih sil in njihovo uporabo v smislu zaščite interesov Velike Britanije.

Parlament ima v delovnem letu precej sej, katerih razprave se dotikajo smernic obrambne politike. Zgornji dom oz. lordska zbornica je tisti, ki ima večjo strokovno moč, medtem ko spodnji dom definira ključne usmeritve. Parlament sprejema smernice razvoja obrambne politike in določa okvire delovanja obrambnega sistema, v rokah pa nima izvedbenih niti (te so v rokah vlade).

Z izdelavo obrambnega koncepta države v vseh njenih segmentih, vojaški in civilni obrambi ter vojaški industriji se ukvarja Komite za obrambo (organ vlade). V njem so premier, minister za obrambo, za finance, za zunanje zadeve, minister industrije in trgovine (Hostnik 1995). Komite hkrati tudi nadzira razvoj oboroženih sil v miru, v času vojne pa upravlja z vojnimi operacijami, predlaga finančne načrte na osnovi varnostne analize stanja v državi in opravlja ostale naloge v skladu s predpisi.

Ministrstvo za obrambo opravlja naloge, ki mu jih dodelita kabinet in Komite za obrambo. Ministrstvo za obrambo se neposredno ukvarja z razvojem oboroženih sil, jih vodi in poveljuje njihovim operativnim delom. Znotraj Ministrstva za obrambo se nahajata vojaški in civilni del, ki sta odgovorna načelniku glavnega štaba in podtajniku. Načelnik glavnega štaba je odgovoren za izvajanje smernic obrambne politike, strategije in soodloča o operativnih zahtevah OS.

Generalštab je zadolžen za operativno vodenje in poveljevanje oboroženim silam⁵⁰. Načelnik generalštaba je dejansko tista oseba, ki vodi operativni del oboroženih sil. Pri tem bi posebej poudaril pomen civilne strukture, ki dobro popolnjuje vojaški del in postaja čedalje pomembnejši del aktivnosti. Civilna obramba⁵¹ je razdeljena na trinajst regij, kar je usklajeno z vojaškimi conami obrambe.

V Veliki Britaniji neprekinjeno razvijajo civilno obrambo. Njen zelo razvit segment je služba opazovanja in obveščanja, ki ima namen opozarjati prebivalstvo o nevarnosti iz zraka. Okostje gospodarske obrambe je sestavljeno iz vojaške industrije. V razvoj in raziskovanje vlaga Velika Britanija velika sredstva. Strateški obrambni pregled predvideva še večji razmah te veje in pa intenzivnejše sodelovanje s »kontinentalno Evropo«, do česar pa so nekateri britanski politiki skeptični.

5.2.3 OBRAMBNA POLITIKA VELIKE BRITANIJE PO HLADNI VOJNI

Velika Britanija ne pričakuje velikih vojaških groženj, posebej sedaj, ko je v evropskih državah že uveljavljena demokracija. Kljub temu so britanski politiki konec devetdesetih let prejšnjega stoletja menili, da Veliko Britanijo ogrožajo:

- viri nestabilnosti v Evropi⁵² (primer Severna Irska, manj BiH), ki lahko predstavljajo grožnjo Veliki Britaniji;
- izvori nestabilnosti, ki jih predstavljajo določeni politični režimi v svetu in indirektno ogrožajo varnost Velike Britanije;

⁵⁰ Nosilec vojaške obrambe so oborožene sile. Strateški obrambni pregled napoveduje, da se bo kopenska vojska preoblikovala, načrtujejo pa formiranje še ene mehanizirane brigade in enega izvidniškega – oklepne regimenta. Lahka brigada se bo reorganizirala v mehanizirano, osem oklepnih regimentov se bo združilo v šest večjih. Letalske sile bo Velika Britanija okrepila z dvema letalonosilkama, ki bosta zmožni imeti na krovu 50 letal in helikopterjev. Velik korak bo narejen v letalstvu, kjer Velika Britanija načrtuje nakup lovcev Eurofighter, štirih strateških transportnih letal boeing C-17 Globemaster III, hkrati pa tudi umik jurišnih letal Tornado Panavia GR Mk.4.

⁵¹ Osnovne naloge civilne obrambe so:

- protipožarna zaščita;
- RKBO zaščita;
- zdravstvena in socialna skrb;
- opazovanje in obveščevanje o nevarnostih;
- evakuacija in organizacija služb.

⁵² Evropa je z zgodovinskega vidika sodelovanja glede obrambe prej obravnavana kot problem in ne kot rešitev. Grožnje Veliki Britaniji so vedno prihajale iz Evrope (55 let pred našim štetjem, leta 1066, leta 1588, leta 1800 in 1941). Zato imajo Britanci »moralne« težave glede povezave z evropskimi sosedi.

- možna distribucija nuklearnega, kemičnega, biološkega in konvencionalnega orožja do omenjenih režimov;
- pojav varnostnih groženj v drugačni obliki (mamila, organiziran kriminal, nove oblike terorizma, uničevanje okolja, možnost uničevanja informacijske tehnologije) (Grizold, Tatalović 1999).

Skladno s povedanim bi lahko poudaril prioritete, ki so bile konec devetdesetih po mnenju britanskih politikov primarne na področju nacionalne varnosti Velike Britanije:

- Evropska varnost ostaja najpomembnejša pri uresničevanju britanske varnosti, članstvo v zvezi Nato pa obrambni temelj Velike Britanije.
- Varnostne prioritete so tudi zunaj Evrope. Primarna področja interesa Velike Britanije sta Sredozemlje in Bližnji Vzhod, posebej Perzijski zaliv, kjer je glavno oviro predstavljal Irak. V ostalih delih sveta so grožnje britanskim interesom manjše. Reakcija Velike Britanije bo odvisna od situacije.
- Članstvo v zvezi Nato je za Veliko Britanijo pomemben dejavnik ohranjanja stabilnosti v Evropi, zato se tudi v veliki meri zavzema za širjenje te organizacije.

Velika Britanija je v letih od 1990 do 1999 razvila tri strateško-politične programe prilagajanja obrambne politike in oboroženih sil.

Opcije sprememb⁵³ (iz leta 1990) je program, ki v svoji osnovi predpostavlja zmanjšanje številčnosti oboroženih sil brez pomembnejših sprememb v strukturi (Kaldor 1995). Nanašal se je na petletno zmanjšanje kvantitete oboroženih sil, predvsem v Nemčiji. Vsebuje:

- zmanjševanje skupnega števila vojakov;
- prepolovitev sil v Nemčiji (s štiri na dve diviziji);
- številne druge spremembe, ki so zahtevale prilagoditev in nakup opreme za drugačne vrste konfliktov izven Nata na podlagi izkušenj iz zalivske vojne.

Program Poročilo o obrambnem proračunu 95 (Statement on Defence Estimates 95) je bil usmerjen predvsem na strukturne spremembe oboroženih sil. Zlasti se je to opazilo v obdobju po hladni vojni, ko ni bilo več verjetnosti pojava globalne vojne. V skladu s tem se je pojavila potreba po strukturi, ki bi bila pripravljena voditi vojno ne le visoke intenzivnosti, temveč tudi nizke.

⁵³ Options for Change.

Leta 1998 prične britanska vlada z izvajanjem nove politike, načrtane s Strateškim obrambnim pregledom⁵⁴, novimi nalogami in pojmi, ki jih vključuje britansko načrtovanje:

- Mirnodobna varnost vključuje boj proti terorizmu kot največjo prioriteto, vendar poleg tega tudi pomoč pri evakuaciji britanskih državljanov, ujetih v različnih krizah, in specializirano pomoč civilnim oblastem, npr. pri zatiranju trgovine z mamili.
- Varnost prekomorskih ozemelj skupaj z oskrbo vojakov na Falklandih in v Gibraltarju.
- Obrambno diplomacijo, ki ima nalogo nadzirati oboroževanje ter širjenje orožja za množično uničevanje in načrtovati ukrepe za krepitev mednarodne varnosti.
- Podpora širšim britanskim interesom, vključujoč vojaško pomoč in urjenje, ki ima pomembno vlogo v demonstraciji britanske zavezanosti k mirnemu sožitju držav in narodov sveta.
- Podpora miru in humanitarne operacije, pomoč mednarodni skupnosti na teh področjih z večanjem kontingenta sil, ki so po potrebi na razpolago OZN.
- Odgovor na regionalni konflikt zunaj območja Nata, ki lahko vključuje večje bojne operacije ali pa samo razkazovanje moči.
- Odgovor na regionalni konflikt znotraj območja zveze Nato, v katerem bi lahko bile ogrožene tudi članice zveze Nato.
- Odgovor na strateški napad na Nato, ki zahteva kredibilno jedrsko zastraševanje in ohranitev sposobnosti zgraditve številčnejših oboroženih sil, če bi se grožnja zopet pojavila.

Strateški obrambni pregled predstavlja zbrane varnostne interese in obrambne zahteve ter prihodnje naloge, misije in zmožnosti oboroženih sil, potrebne za delovanje v novem strateškem okolju. Preoblikovanje britanskih oboroženih sil je postalo realnost in ta proces zahteva nujne spremembe v organizaciji, v oborožitvi in opremljenosti.

Britanska vlada se do leta 2015 želi učinkovito upreti »novim« varnostnim grožnjam in tveganjem. Njena prednostna naloga je ustvariti nove teritorialne sile (rezervna sestava), ki se bodo sposobne bolj integrirati z operativnimi enotami poklicnih oboroženih sil, se spoprijeti z novimi izzivi in grožnjami 21. stoletja, se usposobiti za sodobno bojevanje s sodobno oborožitveno tehniko (usposabljanje s tanki, težkim topništvom in na sistemih protizračne

⁵⁴ SDR – Strategic defence review.

obrambe) ter povečati sodelovanje z lokalno skupnostjo. Glavna naloga teritorialnih sil (rezerve) bo podprta z enotami in posamezniki s posebnimi znanji in izkušnjami pri operacijah poklicnih sil, hkrati pa bo poudarjena zagotovitev pomoči civilnim oblastem v kriznih razmerah (naravne in druge nesreče, terorizem itn.).

Britanska vlada veliko vlaga v človeške vire in uresničuje novo kadrovske politiko («Policy for People»), tako za civiliste kot vojake. Izboljšati želi delovne, študijske, socialne in ekonomske razmere poklicnih vojakov in civilistov. Ministrstvo za obrambo želi povečati odstotek zaposlenih iz etničnih manjšin s 3 % na 5 %. Močno se povečuje delež zaposlovanja žensk v administrativnih službah in vseh rodovih oboroženih sil. Delež števila žensk v vojski se je povišal na 14 %.

Če poudarim bistvo, potem lahko povem, da obrambna politika Velike Britanije bazira na varnostni politiki, katere pomembna cilja sta obramba in zaščita neodvisnosti in teritorialne celovitosti. Tu razumemo tudi zaščito legitimnih interesov Velike Britanije v tujini.

Izpostavil bi tri primarne cilje⁵⁵:

- Zagotavljati zaščito in varnost Velike Britanije ter njenih čezmorskih ozemelj tudi kadar ni zunanje grožnje.
- Varovati Veliko Britanijo in njene zaveznike pred pomembnejšimi grožnjami.
- Prispevati k promociji širših britanskih interesov z ohranjanjem mednarodnega miru in stabilnosti.

V okviru že postavljenih ciljev pričakujejo tudi različne vrste operacij oboroženih sil:

- zagotavljanje mirnodobne varnosti; tu razumemo predvsem podporo civilnim oblastem v boju proti terorizmu in kriminalu;
- zagotavljanje varnosti prekomorskih ozemelj (posebej pri preprečevanju trgovine z mamili in mednarodnega kriminala);
- podporo dejavnostim obrambne diplomacije;
- zaščito širših britanskih interesov;
- humanitarne operacije in operacije ohranjanja miru;
- sodelovanje v regionalnih spopadih zunaj območja Nata;
- sodelovanje v regionalnih spopadih, ki vključujejo dejavnost Nata;

⁵⁵ Defence role od 1 do 3.

- odgovor na strateški napad na Nato (Grizold, Tatalović 1999: 158-159).

Ključni dejavniki, ki danes vplivajo na načrtovanje obrambe britanske družbe, so po mnenju britanske vlade (White paper 2003: 7):

- Velika Britanija bo nadaljevala z izpolnjevanjem svojih obveznosti v nestabilnih regijah v in okoli Evrope, na Bližnjem vzhodu, v Severni Afriki in okolici Zaliva. Britanci morajo sodelovati pri ustanavljanju sil za spopade s teroristi, še posebej pri reševanju konfliktov, ki nastajajo na območjih južno od Sahare in južne Azije ter zahtevajo izvedbo hitrih vojaških operacij.
- Velika Britanija se ni sposobna odzivati na vsako krizo v svetu. Tam, kjer so na kakršen koli način vpleteni, se bodo odzvali, seveda v sodelovanju z ostalimi zavezniki in državami. Kljub temu želijo nadaljevati z že vzpostavljenimi odnosi z zvezo Nato in oblikovati nove oblike sodelovanja, iskati in izčrpati politične rešitve kriz ter zagotoviti delovanje svojih vojaških sil v primeru nastanka raznih kriz.
- Britanske sile morajo biti opremljene, usposobljene in oblikovane tako, da bodo lahko z izhodišči, zadanimi v novem poglavju, izvajale zaščito prebivalcev in državljanov ter preprečevale globalno razraščanje terorizma⁵⁶.
- Britanci morajo biti pripravljeni na možnost asimetričnega⁵⁷ napada s strani državnih in nedržavnih akterjev (možna je tudi uporaba orožij za masovno uničenje).

5.2.4 VARNOSTNE SPREMEMBE

Bela knjiga je politični dokument. Obrambno ministrstvo jo je decembra 2003 predstavilo parlamentu. Temelji na Strateškem obrambnem pregledu in na Novem poglavju ter ju ustrezno dopolnjuje. Codner (2003: 24) meni, da so se po posredovanju v Iraku (leta 2003) odprla številna vprašanja, ki narekujejo nove smernice britanske obrambne politike in hkrati dopolnjujejo tiste, ki so začrtane v Strateškem obrambnem pregledu. Dokument vsebuje šest poglavij skupaj z aneksom in kot dodatek še podporni esej.

⁵⁶ Omenjeno bom vsekakor potrdil tudi v kvantitativni analizi, kjer se bo videlo, kako velik odstotek namenljajo Britanci.

⁵⁷ Gre za izogibanje klasičnemu konvencionalnemu spopadu z britanskimi vojaškimi silami (White paper 2003: 7) oz. za napad neznanega nasprotnika ob nepričakovanem času in kraju.

V poglavju z naslovom *Setting the scene* vlada na kratko poudari ključne zaključke, ki so napisani v SDR-ju in tudi dejstvo, da je potrebno s tem dokumentom posodobiti našete smernice.

V poglavju z naslovom *The security challenge* (2003: 4) se dokument glede na nove varnostne izzive dotika naslednjih tematik:

- ciljev britanske politike;
- varnostnega okolja;
- mednarodnega terorizma;
- širitve orožja za množično uničevanje;
- nerazvitih držav;
- socialnih in okoljskih dejavnikov;
- in mednarodnih organizacij.

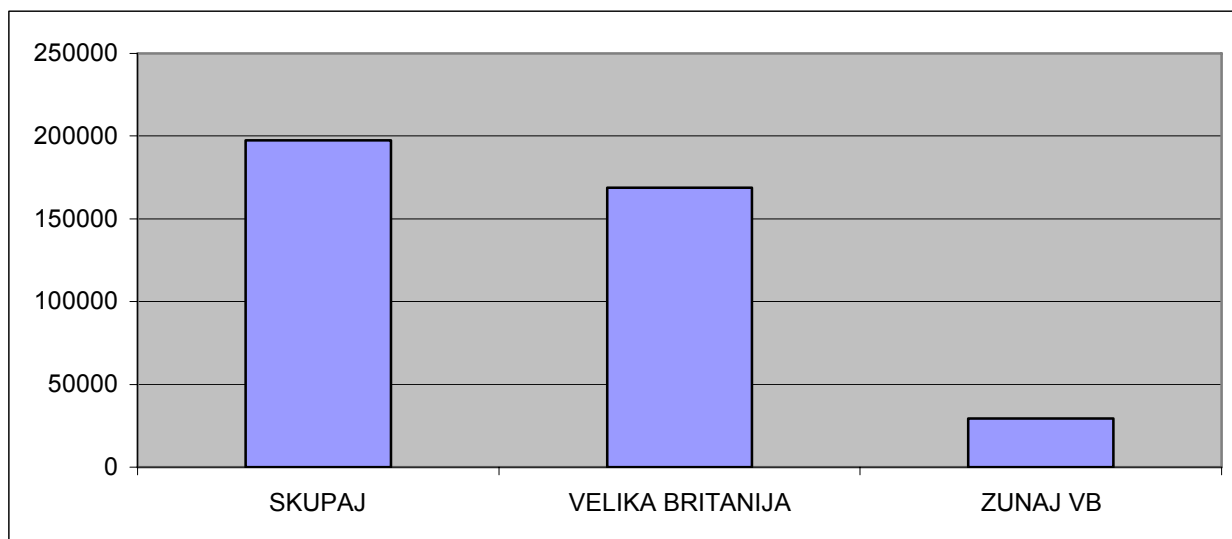
a. Cilji britanske politike

Varnost in stabilnost Evrope ter zagotavljanje dobrih čezatlantskih odnosov sta dva pomembna cilja britanske obrambne politike. Velika Britanija je stalna članica organizacije Združenih narodov in ena vodilnih članic zveze Nato in EU. Britanska vlada ima vključno z globalno ekonomijo in trgovanjem, čezmorskim investiranjem in investiranjem v tujini ter s svobodnim pretokom naravnih virov zelo velik vpliv v svetu. Poleg tega ima Velika Britanija tudi odgovornost in obveznost do 13 čezmorskih ozemelj. Njena varnost in razvoj sta odvisna od mednarodne stabilnosti, svobode in ekonomske rasti, zato si tudi prizadeva, da deluje pozitivno v celem svetu. Zmogljivosti, ki jim omogočajo pošiljanje močnih vojaških enot za zagotavljanje miru in tudi za morebitne intervencijske operacije pod okriljem EU⁵⁸ in Nato, so zelo pomemben del njihove obrambne politike (White paper 2003: 4).

Britanska vlada poudarja varnost vseh prebivalcev in državljanov Velike Britanije in njenih čezmorskih ozemelj, vključno z bojem proti terorizmu in z delovanjem v dobro svetovnega miru ter stabilnosti. Britanske enote so nameščene na mnogih ključnih točkah v svetu in kot

⁵⁸ Chuter (1997: 105) v svoji analizi izpostavlja problem sodelovanja med EU in Veliko Britanijo s stališča mnogih britanskih politikov kot grožnjo. Opozarja na razlike, ki se pojavljajo v besednicah sodelovanje in integracija. Velika Britanija je pripravljena podpreti sodelovanja v Evropi, manj pa se je pripravljena integrirati v evropsko okolje. Zavračanje integracije je po Chuterjevem mnenju rezultat številnih zgodovinskih oblik sodelovanja.

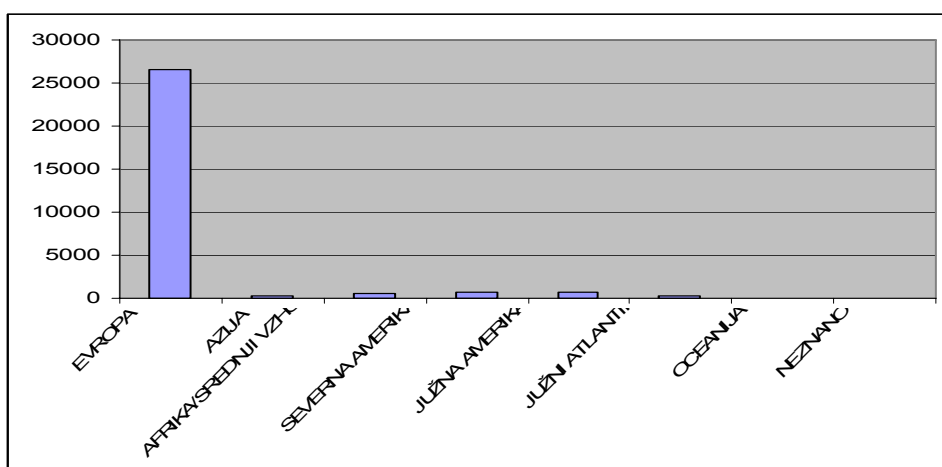
Graf 5.13: Primerjava števila pripadnikov oboroženih sil Velike Britanije v in zunaj matičnega ozemlja

Vir: Tsp quaterly publication 2005: 2.

Večina pripadnikov oboroženih sil se nahaja na ozemlju Velike Britanije, 29.400 jih je zunaj njenih meja. Dobro bi bilo primerjati tudi razporeditev pripadnikov oboroženih sil zunaj meja v letu 2005 (Tsp quaterly publication 2005: 2).

Graf 5.14: Primerjava števila pripadnikov oboroženih sil Velike Britanije zunaj ozemeljskih meja v letu 2005

Vir: Tsp quaterly publication 2005: 3.

Največje število pripadnikov imajo britanske oborožene sile v Evropi, natančneje – po podatkih obrambne agencije DASA – v Nemčiji. Menim, da bi v primeru večkrat napovedovanega delnega ali celo popolnega umika oboroženih sil ZDA iz Nemčije tako ravnala tudi Velika Britanija.

b. Varnostno okolje, mednarodni terorizem in širjenje orožja za množično uničevanje

Mednarodni terorizem in širitev orožja za množično uničevanje (WMD) predstavljata največji nevarnosti in grožnji britanskemu miru in varnosti (tudi s strani teroristov, ki imajo takšna orožja). Vendar to ni le delo obrambnega ministrstva, ampak celotne vladne ekipe z vsemi njenimi ministrstvi in organizacijami, predvsem pri skupnem določanju prioritete zgoraj navedenih groženj (White paper 2003: 4).

Teroristični napadi 11. septembra 2001 v New Yorku nazorno prikazujejo strateški učinek, ki ga lahko izvedejo skupine teroristov. Tudi takrat, ko se britanske oblasti neposredno soočajo s temi grožnjami in strahom, skušajo skupaj z zavezniki izpeljati določene akcije, ki to grožnjo in strah zmanjšujejo. Zato podpirajo akcije Združenih narodov zoper financiranje terorizma in za sodelovanje med narodi.

Vojaške operacije, ki se izvajajo skupaj z Združenimi državami Amerike v Afganistanu, so po mnenju britanske vlade doprinesle k strmoglavljenju talibanskega režima. Afganistan je bil vadbeni prostor za Al Kaida. Operacije koalicije so uničevale vadbene centre Al Kaide in razdvojile njihovo vodstvo. Na splošno povedano, vse pravne akcije in posredovanja obveščevalnih služb po celem svetu so pripeljale do tega, da so vse bolj pritiskale na voditelje Al Kaide in tako omejile njihovo širjenje ter delovanje v Afganistanu. Kljub temu Al Kaida ostaja, saj deluje drugje na več načinov.

Al Kaida je izvedla mnogo novih napadov po »11. septembru« in tako še vedno obstaja kot vir ogrožanja Velike Britanije in tudi vseh njenih prebivalcev in državljanov. Spodbudila je ostale islamske skrajneže, da so in da bodo izvajali napade na demokratične države (White paper 2003: 4). Garden v svoji analizi izpostavlja ravno pomen notranjega oz. britanskega boja proti Al Kaidi, ki je v začetni fazi zahteval več sredstev za obveščevalne dejavnosti (Garden 2004).

Iz pridobljene dokumentacije, ki so jo odkrili v Afganistanu in v letu 2003 tudi v Franciji in Veliki Britaniji, je razvidno, da mednarodni teroristi iščejo in si prizadevajo uporabiti

kemično, biološko in radioaktivno orožje. Tako povečujejo svojo moč pri morebitnih napadih. Medtem pa Velika Britanija z odkrivanjem in aretacijami vodilnih ter nekaterih vidnih članov Al Kaide preprečuje še večje širjenje orožja za množično uničevanje⁵⁹.

c. Nerazvite države

Britanska vlada ocenjuje, da so nerazvite države naraščajoč problem za stabilnost nekaterih območij, še posebej tiste z območij ob zvezi Nato in v Afriki. Zanje je značilno, da jih pestijo zgrešena in napačna notranja politika, etnična in verska nasprotja, napetosti in tudi zelo slaba gospodarska situacija. Takšne države imajo območja, ki niso v celoti pod nadzorom države. Na teh območjih se urijo in razvijajo teroristične skupine in kriminalne združbe, ki so vpletene v trgovanje z mamili ter uničevanje naravnih dobrin.

Mednarodni konflikti, revščina, kršenje človekovih pravic in pomanjkanje dajejo pogoje in omogočajo nastanek raznih gibanj za spremembo državne politike in režima, v bližnjih državah pa povečujejo migracijo v ostale razvite dele Evrope in sveta.

d. Socialno ekonomski dejavniki

Zaradi naraščanja svetovne populacije (še posebej v severni Afriki, na Bližnjem vzhodu, Latinski Ameriki in v večini Azije) in demografskih sprememb bodo imeli ti procesi velik vpliv na mednarodno varnost. Verska in rasna nasprotja, okoljevarstveni problemi in tekmovanje za vse manj dosegljive naravne dobrine povzročajo konflikte v in med državami. Velika Britanija po mnenju vlade ne more ostati imuna zaradi takšnega razvoja, saj lahko regionalni in notranji spori postanejo mednarodni ter tako vplivajo na globalno ekonomijo, energetska varnost ter na zaveznike in partnerje (White paper 2003: 5).

Britanska vlada se želi odzivati na dogajanja zunaj njenih meja, ki lahko vplivajo na njene varnostne interese in ogrožajo svetovni mir. Nacionalni in zavezniški interesi ter odgovornost

⁵⁹ Nekateri države iščejo v orožju za množično uničevanje način, kako tehnologijo in produkte narediti lažje dosegljive. Kot se vidi pri tehnologiji izstrelkov v Severni Koreji in prenosom te tehnologije v druge države, se dobavljanje takšnega orožja širi. Odziv mednarodne skupnosti na takšna dogajanja v zvezi z jedrskim orožjem je močan. Preventivno preprečevanje pretoka orožja za množično uničevanje in znanja od nekaterih držav k teroristom je tudi ključni del poziva k neširjenju takšnega orožja. Gompert in Larrabee (1998: 231) poudarjata pomen normalizacije stanja na teh področjih z ekonomskega vidika, ravno pojav orožij za množično uničenje vidita kot nasprotje omenjenemu.

bodo tisti faktorji, ki bodo odločili, če in v kakšni obliki bodo vojaške enote Velike Britanije sodelovale v morebitnih kriznih situacijah.

Strateški obrambni pregled razume in razlaga, da je evropska varnost osrednja točka britanske varnosti. Senca in vpliv hladne vojne sta se že pred leti odmaknila iz Evrope⁶⁰. Razvidno je, da ne obstajajo več neposredne vojaške grožnje Evropi. Možne pa so določene oblike napadov, ki jih izvajajo teroristi in kažejo na resnično nevarnost. Grožnje, ki se kažejo tudi s širjenjem orožja za množično uničevanje⁶¹, so globalne narave.

Naslednji pomemben poudarek Strateškega obrambnega pregleda je, da imajo Evropa, njene regije in območja, ki mejijo in so v bližini severne in vzhodne Afrike ter Zaliva, možnost velikega vpliva na varnost zahoda in interes za njeno zagotavljanje. Zmanjševanje in preprečevanje socialnih, političnih in ekonomskih problemov ter težav na teh območjih predstavlja velik napor, obenem pa tudi možnost hitrega odzivanja na morebitne krize.

Bližnji vzhod je najbolj značilen izziv britanske obrambne politike. Težave med Izraelci in Palestinci so osnovni problem. Velika Britanija bo tudi vnaprej podpirala mednarodno skupnost pri iskanju ustreznih rešitev. Zaliv bo ostal vedno območje velikega zanimanja in pomembnosti zaradi svojih energetskih zmogljivosti (nafta) ter vpliva na svetovno ekonomijo. Operacije v Iraku so pokazale in dokazale, kako lahko takšna grožnja (možnost izdelave jedrskega orožja) vpliva na varnost. Tako ta postaja in ostaja še vedno skupna skrb.

V območju pod Saharo oz. v Afriki⁶² je revščina zelo razširjena in zato je to zelo nestabilno območje. Kot se je pokazalo v Sierr Leone⁶³, je odločnost politike pomembna in veliko

⁶⁰ Nato in Rusija si prizadevata širiti boljše medsebojne odnose tudi z vojaškimi silami, ki so in še delujejo vzdolž Balkana.

⁶¹ S pojmom jedrski terorizem so najbolj splošno zajeti poskusi ali pa dejanska uporaba jedrskega orožja in/ali različnih radioaktivnih snovi v teroristične namene. Dejstvo je, da se v različnih razpravah vse več možnosti posveča teroristični uporabi jedrskega orožja. To seveda ni presenečenje, saj sta uničevalna moč in posledica uporabe takšnega orožja znani (Dakič 2004: 23).

⁶² Zaradi humanitarne katastrofe v zahodnosudanskem Darfurju in Čadu, ZDA in Velika Britanija pritiskata na sudansko vlado. Islamska vlada izvaja pritiske nad afriško večino, vzrok tega pa ni v le kolonialni preteklosti države.

Mednarodna skupnost bo verjetno tudi v sudansko-čadski krizi prisiljena ukrepati, predvsem zaradi čedalje glasnejših primerjav z ruandsko genocidno morijo pred desetimi leti, ki je ta skupnost pod pokroviteljstvom Združenih narodov ni preprečila.

Vojna v Demokratični republiki Kongo (bivši Zaire) je v štirih letih zahtevala že več kot štiri milijone mrtvih in se je po posredovanju petih sosednjih držav sprevrgla v tako imenovano afriško svetovno vojno. DR Kongo je razdelila na dva dela, multinacionalne družbe pa s pomočjo Ugande in Ruande neusmiljeno ropajo velikanska kongovska naravna bogastva. V ZN so se leta jalovalo prepirali, ali naj v DR Kongo pošljejo vojaške opazovalce ali mirovne sile, ki so pred slabimi štirimi desetletji zaradi nasprotujočih si interesov velesil podžgale prvo kongovsko tragedijo, namesto da bi jo rešile.

Britanski premier Tony Blair je med prvimi omenil možnost vojaškega posredovanja v Sudanu, govoril je o moralni dolžnosti bivše kolonialne gospodarice. Med več kot polstoletnim britansko-egiptovskim kondominijem

pomaga pri krepitvi sodelovanja z EU in ostalimi zavezniki pri vzpostavitvi vlade in varnostnih reform ter razmer v sami regiji.

e. Mednarodne organizacije

Britanska vlada meni, da so njeni varnostni in ekonomski interesi najbolj zaščiteni z učinkovitim delovanjem v mednarodnih organizacijah.

Irak in njegovo ravnanje je sprožilo različne poglede v zvezi Nato in EU glede načina reševanja krize. V dokumentu je možno videti, da Britanci ne smejo spregledati svojih obveznosti pri delovanju in razvoju teh organizacij. Pa vendar potrebujejo tudi fleksibilnost pri vzpostavljanju same volje in pripravljenosti, da se soočijo in spopadejo s specifičnimi krizami in grožnjami, ko te nastopijo.

OZN je in bo ostala pristojno mesto, kjer se bo razpravljalo o ravnanju in varnosti v pomembnejših krizah. Pri tem je potrebno upoštevati tudi vlogo Velike Britanije kot stalne članice Varnostnega sveta. Iskali in ustvarjali bodo močno skupnost in podpirali napore Združenih narodov pri njihovih mirovnih operacijah. Britanske oblasti se zavedajo omejitev in težav Združenih narodov pri iskanju rešitev in soglasja, ko so potrebne vojaške akcije. Kljub temu so v praksi dostikrat bili pripravljene tudi spregledati vlogo OZN.

Britanska vlada vidi moč zveze Nato kot tiste organizacije, preko katere lahko Evropa in Severna Amerika vplivata na reševanje globalnih kriz. Od takrat, ko je nastal strateški pregled, se je prilagajala tudi ta zveza. Ravno Nato je pri svoji mednarodno obarvani akciji za dosego in obrambo miru v Afganistanu dokazal željo alianse, da prevzame določene akcije tudi izven svojih tradicionalnih območij. Izziv, ki je sedaj postavljen pred zvezo Nato, je izvajanje in ustvarjanje kapacitet in strukture, potrebne za učinkovito upravljanje v krizah. Leta 2002 so članice Nata na vrhu v Pragi izdelale pobudo za nastanek potrebnih virov,

v Sudanu, ko je imel London glavno besedo v Kartumu, je represivna politika arabske manjšine nad afriško večino dobila nov zagon.

To je muslimanskemu Egiptu odgovarjalo in Britanija ni naredila nič, da bi v Sudanu ob razglasitvi neodvisnosti leta 1956 vzpostavili tako politično, gospodarsko, socialno in upravno ureditev, ki bi manjšini in večini zagotavljala enakopravnost. Bistvo krize v Darfurju in šestintridesetletne državljanske vojne na jugu Sudana je namreč ravno v tem in ne v regionalističnih prepirih, kakor ju površno opisujejo v nekaterih sredstvih obveščanja (Delo 2004).

⁶³ Sierra Leone je ena najmanj razvitih držav na svetu. Tam divja državljanska vojna, katere vzrok so nahajališča diamantov. Sodeč po poročilih zunanjega ministrstva ZDA Sierra Leone preko Liberije letno izvozi za dvesto milijonov funtov diamantov. Leta 2000 je Britanija vanjo poslala čez tisoč vojakov. To je bila direktna intervencija Britancev in dejansko je bila to največja samostojna intervencija Britanije po falklandski vojni (Marsden, Tabolt 2000: 1).

vključno z oblikovanjem majhnih in fleksibilnih enot ter poveljstev v sestavi Nata. Na novo vzpostavljene enote za posredovanje so omogočile tudi čezmorske akcije (reševanje svetovnih kriz). Te enote za posredovanje so ustanovili, da bi poudarili gibčnost, razvoj in tehnološki napredek. Velika Britanija je velik podpornik in zagovornik razvijanja evropskih vojaških virov v okviru Nata.

EU⁶⁴ je s svojim osredotočenjem in sodelovanjem pri kriznem upravljanju in akcijah izven unije vzpostavila operativo za skupno varnostno in obrambno politiko, vzpostavlja tudi vojaške enote, ki lahko takšno politiko zagotavljajo, in sicer v skladu z nalogami, zadanimi v Helsinkih. EU preko svoje obrambne politike z vzpostavljanjem razmerij izvaja in vodi takšne akcije⁶⁵, ki omogočajo izvedbo potrebnih in željenih nalog.

5.2.5 JEDRSKO ODVRAČANJE

Vlada VB prilagaja svojo jedrsko politiko svojim zmožnostim in potrebam. Strateški obrambni pregled je naznanil, da bo zmanjševanje števila jedrskih konic trajalo vsaj trideset let, medtem ko novo poglavje podpira prizadevanja za hitrejšo zmanjšanje količine jedrskega orožja. O možnosti in zahtevah po zamenjavi jedrskih konic se je dostikrat (že od časov hladne vojne) razpravljalo tudi v parlamentu. Navkljub temu bodo tudi vnaprej delali tako, da do dokončne odločitve o nadaljnji usodi jedrskih konic te ostanejo takšne, kot so (Urukalo 2003).

Jedrska tehnologija je še vedno razvijajoče se področje. Britanski strokovnjaki raziskujejo v smeri same balistike (veda o izstrelkih), ki seveda ne more nadomestiti moči jedrskih konic, pa vendar poudarjajo, da je potrebno komentirati in izmenjavati mnenja tudi v tej smeri. Z ZDA so se dogovorili o uporabi Fylingdales radarja, kar pomeni, da bodo v prihodnje skupaj z zvezo Nato iskali ostale ustrezne oblike in načine, ki bi zagotavljali oblikovanje prihodnje obrambne in varnostne politike. Aktivna jedrska obramba namreč lahko zagotavlja način obrambe zoper grožnje s strani uporabe orožij za množično uničenje. Vseeno pa iščejo ustrezno pravno ravnovesje med razvijanjem jedrske tehnologije in uporabo strategij.

⁶⁴ Britanska vlada meni, da morajo biti pripravljeni na morebitne posledice napadov pri njih doma. Zavzemajo se za doseganje čim večjega soglasja glede zagotavljanja mednarodne varnosti, ki bi bil sprejet kot dokument ali pogodba. Takšen uradni dokument ali pogodba bi zagotavljala, da bi EU mobilizirala in uporabila vsa razpoložljiva sredstva (vključno z vojaškimi enotami članic) kot odgovor na željo ali zahtevo ene od članic, žrtve terorizma ali umetno povzročenih katastrof. Dokument bi bil v veliko pomoč pri načinih, kako opraviti z aktualnimi grožnjami tako v Združenih državah Amerike kot tudi pri ostalih zaveznikih.

⁶⁵ Primera sta Makedonija in Demokratična republika Kongo.

Julija 1998 je Blair naznanil odločitve svoje vlade glede britanskih jedrskih sil⁶⁶:

- Ena strateška podmornica bo neprekinjeno⁶⁷ na nalogi. Nosila bo osemindeset bojnih glav, kar pomeni polovico tistega, kar je naznanila konzervativna vlada.
- Podmornica, ki bo patroljirala, bo na nižji stopnji pripravljenosti kot do sedaj. Tudi njena sposobnost delovanja bo daljša, kot je bila v obdobju hladne vojne.
- Manj kot dvesto bojnih glav bo operativnih, kar predstavlja tretjino načrtov, ki so jih imeli konzervativci.
- Število Trident II (D-5) projektilov, ki so jih naročili v ZDA, se je zmanjšalo iz petinšestdeset na osemindeset.

Že marca 1998 so z umikom bojnih glav WE177 iz operativne uporabe zaključili s štiri desetletja dolgim obdobjem, ko je lahko vojaško letalstvo iz zraka delovalo z jedrskim orožjem. Trenutno imajo oborožene sile Velike Britanije štiri operativne podmornice:

- Prva Trident podmornica HMS Vanguard je pričela z nalogami decembra 1994.
- Druga, Victorious, je postala operativna decembra 1995.
- Tretja, Vigilant, je bila splavljena oktobra 1995, operativna je postala leta 1998.
- Četrta, Vengeance, je postala operativna februarja 2001.

Na osnovi analiz in izkušenj menijo, da morajo biti zaradi izvajanja ustreznih mirovnih in ostalih akcij obrambne sile opremljene z vsaj osemnajstimi jedrskimi konicami. Le tako lahko zagotavljajo ustrezno obrambo izven meja in obrambo domovine kot odgovor na morebitne teroristične akcije.

5.2.6 OBRAMBNA POLITIKA IN MEDNARODNE ORGANIZACIJE V PODPORNEM ESEJU⁶⁸

Britanska vlada je pri snovanju strateških interesov pripravljena sodelovati tudi z drugimi. Namen je, da bi skupaj lažje izvajali mednarodne akcije in ukrepe. Združeni narodi naj bi ustanovili forum (posvetovalno telo), v katerem bi razpravljali o njihovih ukrepih in jih nato tudi uresničili. Izkušnje iz kriz v Ruandi, Bosni, na Kosovu in v Iraku prikazujejo in

⁶⁶ Strategic Defence Review.

⁶⁷ Vsekakor je pomembna tudi koordinacija, ki poteka med Veliko Britanijo in Francijo, ko izvajajo podmornice svoje naloge.

⁶⁸ Gre v bistvu za dodatek oz. prilogo beli knjigi.

dokazujejo, da imajo posamezne države različne poglede na določena stanja in zato je tudi težko najti ustrezen konsenz oziroma dogovor. To se praktično dogaja takrat, ko je potrebna vojaška intervencija. Vlada meni, da morajo biti vedno pripravljeni, kar pomeni, da je potrebno načrtovati delovanje v različnih mednarodnih okoljih tako, da se bodo lahko pripravili na različne težave. Nato in EU sta organizaciji, ki sta vladi razvili čut odgovornosti za mednarodne krize. Obe lahko učinkovito vključujeta tudi nečlanice, dober primer je vloga Rusije v Bosni in Hercegovini. Diskusije in pogovori so nakazali, da obe organizaciji še vedno delujeta pri širjenju ekspedicijskih in kriznih zmogljivosti.

Intervencija v Iraku je dokazala dvoje. Je primer za zlom mednarodnega konsenza in dogovora ter poti, kako ravnati v situaciji oz. primeru nevarnosti nastanka takšnega mednarodnega spora. Mednarodne koalicije (Nato oz. EU) morajo doseči visoko stopnjo soglasja za posredovanje pri vseh članicah, njegovo pomanjkanje otežuje mednarodno posredovanje in pomoč. »Ad hoc« koalicije z močno željo bodo ostale najprimernejša rešitev za različne scenarije. Nato bo ostal pomemben člen kolektivne obrambe, a vseeno mora postati bolj prožen, posebej pri zagotavljanju varnosti. Skupna evropska in varnostna politika (ESDP) dopolnjuje britansko delo v Natu in razvoj vojaških zmogljivosti EU, kar lahko pozitivno vpliva na izvrševanje humanitarnih nalog ter mirovnih operacij in operacij kriznega upravljanja. Tako Nato kot tudi EU morata podpirati razvoj obrambnih zmožnosti s transparentnimi in skladnimi dosežki, ki bodo rezultat medsebojnega sodelovanja.

a. Zveza Nato

V preteklih petih letih (po SDR-ju) se je sestava in funkcija zveze Nato spremenila, kar pomeni, da svojo vlogo izvaja bolje kot prej. Te spremembe se nadaljujejo tudi s povečanjem števila članic, kar bo zvišalo njegovo vojaško moč in zmožnosti.

Britanska vlada podpira in tudi vnaprej namerava sodelovati pri izgradnji Natove strategije⁶⁹(predvsem v poveljstvih in v forumu za razvoj skupnih standardov). Nato bo po mnenju vlade še vedno edini porok za učinkovito zahodno kolektivno obrambo. Razen tega je

⁶⁹ Tudi vnaprej bo vlada zagotavljala pomembno in vodilno vlogo pri razvoju Nata, EU (preko skupne evropske obrambne politike) in pri izvedbi skupnih vojaških akcij izven ozemlja pod okriljem teh organizacij. Gompert in Larrabee menita, da je vloga Velike Britanije ključna pri vzpostavljanju povezav med EU in Natom (Gompert in Larrabee 1998: 244). Vojaške enote bodo tudi v prihodnje pripravljene pomagati evropskim zaveznikom, da bodo lahko izvajali določene »ad hoc« akcije koalicije tudi tam, kjer ZDA niso neposredno vključene.

dokazal veliko politično in vojaško prilagodljivost pri izgradnji širokih koalicij, ki so sodelovale v zelo obsežnem spektru vojaških (ekspedicijskih) operacij (npr. akcije na Balkanu oz. v Afganistanu).

Na srečanju v Pragi novembra 2002 so podprli nov koncept in novo poveljniško strukturo zveze Nato, kar se posebej vidi z ustanovitvijo Natovih sil za hitro posredovanje (NRF). Popolna podpora vseh članic bo omogočila razvoj vojaške zveze, ki bo nudila več bolj prilagodljivih enot in kot take se bodo lahko uspešno soočale s krizami in negotovostmi. Velika Britanija želi znatno prispevati k razvoju Nata in tako omogočiti, da se bodo sklepi iz Prage tudi dejansko izvedli. Nove članice potrebujejo čas, da se bodo integrirale in pričele z razvojem svojih vojaških zmogljivosti ter tako uresničile sklepe. Vseeno pa obstaja velika želja po hitrem razvoju in ustvarjanju vojaških sredstev, ki bi bila na voljo zvezi, kar se tudi vidi v mnogih predlogih preoblikovanja zveze.

Obstajajo nekateri izzivi, ki se tičejo razvoja zveze in prevzemanja vlog v kriznem upravljanju. Te spremembe so odvisne tudi od političnega soglasja. To temelji tako na vlogi Nata kot na specifičnih vojaških operacijah, ki se bodo izvajale.

b. Preoblikovanje Nata

Proces preoblikovanja zveze Nato vključuje tudi ustanavljanje enot z bolj naravno poveljniško strukturo. Natove sile za hitro posredovanje bodo močna, verodostojna in tehnološko razvita sila, katere odlika bo velika hitrost in pripravljenost. Naloge Natovih sil za hitro posredovanje so lahko preventivne oz. takšne, da se enota namesti zaradi zastraševanja in odvratanja agresije ali kot samostojna sila za izvajanje operacij v oz. zunaj zveze Nato. Enota naj bi bila samostojna in operativna v tridesetih dneh. Natove sile za hitro posredovanje naj bi vključevale najperspektivnejše zavezniške enote. Te naj bi začrtale zahtevnejše standarde, ki bi predstavljali mejnik za enote držav članic, preden bi postale del Natovih sil za hitro posredovanje. Časovne meje za razvoj Natovih sil za hitro posredovanje so že zastavljene in se izpolnjujejo. Natove sile za hitro posredovanje so ustanovili oktobra 2003 in so kot začetna operativna enota začele delovati do oktobra 2004, popolna in samostojna operativna enota pa naj bi postale oktobra 2006. Nov koncept vodenja in poveljevanja bo proučen, kar pomeni, da bo bolj prilagodljiv, bolj učinkovit in tako zmožen odgovoriti na izzive prihodnjih operacij. Na strateški ravni bo eno samo poveljstvo z operativno odgovornostjo (prej so bila tri). Zavezniško poveljstvo za preoblikovanje prevzema tudi odgovornost za promoviranje in

nadzor nad preoblikovanjem zavezniških sil in zmogljivosti. Pod strateško ravniyo se bo pomembno spremenila tudi sama struktura, in sicer se bo število glavnih poveljstev zmanjšalo iz devetnajst na enajst.

Velika Britanija takšno usmeritev oz. vodenje podpira zaradi bodoče večje učinkovitosti operacij zavezništva. Kot del nove poveljniške strukture bo obdržala svoje poveljstvo mornariških sil v Northwoodu, vendar bo ukinjala druga poveljstva. Nacionalna oz. državna »zračna policija« bo še naprej delovala pod okriljem letalskega poveljstva Velike Britanije.

c. Evropska unija

Vlada je ugotovila, da se je evropska varnostna struktura tudi z njeno pomočjo utrdila. Evropska varnostnoobrambna politika se, kot ugotavlja vlada v podpornem eseju, ukvarja z različnimi operacijami kriznega upravljanja, ki so podrobno opredeljene v »petersberških nalogah«, kjer Nato ni vključen. Takšne akcije se izvajajo npr. v Makedoniji (s strateškim sodelovanjem Nata) in v Kongu (s pomočjo Združenih Narodov) (Missiroli 2004: 58). Poseben napredek so po mnenju vlade dosegli pri strateškem sodelovanju in upravljanju v mirovnihi operacijah na kriznih območjih z Natom. Smernice so začrtane v dogovoru Berlin plus, ki vzpostavlja nove oblike sodelovanja med Natom in EU. Nepotrebno podvajanje s strukturami Nata in omogočanje učinkovite uporabe evropskih zmogljivosti za doseganje ciljev v operacijah kriznega upravljanja je že urejevano s tem dogovorom. Menijo, da bo evropska varnostna politika (ESDP) omogočila boljše sodelovanje z zvezo Nato in kot takšna bo pomagala pri večji stopnji povezave med članicami obeh organizacij.

Vlada ugotavlja, da so dosegli napredek s ponudbo sposobnih in učinkovitih vojaških sil, ki so jih snovalci predlagali znotraj helsinških ciljev. Dve operaciji, ki se še vedno izvajata, sta nižje intenzivnosti. Vlada meni, da je potrebno enote pripravljati tudi za operacije večjih razsežnosti in hitrejše odzivnosti (in večje intenzivnosti), kar se izraža v Natovih dokumentih, sprejetih na srečanju v Pragi. Tam so ponudili možnost, da ti dve organizaciji med seboj še boljše sodelujeta in se dopolnjujeta. Ta prizadevanja Nata in evropske varnostnoobrambne politike se lahko uresničijo le, če bodo naslednje generacije nadaljevale delo pri medsebojnem partnerstvu in skupnem razvoju ter investiranju.

d. Evropska varnostna politika in razvoj evropskih obrambnih zmožnosti

Leta 1999 so se države članice v Helsinkih dogovorile o skupnih ciljih in pričele izvrševati sklepe, da bodo v šestdesetih dneh razvrstile enote 60.000 vojakov, vsebovale naj bi tudi manjše enote z visoko stopnjo pripravljenosti in usposobljenosti. Med drugim je potrebno misliti na spremembe, ki so napisane v deklaraciji iz Petersberga in predlagani novi evropski ustavi. Dogovor Berlin plus z Natom (Jazbec 2004: 7) vsebuje tudi proces, ki omogoča transparentnost in zvezo med tema dvema organizacijama. To dovoljuje in omogoča sodelovanje EU in Nata ter izvajanje aktivnosti Natovih sil za hitro posredovanje brez podvajanja in nesoglasja.

Velika Britanija je imela vedno vodilno vlogo pri nastajanju in razvoju načrtov za novo postopno ustanavljanje in uveljavljanje novih organov EU (tudi njene vojaške moči). V oktobru 2003 so se članice EU srečale na medvladni mednarodni konferenci in se dogovorile o novi evropski pogodbi. Ravno ta določa tudi prej navedena pogajanja med EU in Natom glede prihodnosti Evrope. Vlada je kasneje predstavila svojo belo knjigo, v kateri zapisuje in uresničuje svoje pozicije, ki so navedene v pogodbi in v ostalih sklepih medvladne mednarodne konference. Za obrambo konvencija predlaga številne inovacije, ki jih podpira tudi britanska vlada. Posodobitev nalog in sklepov iz Petersberga pomeni tudi, da članice s stališča evropske varnostnoobrambne politike med seboj boljše sodelujejo pri obrambnih izzivih in nalogah. Nove »solidarnostne klavzule« morajo dati močan mehanizem za zagotavljanje hitrega in koordiniranega odgovora na zahteve in prošnje članic (za pomoč pri ravnanju s posledicami pri morebitnih terorističnih napadih). Kreiranje mednarodne agencije za obrambno pomoč mora zagotoviti tudi stroškovno učinkovite vire. V Beli knjigi medvladne mednarodne konference je določeno, da vlada ne bo podpirala vseh predlogov in načrtov kot pravih. Verjamejo, da so prilagodljivi in učinkiti, ki povezujejo Nato, so bistveni tudi za evropsko varnostnoobrambno politiko. Ne bodo se strinjali s tistim, kar bo usmerjeno proti oziroma naj bi nadomeščalo zagotovila in obrambo, ustvarjeno v Natu. Britanska vlada je že podrobno organizirala to vojaško moč (dogovorjeno z državami, ki so podpisale knjigo iz Nice) in tako določila svojo in fleksibilnost evropske varnostnoobrambne politike.

Močna mednarodna zahteva po ustreznih rešitvah regionalnih kriz temelji na mednarodnem pravu, podpira mednarodne aktivnosti za uspešno soočanje z regionalnimi krizami. Hiter dogovor, ki je bil v zvezi Nato sprejet in oblikovan za Afganistan (v letu 2001), Kosovo (v

letu 1999) ter Irak (v letu 2003), dokazuje, da ga je težko pretopiti v neko drugo konkretno aktivnost, ki bi jo lahko brez težav izvedli.

Skladno s Strateškim obrambnim pregledom je Velika Britanija izvedla številne misije, med drugim so testirali tudi vojaško strukturo, da bi lahko ugotovili njeno koristnost za kasnejše načrtovanje. Ugotovili so, da je struktura preveč okorna in ponavljajoča ter da je kot take ne morejo uporabiti v načrtovanjih.

5.2.7 PREOBLIKOVANJE IN MODERNIZACIJA OBOROŽENIH SIL

Britanska vlada meni, da se morajo oborožene sile usposabljeni za čim več različnih operacij, kar pogojuje tudi povečanje usposobljenosti, več komunikacij, več logistike in vojaškega obveščevalnega dela. Vlada bo povečevala obseg pomorskih, kopenskih in zračnih vojaških sil, modularnih in specialnih vojaških enot, povečali bodo sposobnosti vključevanja v posamezne operacije, temu sledi tudi sodelovanje pri vodenju akcij koalicije, tako majhnih kot srednje velikih. Ne bodo pa povečevali obsega sil za operacije visoke intenzivnosti, saj načrtujejo sodelovanje z zavezniki. Zaradi novonastalih razmer vlada načrtuje še večjo modernizacijo vojaških sil, kar med drugim pomeni, da se bodo osredotočili na hitrost, natančnost, gibčnost, razvitje enot, obsežnost in oskrbo vojske⁷⁰. Bistvo procesov posodabljanja oboroženih sil bo sposobnost izpeljati in izkoristiti vso zmožnost razvoja tehnologije, upravljanja in uporabe informacij. Nadaljevali bodo z razvijanjem razpoložljivosti vojaških enot tako, da bodo lahko dosegli večji učinek. Ministrstvo za obrambo bo nadaljevalo delo in sodelovanje z ostalimi ministrstvi in oddelki vlade, še posebej z oddelkoma za tujino in mednarodni razvoj, tako da bi lahko dosegli ustrezno stopnjo načrtovanja na strateški ravni in udejstvovanje v posameznih vojaškovarnostnih operacijah. Zahtevne vojaške operacije in intervencije zoper možne grožnje so lahko po mnenju britanske vlade učinkovito vodene le, če v njih sodelujejo enote ZDA, in sicer tako, da vodijo koalicijo ali zvezo Nato. Ko se bo Velika Britanija odločila za vključitev v reševanje kriznih situacij na določenih ozemljih, bo obenem aktivna pri načrtovanju, političnih ter vojaških odločitvah tudi po času, ko bo kriza razrešena. Pomemben vojaški dosežek Velike Britanije je, da je sposobna sodelovati v takšnih akcijah ter pri sprejemanju političnih in vojaških odločitev v teh procesih. Da bodo lahko izpeljale takšne odločitve, morajo biti vojaške enote primerljive z enotami

⁷⁰ V letnem poročilu Annual report and account 2003-2004 je bila objavljena tudi raziskava, po kateri kar 83 % vprašanih meni (Annual report and account 2003-2004 2004: 52), da Velika Britanija potrebuje močne oborožene sile.

ZDA ter zaradi vzdrževanja tempa imeti podobno strukturo. Tako bodo omogočile tudi dejansko izpeljavo, ki bo pripomogla h končnemu uspehu akcije. Pri tem ima velik poudarek ravno izmenjava izkušenj, skupno iskanje hitrega razvoja, obsega in ostalih konceptov nove tehnologije.

a. Primer NEC-a

Tudi pri manjših, posameznih operacijah, so britanske oborožene sile soočene z več nalogami hkrati. Kot nazoren primer lahko navedem primer Iraka, kjer britanske enote nudijo tudi humanitarno pomoč, pomagajo pri vzpostavitvi miru in stabilnosti in tako ne izvajajo samo vojaških akcij. Takšne težke razmere od enot zahtevajo, da v okviru ene velike operacije izvajajo tudi hitre manjše posege in operacije, istočasno pa morajo ohraniti zmožnosti za hitro in večjo. Sodobne razmere na bojišču zahtevajo modernizacijo oboroženih sil. Razvoj sodobnih mrežnih zmogljivosti (primer NEC⁷¹) je pomemben dejavnik pri razvoju vojaške moči. Novo poglavje poudarja njihovo pomembno vlogo v boju proti terorizmu, in sicer predvsem zaradi hitrega razvoja terorizma. Pod tem razumemo tudi skladnost vseh elementov sistema. Ko bo ta proces zaključen, bodo britanske oborožene sile zmožne doseči visok nivo izvajanja skupnih akcij z veliko zavestjo in nadzorom. Omogočeno bo, da bodo lahko v zelo kratkem času analizirale relevantne informacije in tako jim bodo dostopnejše tudi ustrezne odločitve. Na razpolago bodo imeli vojaško moč in osebje, ki bo te odločitve tudi ustrezno izpeljalo. Ravno možnost hitrega odzivanja in odločnost, da dosežejo maksimalen uspeh, se mora odražati kot zmožnost hitrega odziva vojske na velike in manjše nevarnosti ter grožnje. Sodobne mrežne zmogljivosti imajo namen izboljšati komunikacijo in razumevanje strategije z določenimi modifikacijami. Preko sodobnih mrežnih zmogljivosti bodo poveljniške strukture dokazale svojo odgovornost za dogodke na kopnem in imele možnost, da hitro in v kratkem času odgovorijo tudi na bombne napade (čeprav bo potrebno sprejeti pomembne odločitve). Tudi ostale investicije v opremo in različne sisteme bodo zahtevale dodatno usposabljanje kadrov. Le tako jo bodo lahko čim bolj učinkovito uporabljali in izrabili njen potencial.

Predvideni sistemi poveljevanja (C4ISR⁷²) zagotavljajo boljšo informiranost enot na vseh nivojih. Učinkovit C4ISR je zmožen nadgrajevanja analiz in distribuiranja informacij tudi NEC-u. Vladni namen je, da so uspešni in spretni pri vodenju sistema C4ISR, tako da lahko hitro ukrepajo in s tem dokazujejo svojo moč v primeru vseh vrst ogrožanja.

⁷¹ Cilj NEC-a (Network Enabled Capability) je zagotavljati koordinacijo vojaških zmogljivosti oz. virov z boljšo razlago informacij (Ministrstvo za obrambo Velike Britanije 2004).

⁷² Command, Control, Communications, Computer, Intelligence, Surveillance and Reconnaissance.

Vlada veliko investira v razvoj komunikacijskih sistemov. Oba, BOWMAN in AFALCON, na taktični in operativni ravni predstavljata največja dosežka. Specialisti s tega področja so nepogrešljiv človeški dejavnik. V procesu reorganizacije tega področja poskušajo usposobiti še večje število strokovnjakov tudi v posameznih poveljstvih. Ministrstvo za obrambo je že izvedlo znatne investicije v razvoj, ki omogoča tudi sodelovanje v kopenskih projektih zveze Nato. Če hočejo do konca izkoristiti zmogljivosti sistema, ga morajo na nek način tudi dlje časa spremljati in ga (na osnovi števil) nato posodabljati. Primernost celotne opreme omogoča izvedbo vseh operativnih in taktičnih nalog.

b. Usposobljen kader

Učinkovitost vojske je odvisna tudi od kvalitete, kvantitete, usposabljanja ter motiviranja samih vojaških oseb. Povečevanje usposobljenosti vojaških oseb skupaj s povečevanjem in posodabljanjem opreme je bistvena za uspehe samih operacij. To možnost dokazujejo tudi želje, da zaposlujejo vojaško osebje z veliko spretnostjo in usposobljenostjo. Ti novi naporji so prinesli rezultate, a vseeno še vedno iščejo inovativne poti, da se lahko pogovorijo o koristnosti kariere v vojski predvsem z mladimi osebami. Ena od novih oblik je tudi uporaba mobilnega novačenja na območju Londona. Dosegli so zavidljiv nivo preskrbe ljudi in njihovih družin v primeru takšnih kriz.

Sama kakovost urjenja in izobraževanja, ki ga izvajajo, je vitalnega pomena, če hočejo iz osebja pridobiti čim več. Oborožene sile so ena največjih izobraževalnih organizacij v Veliki Britaniji. Ključni poudarki vključujejo osredotočenost tako na urjenje kot na izobraževanje, predvsem zaradi ustanovitve obrambne akademije v letu 2002, obrambnovodstvenega centra v začetku leta 2004 ter omogočanja poučevanja na daljavo. Investiranje v kader daje dolgoročen rezultat. Vsako leto na tisoče oseb zapušča vojaške enote, da lahko prevzamejo zaposlitve po celem svetu in tako vsa svoja znanja in kvalifikacije prenašajo drugje, ne pa v vojaških enotah. Preoblikovana skupna kadrovska služba bo bistvenega pomena za doseganje zastavljenih ciljev. V doglednem času bo predstavljala vir podatkov za vse posameznike v vseh enotah Ministrstva za obrambo.

c. Oprema in struktura oboroženih sil

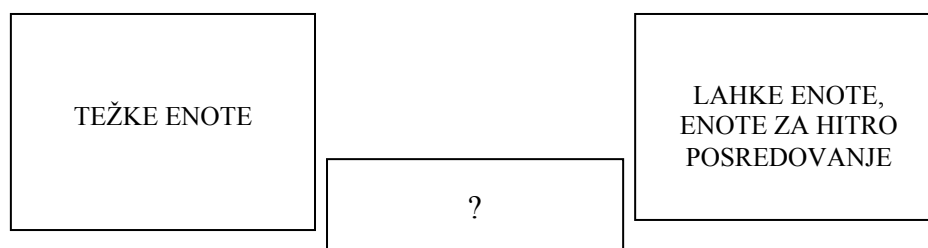
Kopenske enote bodo opremljene in izurjene tako, da bodo lahko izvajale velik spekter vojaških akcij. Za vsako akcijo bodo organizirani posamezni vojaški oddelki, zato da bodo lahko zagotavljali mobilnost enot in tako tudi uravnovešeno strukturo kopenskih enot. Kopenske enote Velike Britanije so dejansko mešanica enot z lahko in težko oborožitvijo.

Enote s težko oborožitvijo bodo zagotavljale manevriranje te opreme in tako predstavljale svoj del pomoči pri morebitnih operacijah. Lahke enote bodo lahko hitro delovale kjer koli na svetu, morale pa bodo biti opremljene tudi z bojno opremo, ki bo zagotavljala hiter upor proti morebitnim napadalcem in njihovi tehniki. Da bi lahko povečali svojo mobilnost za posredovanje v morebitnih krizah, bodo morali razvijati tudi zračne sile in težko orožje, saj bodo le tako dobro izpolnjevali zadane naloge⁷³.

Hiter razvoj kombinacije moči med kopenskimi in letalskimi enotami zahteva zadostno možnost povezave med kopenskim, morskim in letalskim transportom. Jedro te moči bo v centralizaciji letal C-130 (A400M⁷⁴) ter zamenjavi letal C-130S. Vallings poudarja pomen razvoja sil za operacije srednje intenzivnosti, kjer imajo transportna letala C 130 ključno vlogo (Vallings 2000: 18). Naznanili so že, da mislijo obdržati majhne enote, opremljene s C-17 (in A400M).

Vallings, ki podpira razvoj vmesno opremljenih sil (se pravi sil, kjer bi transportna letala C 130 imela ključno vlogo⁷⁵), se hkrati sprašuje, ali so britanske oborožene sile sploh sposobne učinkovite reakcije.

Slika 5.15: Problem strukture sil glede na intenzivnost operacije

Vir: Prirejeno po Filling the Capability Gap – A Medium Capability for the British Army. Vallings 2000: 3.

Enote, ki so opremljene z 90 oklepniki Challenger 2⁷⁶, Warrior in AS, bodo tudi v bodoče sodelovale v operacijah nižje intenzivnosti, če bo to potrebno in zahtevano. Nastajanje bolj

⁷³Da bi zaščitili matično ozemlje, bo poudarek tudi na obmorskih silah, ki izvajajo naloge z morja na kopno, kar vključuje tudi napade na kopnem, pomoč ostalim enotam, izvajanje mirovnih akcij in varovanje morskih meja (seveda v sodelovanju z domačo bazo). Zato se bodo v naslednjih dveh letih te enote posodobile z novimi ladjami (amfibije) in pridobile manjša letala ter rakete (Tomahawk), da bodo lahko izvajale naloge na morju in kopnem.

⁷⁴A400 M je bodoče evropsko vojaško-transportno letalo, ki bo imelo boljše značilnosti kot konkurenčna letala C-160 transall in C-130. Pričakujejo, da jih bodo že leta 2008 začeli dobavljati naročnikom.

⁷⁵Podobno sta se izjasnila tudi obrambni minister Geoff Hoon in general Wilson (2003: 51).

⁷⁶Britansko obrambno ministrstvo bo obdržalo Challengerja II in bojno vozilo pehote v operativni uporabi do leta 2035. Pri tem je potrebno računati na modernizacijo tanka. Podobne načrte imajo tudi z bojnim vozilom pehote Warrior (Petrović 2005: 17).

izobraženih in uravnoveženih struktur lahkih, vmesnih in težkih enot bo čez čas zahtevalo tudi povečanje in zamenjavo sedanjih tankov ter ostale težke opreme s sodobnejšo in tako omogočilo hitrejšo odzivnost enote. Strukturo vojaških enot naj bi že dorekli v letu 2004⁷⁷. Ofenzivni helikopterji (Apache) bodo pomembni, zato proučujejo možnosti, kako jih čim bolj vključiti v vojaške strukture za operacije srednje in manjše intenzivnosti.

Pomembno vlogo pri transportu enot (poleg že omenjenih transportnih letal) imajo tudi ladje, pri vojaških operacijah pa letalonosilke. Trenutno imajo šest roll-on/roll-off letalonosilk, ki so v Zalivu dokazale svojo vrednost. Ustvarjene so za hitro posredovanje v operacijah srednje intenzivnosti. Vsaka nova ladja bo lahko prevažala tudi vozila in njihovo opremo. Načrtujejo, da bi ladje vključili tudi v ostale akcije, v katerih bodo lahko nudile pomoč posameznim enotam. Za večje in bolj premišljene operacije bodo potrebovali večje in bolj sestavljene enote.

Želja britanske vlade je, da zagotavljajo in zavarujejo zračno pomoč s kopnega in morja ter tako izvajajo učinkovite zračne operacije in ofenzivne napade. Rakete Storm Shadow imajo večjo preciznost, kot jo zagotavlja Payerway IV. Mimogrede, z raketami Typhoon bodo lahko omogočili večjo mobilnost in ravnovesje v strukturi zračnih enot. Za izvedbo akcij bodo potrebovali tudi sodobnejša letala.

Porast pogostosti in trajanja operacij napeljuje na previdno in koristno načrtovanje logistike⁷⁸. Zato so logistiko ocenili in jo smatrajo kot sestavni del sil. Sam razvoj je usmerjen v okrepitev pomembnosti boljšega razumevanja odnosov med vodenjem in rezervo in ureditev signifierije med delničarji in ostalimi investitorji v industriji. Razvijati morajo logistiko in usposabljanje svoje enote, ki bodo lahko svojo opremo uspešno in pravilno uporabljale. To pomeni združevanje testiranja opreme in načina ukazovanja, da se bo lahko zagotavljal ustrezen učinek v potrebnem času. Uspeh bo temeljil na ravnovesju in prilagodljivosti opreme in ostalih vojaških elementov v kombinaciji z logističnimi procesi. Ravno moderna mrežna (internetna) logistika je tista pomoč in sistem, ki lahko sledi razvoju. Povezovanje in zbliževanje med iskanjem in uporabo industrijskih kapacitet se bo tudi vnaprej izvajalo v

⁷⁷ Veljavna struktura do nivoja bataljona je dostopna na spletnih straneh obrambnega ministrstva.

⁷⁸ Za obmorske sile razvijajo tudi logistiko, ki je bazirana na morju, še posebno za operacije, kjer je večina civilne zaščite omejena. Rušilec Type 45 bo tako lahko zamenjal svojo obrambno nalogo in se pridružil kopenskim in morskim enotam. Zaradi tega želijo posodobiti tudi stare letalonosilke ter povečati njihovo število in obseg.

smeri zmanjševanja nepotrebne logistike, cilj je predvsem izpopolnjevanje in posodabljanje opreme.

Britanske vojaške enote, kot sem že v analizi dokumenta večkrat poudaril, bodo ostale odločilen in pomemben element britanskega nacionalnega odgovora na grožnje in krize, ki so lahko usmerjene proti Veliki Britaniji ali pa na britanske globalne interese. Širina nalog, ki jih morajo izvesti, da bodo lahko realizirali mirovne, humanitarne in ostale operacije, zahteva veliko raven angažiranosti. Nova oprema in novi sistemi v prihodnjih letih bodo do temeljev spremenili britansko vojsko, ki naj bi po željah britanske vlade ostala med prvimi v svetu.

5.2.8 VLOGA REZERVNE SESTAVE OBOROŽENIH SIL

V zadnjih desetih letih se je v vlogi in strukturi rezervnih enot Velike Britanije zgodilo veliko sprememb, predvsem zato, ker so se razvile iz majhnih sil v strukturo, ki je sposobna dajati podporo bolj pogostim vojaškim misijam in akcijam. Vlada se zaveda, da rezervne sile niso stalna, temveč le občasna komponenta, podprta z močnimi značaji pripadnikov, ki odsevajo željo vlade, da dvigne kulturo prostovoljstva v Veliki Britaniji (ki je v celoti vključena v obrambo tako posameznih območij kot celotne države). Takšna politika predvideva, da so rezervne enote del obrambnega sistema in so lahko hitro mobilizirane za različne akcije. Spoznali so, da je rezervna sestava prva izbira in bo kot taka imela tudi nadaljnjo vlogo v strukturi vojske.

V Veliki Britaniji⁷⁹ prevladujeta dva tipa rezerve:

- regularna rezerva, ki jo sestavljajo predvsem bivši pripadniki oboroženih sil in
- prostovoljna rezerva, ki jo sestavljajo pripadniki neposredno iz civilne družbe.

Reserve Forces Act iz leta 1996 opredeli štiri tipe rezervistov znotraj že znanih dveh. Poudarek je na tem, da ima vsaka zvrst svojo prostovoljno rezervo.

a. Rezervne enote kraljeve mornarice in mornariške pehote

V zadnjih 100 letih je v RNR⁸⁰ služilo 359 rezervistov, ki so izvajali poštno, komunikacijsko, logistično, prevajalsko, zasliševalno naloge ter sodelovali pri množičnem obveščanju, v

⁷⁹ »The reserve forces act« iz leta 1996 predvideva »pogodbeno« oz. »sponzorirano« rezervo.

⁸⁰Royal Naval Reserve and Royal Marines Reserve.

bolnišnicah, na bojnih poljih in pri izvajanju straže. 112 pripadnikov rezervnih enot so vpoklicali kot del treh poveljniških brigad. Njihova odzivnost in hitrost je bila primerna in ustrezna (White paper 2003).

b. Teritorialna obramba in redna rezerva vojske⁸¹

Od januarja do avgusta 2003 so zaposlili 5.925 pripadnikov teritorialne obrambe in 266 pripadnikov redne rezerve vojske. Služili in sodelovali so v različnih vlogah: pehota, logistične in zdravstvene storitve, inženirske enote. Od tega jih je 131 sodelovalo pri posebnih enotah⁸², 220 v vojaških bolnišnicah, 165 v morskih enotah. Ostali so med drugim sodelovali tudi pri individualnih enotah. Skratka, rezervna sestava še vedno nadaljuje svojo poglobitno vlogo pri nalogah za vzpostavitev stabilnosti in miru po operaciji TELIC.

⁸¹TA and Regular Army Reserve.

⁸²Independent Commando Squadron Royal Engineers.

c. Rezerva letalskih enot⁸³

Za potrebe letalskih enot so mobilizirali 1.134 pripadnikov RauxAF in 165 pripadnikov rezervnega sestava redne vojske. Sodelovali so pri zračnih premikih, zdravstvu, zaščiti enot in pri naraščanju zračnih enot.

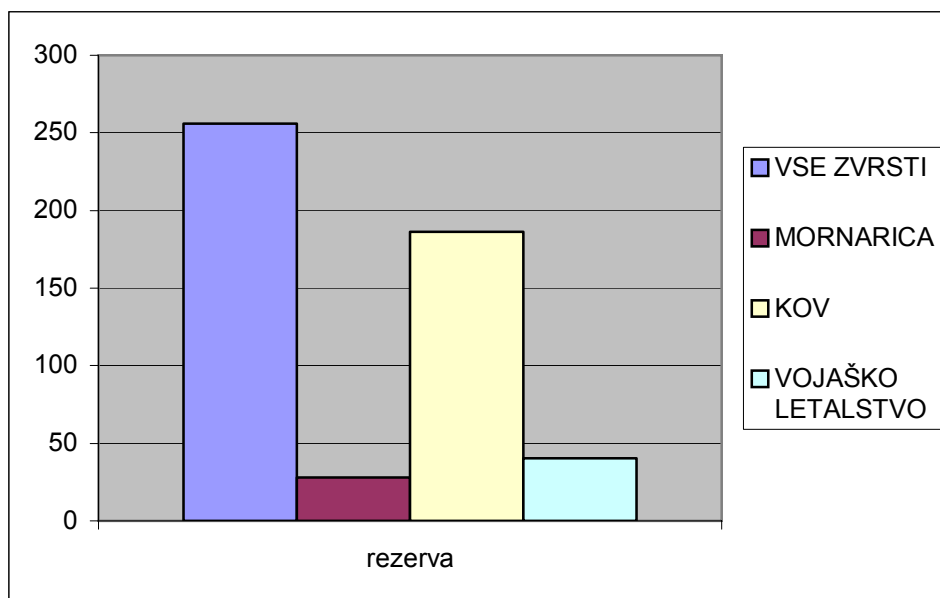
d. Podporna rezerva⁸⁴

Nekateri zaposleni v podjetjih, ki nudijo specialno podporo oboroženim silam v miru, so tudi postali del uniformiranih pripadnikov, vključenih v posamezne akcije. V operaciji TELIC so tako bili mobilizirani posamezniki, ki so sodelovali v različnih enotah.

Britanske oborožene sile so zelo dobro podprte z rezervno sestavo, ki oboroženim silam dodobra izpopolnjuje strukturo tudi takrat, ko gredo v operacijo zunaj svojih meja. Operacija TELIC je ena izmed uspešnejših primerov.

Če zadevo pogledamo po zvrsteh (glej graf 5.16), lahko ugotovimo, da je največ rezervistov v kopenskem delu, kar glede na zvrstno razmerje britanske vojske pomeni, da pri rezervistih kopenska zvrst dominira.

Graf 5.16: Razmerje med rezervami zvrsti v obdobju 2002/03

Vir: Military Balance 2002/03: 39 in 60.

⁸³ RAuxAF and RAF Reserve.

⁸⁴ Sponsored Reserve.

Operacije v Iraku in Afganistanu so dokazale pomembnost rezervnih enot, in sicer kot prvo izbiro za podporo kopenskimi silam. Vojska ima velik razlog, da je hvaležna obema, tako redni kot tudi prostovoljni rezervi. Ministrstvo bo z zakonodajo⁸⁵ pomagalo rezervistom in tudi njihovim delodajalcem, ko bodo te osebe mobilizirane⁸⁶. Tudi nadaljnje raziskave so jih pripeljale do tega, da je rezervni sestav pomemben del vojaških sil. Včasih sta bili rezervna in stalna sestava ločeni, sedaj pa se medsebojno dopolnjujeta.

Rezervisti bodo v prihodnosti del celotne vojaške strukture. Zato lahko pričakujejo:

- da bodo vpoklicani v različne akcije;
- da bodo prispevali k večji angažiranosti in udeležbi, načrtovanju in preoblikovanju rezervne sestave;
- da bodo imeli v bodočnosti natančno določeno vlogo v posameznih akcijah in operacijah;
- da bodo s svojimi specialnimi znanji dopolnjevali posamezne akcije;
- da bodo predvsem s svojo narodno zavestjo postali povezava med oboroženimi silami in njihovo vlogo v civilni družbi;
- da bodo sodelovali s civilnim kontingentom sil za hitro posredovanje⁸⁷; namen je zagotavljati močne lokalne in organizirane organizacije.

Tesnejše sodelovanje rezervistov z rednim vojaškim sestavom bo pripeljalo tudi do skupnih enot za specifične in načrtovane obveznosti. Velika Britanija bo nadaljevala z razvojem

⁸⁵ Ukaz za izvajanje mobilizacije sprejme parlament, predlaga ga vlada oziroma Ministrstvo za obrambo. Mobilizacija se izvaja v primeru:

- nacionalne ogroženosti;
- sodelovanja v bojnih (mirovnih) operacijah (na primer: Balkan, Irak ipd.);
- humanitarnih operacij (Sierra Leone, Kongo).

Pripadnika rezervne sestave se v primeru mobilizacije pozove osebno z vpoklicem, v katerem je opredeljen rok (kdaj in kje se mora oglasiti). V pozivu ni opredeljen (določen) rok, do kdaj bo mobilizacija trajala. Pripadnik rezervne sestave ne more biti mobiliziran za čas, daljši od enega leta. Delodajalci pripadnikov rezervne sestave v primeru mobilizacije njihovega/ih delavca/ev prejmejo obvestilo o izvajanju. Zakonodaja omogoča, da se pripadniku na njegovo željo (ali željo delodajalca) odloži vpoklic oziroma da se ne odzove. Razloge za odložitev mora podati v sedmih dneh od prejema poziva.

⁸⁶ Mobilizacija poteka po naslednjem postopku:

- objava mobilizacije (pripadniku rezervne sestave se zagotavlja čas za urejanje privatnih in službenih zadev);
- pregled potrebnih sil in sredstev (število, položaj pripadnikov, usposobljenost, varnostno preverjanje, lokacija, lista opravil);
- vpoklic pripadnikov rezervne sestave, obveščanje delodajalcev in reševanje vlog – opravičevanje;
- poročanje o izvedbi mobilizacije (nadrejenim poveljstvom);
- seznanjanje nadrejenih z vojniki oziroma spoznavanje vojakov (veliko pozornost namenjajo temu, da nadrejeni dobro poznajo svoje pripadnike – enoto).

⁸⁷ Civil Contingencies Reaction Force. Gre za prostovoljno rezervno sestavo, katere namen je zagotavljati podporo civilnim strukturam v primeru potreb, kot so naravne nesreče, teroristični napadi...

rekrutiranja, usposabljanja, administrativnimi spremembami in vsem ostalim, kar je pomembno, da se bo sodelovanje z redno vojsko še izboljšalo.

Dober primer je štirinajsta enota civilnega kontingenta za hitro posredovanje (CCRF⁸⁸), katere del je pehotna enota prostovoljcev, ki se uri za naloge, dodeljene v primeru različnih groženj. Reorganizirali so jo za potrebe vojaške in civilne sfere. Osnovo so podali že v pismu namere junija 2002, prenovo pa izpeljali v oktobru istega leta. Koncept so zelo dobro sprejeli prostovoljci sami in tudi civilna ter lokalna oblast.

Civilni kontingent za hitro posredovanje je enota⁸⁹ izurjenih prostovoljcev, ki lahko izpelje vse naloge, ki se od njih zahtevajo (pomoč lokalnim oblastem, če se na njihovem območju pojavijo podobne grožnje in napadi kot pri nesrečah oziroma naravnih katastrofah). Njeno dokončno delovanje so določili 31. decembra 2002. Sam proces rekrutiranja⁹⁰ in urjenja je uspešno načrtan. V septembru leta 2003 so nekateri prostovoljci že podpisali pogodbe in se tako vključili v civilni kontingent sil za hitro posredovanje. To predstavlja približno 75 % opravljenega dela, čeprav je bila geografska razdelitev civilnega kontingenta sil za hitro posredovanje problem. Urjenje pripadnikov temelji na individualnih in skupnih vlogah, s katerimi lahko prevzamejo izvedbo in soudeležbo v mirovnih akcijah ter projektih. Prostovoljci opravijo urjenje predvsem zato, da si pridobijo izkušnje za navezovanje medsebojnih stikov in druženje. Nadzor nad civilnim kontingentom sil za hitro posredovanje zagotavljajo regionalni štabi, načrtujejo pa regionalne civilne oblasti. Trenutno so v fazi, ko poskušajo izvajati in dokazovati mobilizacijo civilnega kontingenta sil za hitro posredovanje v njihovi kompletni zmogljivosti, tako da se lahko o sposobnosti prepričajo tudi civilne oblasti.

Pripravljenost na akcije je ključni del nadaljnjega razvoja rezervnih sil. Večina rezervnih enot je bila v primeru hitrega posredovanja v preteklosti na nizkem nivoju pripravljenosti. Namen je posodobitev in sodelovanje rezervnih enot v sedanjih akcijah. Dosegli so že, da je pripravljenost posameznih enot in njihova odzivnost sedaj na višji ravni, ponekod celo večji kot v rednem delu oboroženih sil. Praktične izkušnje v operaciji TELIC in sodelovanje pri

⁸⁸ Civil Contingencies Reaction Force.

⁸⁹ Enote so sestavljene iz vseh treh zvrsti.

⁹⁰ Vojaške enote potrebujejo vsako leto približno 25.000 novih pripadnikov, vendar je britansko tradicionalno rekrutiranje počasno. Povečuje se število mladih, ki ostajajo na študiju oziroma se stalno spreminja. To otežuje proces rekrutiranja, saj je izziv, da se rekrutiranje uredi, pomemben za obrambno ministrstvo in tudi ostale civilne ravni.

ostalnih številnih operacijah so poudarile tudi niz področij, kjer lahko pripadniki rezervne sestave dosegajo zavidljiv nivo.

Glavni problem rezervistov je vključevanje v njihove službe po demobilizaciji. Pozitivna zakonodaja (The Reserve Forces (Safeguard of Employment) Act 1985) je učinkovita, vendar morajo njene klavzule narediti bolj splošne, tako za rezerviste kot tudi za njihove delodajalce. Takšne določbe je smiselno imeti predvsem zaradi zaščite rezervistov.

Kritično področje za rezerviste⁹¹ je tudi podpora, ki jo dobijo od delodajalcev. To področje zahteva tristransko partnerstvo (Ministrstvo za obrambo, rezervisti in njihovi delodajalci). Čeprav so pogovori z delodajalci ponovno oživel, bo potrebno vanje vložiti še veliko naporov. Ta proces vključuje tudi vlogo delodajalcev pri mobilizaciji (po sistemu: če je na razpolago več časa, lahko lažje iščejo prostovoljce za specifična mesta, ki lahko nato s svojim znanjem koristijo samim delodajalcem). Nadaljevali bodo z določanjem ustreznih zapiskov o mobilizaciji in njenem planiranju, kar bo omogočilo informiranje delodajalcev glede mobiliziranih rezervistov.

Kampanja SaBRE je informirala delodajalce o mnogih prednostih zaposlovanja delavcev/rezervistov. Delovala je tudi kot vir informacij za delodajalce in rezerviste. Ustanovila je svoj klicni center ter internetno stran⁹², ki jo je med operacijo TELIC obiskalo preko 150.000 ljudi. Ustanovili so tudi mrežo regionalnih pisarn za delodajalce. Te pisarne sodelujejo z rezervnim sestavom in tudi s sestavom kadetov in njihovimi delodajalci.

Rezervisti⁹³ so enakovreden del vojaške moči Velike Britanije doma in v tujini. Že v sedanjih akcijah se je pokazala njihova pozitivna vloga. Tudi omenjena operacija TELIC je dokazala, da so izpostavljeni enakim nevarnostim kot redni vojaki.

⁹¹ Rezervisti predstavljajo majhen procent delovne sile v Veliki Britaniji, same mobilizacije pa so zelo redek pojav. Pa vendar se delodajalci ne strinjajo s procesi mobilizacije, ker imajo negativen učinek na njihovo delo. Delodajalci zahtevajo nadomestila, predvsem zaradi dodatnega zaposlovanja oziroma povečanega obsega dela (in nadur) za ostale delavce.

⁹² www.sabre.mod.uk.

⁹³ V operacijah Nata na Balkanu od decembra leta 1995 dalje so britanski rezervisti predstavljali približno od 10 do 14 % vojaške sile. V akcijah na Balkanu je sodelovalo skoraj 5.400 pripadnikov rezervne sestave in preko 2.100 nekdanjih rezervistov. Rezervisti so se udeležili tudi manjših operacij v Afganistanu, Sierra Leoneju in Kongu. Njihova vloga v boju zoper terorizem, ki se je začel po dogodkih 11. septembra 2001, je bila očitna. 4.624 specialistov in sodelavcev je sodelovalo v letalskih silah, kar je bila prva uporaba obvezne mobilizacije po letu 1950. Pozivanje rezervistov v akciji TELIC je eden zadnjih dokazov, da so rezervne enote med bistvenimi sestavi vojnih enot. Akcija se je izvedla v sredini marca, skoraj deset tednov po tistem, ko je državni sekretar v parlamentu sprožil zahtevo po operaciji.

6 PRIMERJAVA OBRAMBNIH POLITIK VELIKE BRITANIJE IN FRANCIJE

Primerjava izpostavljenih smernic obrambnih politik Velike Britanije in Francije je predmet tega poglavja. Obravnavane vsebine so prilagojene razmeram in času, v katerem so akti in raziskave nastajale. V hipotezah in analizi virov sem izpostavil problematiko spreminjanj obrambnih politik, sodobnih groženj, strukture in reorganizacije oboroženih sil. Vlogo jedrskih sil sem zaradi pomembne povezave z obravnavanim v analizi dodal in jo bom obravnaval tudi v primerjalnem delu. Splošne razmere v obrambni industriji, vojaška poraba ter značilnosti nekaterih oborožitvenih sistemov so pokazatelji, ki smiselno dopolnjujejo obravnavano vsebino.

V primerjavi bom predvsem poudaril smernice, zapisane v francoskem vojaškem programu in Beli knjigi Velike Britanije, upošteval bom tudi številne analize, ki so bile napisane na to tematiko. Struktura in organizacija profesionaliziranih oboroženih sil je delno primerljiva, zato bom obravnaval stališča oblasti glede nadaljnjega razvoja. Pri tem je potrebno upoštevati objektivne okoliščine, ki so vplivale na preoblikovanje oboroženih sil, ena takšnih je čas profesionalizacije oboroženih sil.

Pri vsem tem menim, da obstaja povezljivost med tematikami analize. Če povem primer: operativne oborožene sile omogočajo večjo stopnjo varnosti ozemlja in državljanov. Modernizacija oboroženih sil s sodobnimi sistemi, ki omogočajo visoko raven vodenja in poveljevanja oz. možnost učinkovitega odločanja, se izvaja neprestano. Hiter prenos informacij in možnost hitrega izbora ključnih ima pomembno vlogo v procesu odločanja. Možnosti zagotavljanja delovanja oboroženih sil zunaj meja obeh držav so omejene, kar posledično pomeni iskanje ustreznih rešitev zunaj meja obeh držav. Pomankanje ustreznih virov za zagotavljanje delovanja na različnih krajih postavlja vprašanje samozadostnosti oboroženih sil njenih zvrsti, rodov in služb.

Mislím, da primerjalne analize smernic obrambnih politik veliko prispevajo k iskanju skupnih rešitev na tem področju. Le-te bi bilo potrebno povečevati ter prilagajati dejanskim družbenim razmeram.

6.1 CILJI IN SMERNICE BRITANSKE IN FRANCOSKE OBRAMBNE POLITIKE

Zagotavljanje varnosti državljanov in ozemlja ostaja prva prioriteta obrambnih politik obeh držav. Vsa sredstva in zmožnosti so prilagojena temu prioritetskemu cilju, iz katerega izhajajo številne smernice. Obe državi zagovarjata stališče, da so sodobne grožnje transnacionalne narave in kot takšne zahtevajo kolektivne ukrepe. Razvoj kvalitnega mednarodnega varnostnega mehanizma zagotavlja državam ustrezen nivo varnosti, vendar je tukaj možno opaziti razlike v poudarkih glede trenda razvoja določenih mednarodnih organizacij. Rešitve se iščejo predvsem v usklajevanju smernic lastne države in mednarodnega okolja. Zaščita lastne odločevalske avtonomije je na primeru Francije bolj poudarjena, medtem ko se Velika Britanija glede te tematike v analiziranih dokumentih ne opredeljuje preveč, temveč skozi vprašanje sodelovanja z zavezniki pove, da se sama ni sposobna soočiti z vsemi grožnjami.

Prekomorska ozemlja, ki jih imata državi, sodijo v prioriteto obeh politik. Pri tem pa vsekakor ne gre zanemariti vpliva na bivše kolonialne posesti, ki pa se glede pomembnosti med seboj razlikujejo.

Ohranjanje vpliva v zvezi Nato je tudi ena izmed priorit, predvsem britanske strani. V nalogi sem večkrat poudarjal različna stališča oblasti in strokovnjakov glede vloge obeh držav v mednarodnih organizacijah in njihovega pomena. Francoske oblasti poudarjajo pomen evropskega varnostnega mehanizma, medtem ko se britanske oblasti zavedajo vloge ZDA na tem področju. Vlogo ZDA britanske oblasti opredeljujejo v okviru zveze Nato. Primerna potrditev za to je doktrinarna raven, kjer so umeščeni sprejeti doktrinarni akti zveze Nato (AJP-01, ATP 3.2...).

Preoblikovanje in modernizacija oboroženih sil je pomembna naloga, ki jo obe državi glede na zmožnosti, ki jih imata, tudi uspešno uresničujeta. Večja namembnost in zmožnost projekcije sil ostaja ena izmed priorit reform.

V obdobju po terorističnem napadu na trgovinski center v New Yorku je pri obeh državah poudarek na grožnjah, ki so prisotne tudi v domačem okolju in so mednarodnega značaja. Pri tem se poudarja mednarodna vloga terorizma in ukrepi zoper tovrstno grožnjo. Reakcija na britanski strani z objavo Novega poglavja je bila zelo hitra. Obe državi sta s spremembami strukture izvršilne veje oblasti in tudi oboroženih sil poudarile pripravljenost odzvati se na tovrstne grožnje. V sami analizi sem opazil večjo zaskrbljenost in število ukrepov na britanski strani.

Vsekakor državi ne zanemarjata ostalih oblik ogrožanja nacionalnih interesov, pri čemer bi poudaril razlike glede pomembnosti posameznih groženj, ki so zajete v dokumentih in analizah avtorjev.

6.2 OGROŽENOST FRANCIJE IN VELIKE BRITANIJE

Obe državi, tako Velika Britanija⁹⁴ kot tudi Francija⁹⁵, sta se že leta prej soočali s pojavom terorizma. Primerjava ukrepov zoper terorizem sega desetletja pred napadom na trgovski center v New Yorku. Eden od ukrepov na francoski strani je bil Plan Vigipirate, oblikoval ga je predsednik Valéry Giscard d'Estaing leta 1978, ki je imel namen pomagati pri mobilizaciji policijskih in vojaških enot v primeru ogrožanja francoskih državljanov. Načrt je bil dopolnjen leta 1995 in 2000. Intenzivnejše ukrepe sta vladi začeli sprejemati po terorističnem napadu na dvojčka v New Yorku, ki ga je kot prvi tuji državnik obiskal francoski predsednik Jacques Chirac.

Bela knjiga Velike Britanije in francoski vojaški program sta pri načrtih za preoblikovanje oboroženih sil tudi prednostno zajela to obliko ogrožanja. V Beli knjigi⁹⁶ (2003: 4) je večkrat zapisno, da mednarodni terorizem in širitev orožij za množično uničenje predstavljata največji nevarnosti in grožnji miru in varnosti. Vendar po mnenju britanskega ministra za obrambo to ni delo le obrambnega ministrstva, ampak celotne vladne ekipe z vsemi njenimi ministrstvi in organizacijami, predvsem v skupnem določanju prioritet pri zgoraj navedenih grožnjah.

⁹⁴ V Veliki Britaniji poznajo okoli 25 različnih terorističnih skupin. Že več desetletij se soočajo z aktivnostmi irskih terorističnih skupin, ki si prizadevajo za priključitev k Republiki Irski. Vlada Združenega kraljestva je zaradi nasilja tja že leta 1969 poslala vojaške sile in leta 1972 ustanovila direktno upravljanje province iz Londona. Leta 1994 je IRA po raznih izmikanjih deklarirala ustavitev nasilja in začele so se razprave o organiziranju uradnih pogovorov o miru. Pogajanja so se končno začela leta 1996. Sporazum je bil dosežen aprila 1998, kljub temu pa se aktivnosti teroristov s teh področij niso ustavile. Danes je stanje drugačno, IRA ne izvaja več terorističnih napadov.

⁹⁵ Francijo od osemdesetih let naprej pesti tudi naraščanje korziškega terorizma in ekstremizma, ki je bil tudi največja grožnja notranji varnosti in je v marsičem prekašal ostale. V primeru terorističnih napadov različnih skupin je šlo predvsem za nastavljanje eksplozivnih sredstev v javnih ustanovah, kot so kinematografi, tržni centri, policijske postaje; znan je primer, ko je bombo na Eifflovem stolpu leta 1986 nastavil varnostnik. Uspešno so jo odstranili. V devetdesetih je v Franciji začela prevladovati religiozna oblika ekstremizma, ki ni bila več razpoznavna samo znotraj francoskih meja, temveč je bila mednarodne narave (Furtun 2004). Teroristični napadi različnih organizacij pa so se nadaljevali.

⁹⁶ Velika Britanija je sprejela dokaj obsežno zakonodajo (The Terrorism Act 2000; Prevention of terrorism bill...), ki predvideva tudi preventivne ukrepe in ukrepe zoper teroriste. Obseg delovanja omenjenih skupin lahko ogroža vsakega posameznika znotraj britanske družbe. Britanske oblasti so modernizirale in preoblikovale rezervne enote (ustanovitev CCRF...). Poleg tega so del vojaške opreme prerazporedile zato, da bi zaščitile matično ozemlje.

Zoperstavljanje omenjenim grožnjam⁹⁷ zajema širok spekter aktivnosti tako Velike Britanije kot tudi Francije, in sicer od preoblikovanja oboroženih sil, ustanavljanja novih specializiranih enot do sodelovanja z zavezniki.

Francoski vojaški program poudarja, da so nastale nove razmere, kjer so se pojavila nova bojišča brez jasno določenih meja in strani, kjer je sovražnik v stanju uporabiti orožja za masovno uničevanje proti civilistom. Program hkrati poudarja notranjo ranljivost francoske družbe kot posledico napredka. Program navaja, da so meje med notranjim in mednarodnim terorizmom izginile. Mrežne povezave omogočajo večji učinek teh skupin, ki se financirajo tudi z organiziranim kriminalom in imajo proste poti glede odločitve kdaj, kje in kako bodo ogrozile družbo.

Povečanje proračunskih sredstev v letu 2003 v Franciji je bilo prav tako pogojeno s ciljem: boj proti terorizmu. Da bi se pripravili na teroristične napade znotraj meja v Franciji, je žandarmerija dobila dodatna proračunska sredstva (tako, da je skupni znesek znašal 3.177 milijonov evrov). Žandarmerija naj bi se predvidoma tudi številčno povečala za 13 %. Omenjena sredstva so bila predvidena predvsem za modernizacijo in nabavo opreme (modernizacija ladjevja, nabavo oklepnih vozil, helikopterjev in vzpostavitev učinkovitega računalniškega mrežnega sistema).

Sredstva, ki jih uporabljajo teroristi, so različna – od konvencionalnih do nekonvencionalnih. Eno takšnih je uporaba računalniške tehnologije in telekomunikacijskih sredstev (kiberterorizem), ki z različnimi metodami dosega pomembne cilje⁹⁸. Kiberteroristi⁹⁹ lahko s pridobivanjem ključnih nacionalnovarnostnih podatkov povzročijo nepredvideno škodo celotnemu sistemu. Znani so predvsem njihovi napadi na ključno in občutljivejšo infrastrukturo znotraj sistema določene družbe (elektroenergetski sistemi, telekomunikacije...).

Če primerjam dejavnosti obrambne politike obeh držav, bi rekel, da gre za zelo široko paleto aktivnosti tudi na tem področju. V naslednji tabeli sem določene ukrepe zajel in primerjal.

⁹⁸ Raziskava National High-Tech Crime Unit (NHTCU) je pokazala, da je bilo na gospodarskem področju 97 % britanskih podjetij žrtev informacijskega kriminala v obdobju od junija 2002 do junija 2003.

⁹⁹ Razlike, ki sem jih omenjal glede smernic obrambne politike, so vidne tudi v sodelovanju obrambnih industrij. Howe (2004: 20) ugotavlja razlike glede razmerja med francosko in evropsko obrambno industrijo, kjer se sodelovanje širi, in britansko-ameriškim sodelovanjem, ki po mnenju avtorja ostaja očitno. Wrigley meni, da gre za dvome britanske vlade glede sodelovanja. Problem po mnenju avtorja ni ekonomske, temveč ekonomsko-politične narave.

Tabela 6.15: Izbrani ukrepi zoper terorizem

AKTIVNOST	FRANCIJA	VELIKA BRITANIJA
Politični akti na obrambnem področju, ki so predvideli ukrepe zoper terorizem.	Bela knjiga, Predsedniška novela 1997-2015, Vojaški program 2003-2008, akt Obramba proti terorizmu – najvišja prioriteta obrambnega ministrstva...	Strateški obrambni pregled, Novo poglavje, Bela knjiga...
Načrtovana reakcija na neposredno grožnjo – terorizem.	Reakcija s celotnim obrambnim mehanizmom, vključujoč možnost uporabe jedrskega orožja, če bi to bilo smotno.	Reakcija s celotnim obrambnim mehanizmom, vključujoč možnost uporabe jedrskega orožja; pri tem bi se država naslonila na ZDA.
Povečano vojaško-civilno sodelovanje.	Predvsem žandarmerija se večja, uri ter vključuje vse več kadra iz civilnih struktur.	Znotraj rezervne sestave se ustanovljajo enote za hitro posredovanje v primeru ogrožanja.
Mednarodne aktivnosti zoper terorizem.	Poudarja se boj proti terorizmu in pripravljenost na sodelovanje v mednarodnih operacijah tovrstnega tipa, obveščevalne strukture so okrepljene, ravno tako tudi njihovo delovanje.	Poudarja se boj proti terorizmu in pripravljenost na sodelovanje v mednarodnih operacijah tovrstnega tipa, obveščevalne strukture so okrepljene, ravno tako tudi njihovo delovanje.

V francoskem primeru sem se soočil s scenarijem, ki ga Bela knjiga iz leta 1994 namreč ni predvidela, zato sem domneval, da bi bila po vsej verjetnosti Francija pripravljena uporabiti jedrsko orožje kot odgovor na teroristični napad (v kolikor bi seveda obstajalo ciljno ozemlje), saj gre v tem primeru za neposredno ogrožanje prebivalstva in ozemlja.

V primeru Velike Britanije sem sklepal glede na številne razprave, ki potekajo v tej smeri, da ni povsem izključila uporabo jedrskih sil, kar je skrajna možnost. Prednost, ki jo ima v tem primeru Velika Britanija, je sposobnost hitre reakcije in dobro sodelovanje z ZDA.

6.3 STRUKTURA IN REORGANIZACIJA OBOROŽENIH SIL

Vprašanje kvalitativnega razmerja sil je pomembno in se ne dotika le samega razmerja med državama, temveč tudi ocen, kako sta državi oz. njuni oboroženi sili dejansko številčno popolnjeni. V analizi sem zajel tudi rezervno sestavo¹⁰⁰, saj se ji, kot se je iz analize nekaterih

¹⁰⁰ Ne glede na to, ali se oborožene sile neke države izpopolnjujejo z obvezniki ali poklicnimi vojaki, so vedno sestavljene iz stalne in rezervne sestave. Nobena država ne razpolaga z zadostnimi viri, ki bi omogočali

aktov dalo videti, posveča vse več pozornosti. Iz tabele in grafa, ki sledita, bom poudaril nekatere značilnosti oboroženih sil.

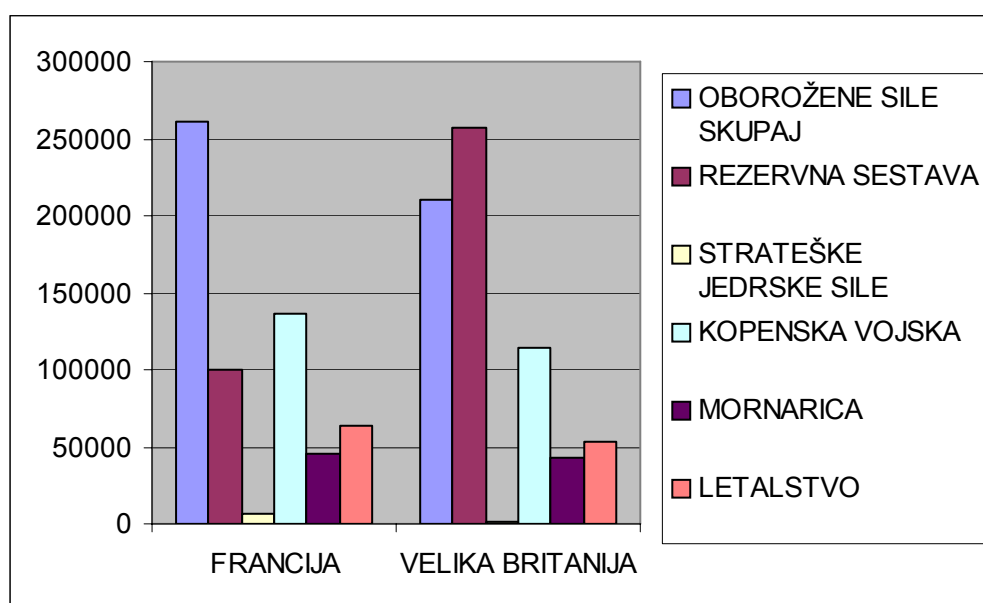
Tabela 6.16: Primerjava nekaterih značilnosti francoskih in britanskih OS

ZNAČILNOSTI OS	VELIKA BRITANIJA	FRANCIJA	POUDARKI
STRATEŠKA VLOGA	Zaščita državljanov, ozemlja in čezmorskega ozemlja, interesov in mednarodne operacije v različnih zavezništvih (OZN, Nato, EU...) ¹⁰¹ .	Zaščita državljanov, ozemlja in čezmorskega ozemlja, interesov in sodelovanje v mednarodnih operacijah v različnih zavezništvih (OZN, Nato, EU...).	Francija bolj poudarja samostojno komponento ter sodelovanje in krepitev evropske vloge.
SPREMEMBA STRUKTURE OS	Kvantitativno manjše OS z večjimi možnostmi odziva na različne naloge in grožnje.	Konsolidacija manjših profesionaliziranih oboroženih sil z večjimi možnostmi odziva na različne naloge in grožnje.	Velika Britanija ima že dlje časa profesionalno strukturo, ki jo tako kot Francija zmanjšuje in preoblikuje.
MODERNIZACIJA	Modernizacija OS in nabava posameznih oborožitvenih sistemov in opreme.	Modernizacija OS ter razvoj informacijsko-komunikacijskih sistemov in nabava posameznih oborožitvenih sistemov in opreme.	Obe državi vlagata velika sredstva v modernizacijo, razlika je opazna po zvrsteh in področjih.
INTEROPERABILNOST	Poudarek na zvezi Nato in na EU. Sprejeti so ustrezni dokumenti zveze Nato, ki se uporabljajo v oboroženih silah.	Večji poudarek na EU komponenti, manj na Natu.	Razlika v poudarkih.
PROJEKCIJA SIL	Poudarek na povečanju kapacitet za projekcijo sil in možnosti ter na pripravi enot.	Poudarek na povečanju kapacitet za projekcijo sil in možnosti in manj na pripravi enot.	Obe državi povečujeta kapaciteto, ki jo potrebujeta za projekcijo.

vzpostavitev stalne sestave OS v takšnem obsegu, ki bi zadoščal tudi za vodenje obsežnejše obrambne vojne ali podobne intervencionistične obrambne sile (Dvojmoč-Kotnik 2003: 77).

¹⁰¹ Grand strategy.

Graf 6.17: Številčna primerjava oboroženih sil, rezerve in zvrsti

Vir: Military Balance 2003/04: 49-51 in 73-77.

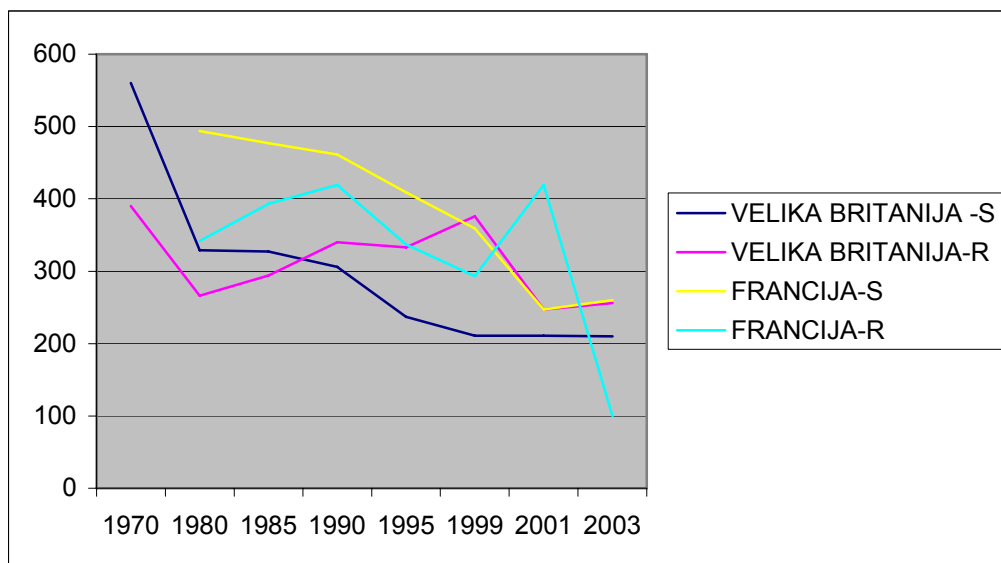
Iz grafa lahko vidimo, da so oborožene sile Francije številčno bolj popolnjene kot sile Velike Britanije. Lahko pa poudarimo, da je rezervna sestava Velike Britanije številčnejša, kar nas opozarja na drugačno razmerje sil med oboroženima silama pri medzvrstni primerjavi in tudi med samimi rezervnimi sestavami. Gre očitno za različne pristope k problematiki rezervne sestave. Dejstvo je, da je v primeru Francije bolj obveljala Manigartova ugotovitev, po kateri se je z vse večjim uveljavljanjem poklicnih oboroženih sil zmanjšal pomen mobilizacije, ki je bila ena izmed ključnih prvin logike modela množičnih armad Manigart (1990: 51).

Če pogledamo strukturne spremembe v prejšnjih dveh desetletjih, lahko ugotovimo, da se je stalna sestava v Franciji zmanjšala, medtem ko je rezervna v začetku osemdesetih pričela naraščati. Njen trend se je v devetdesetih začel spuščati, kar pomeni, da se je nekje do konca desetletja kvantitativno manjšala. Okoli leta 1999 je kvantitativno začela naraščati in po letu 2001 spet upadati.

V Veliki Britaniji ni bilo opaziti takšnega kvantitativnega nihanja¹⁰², kar pomeni, da je bilo razmerje med rezervno sestavo in stalno sestavo drugačno. Največji razkorak je možno zaznati konec devetdesetih, razmerje pa se je nekje v začetku novega tisočletja začelo izenačevati.

¹⁰² VB ni imela takšnih težav, ker so njene oborožene sile postale poklicne že prej.

Graf 6.18: Razmerje med stalno in rezervno sestavo od leta 1970 do 2003

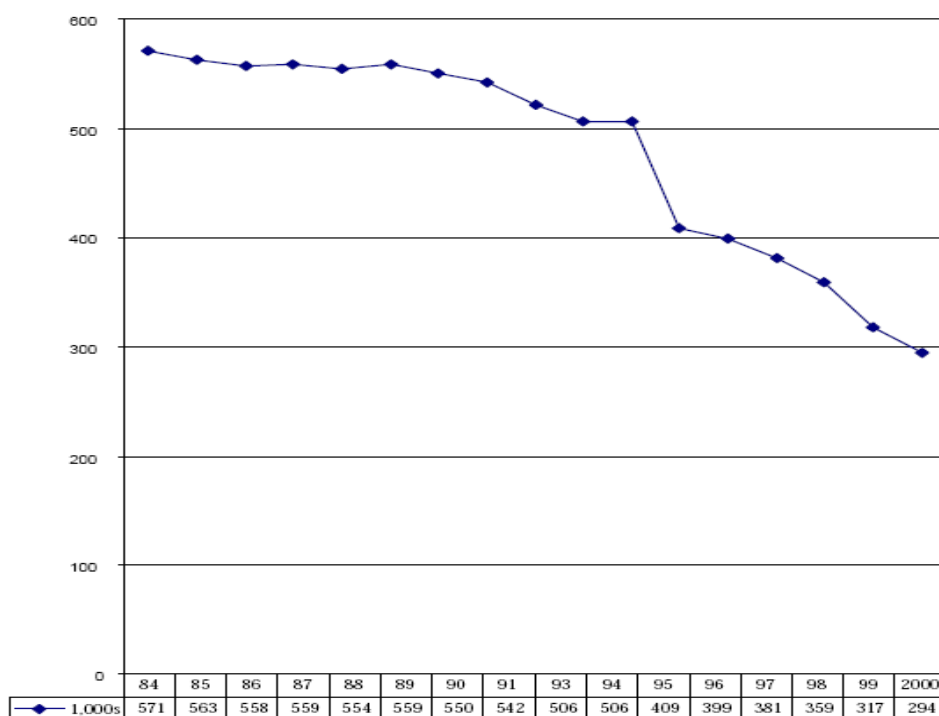
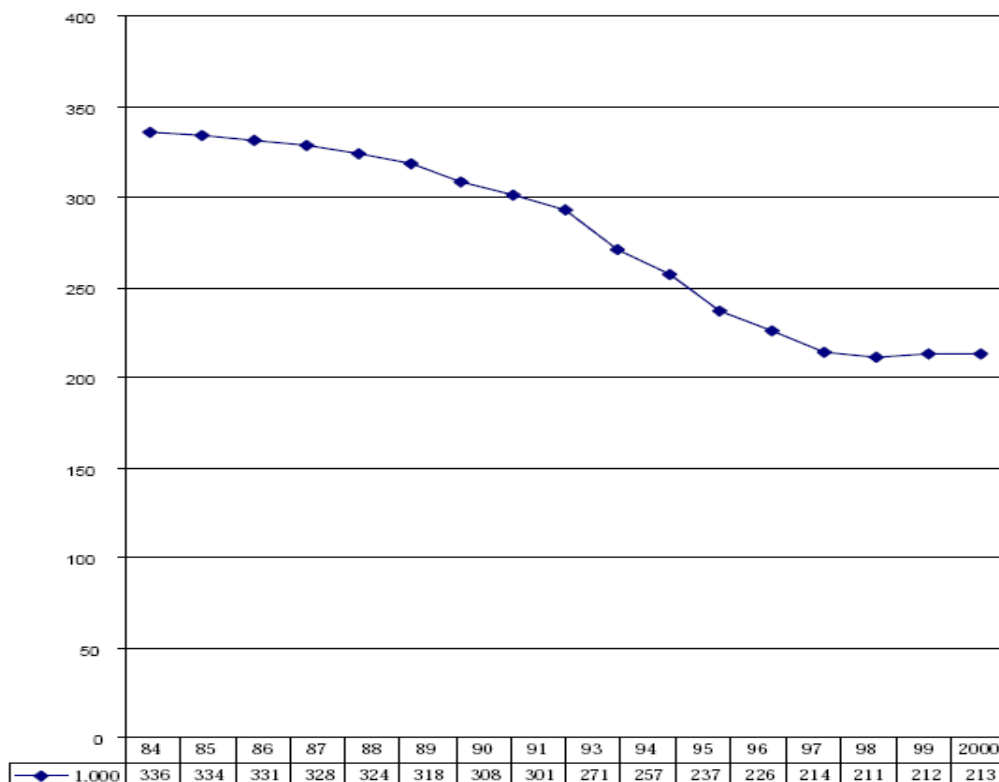

Vir: Military Balance 1970-2004.

Iz danih rezultatov lahko zaključim, da je kvantitativno razmerje med stalno in rezervno sestavo v Franciji dosti bolj različno, kot je to pri Veliki Britaniji. Francoska rezervna sestava se je torej skladno že z omenjenim dokumentom, ki je bil sprejet 1998, kvantitativno zmanjšala v letih od 1999 do 2003. Menim, da tako velikega številčnega upadanja ne bo več, lahko pa pričakujemo večjo in raznovrstno strukturiranost.

Med drugim lahko ugotovim, da je kvantitativna popolnjenost oboroženih sil obeh držav začela padati že v osemdesetih letih in da konec hladne vojne ni edini vzrok za zmanjšanje oboroženih sil. Cordesman (2001: 84) v svoji raziskavi potrjuje omenjeno.

Grafa 6.19 in 6.20: Trend upadanja stalne sestave oboroženih sil v Veliki Britaniji (prvi) in Franciji (drugi) od leta 1984 do leta 2000 (v tisočih)

Vir: Cordesman 2001: 84 in 90.

Tudi Dandeker ugotavlja, da so se oborožene sile Velike Britanije začele vidno zmanjševati že v osemdesetih letih, ko so štejele 326.000 pripadnikov, v devetdesetih 250.000; do leta 2010 naj bi ta številka po takratnih predvidevanjih avtorja (Dandeker 1999: 28-29) znašala okoli 210.000, kar so do danes že dosegle, saj aktivna sestava oboroženih sil Velike Britanije šteje okoli 187.970 pripadnikov.

V novejšem obdobju se v dokumentih vidi poudarek predvsem na modernizaciji. Tako francoske kot britanske oborožene sile sodijo med najbolj opremljene enote v svetu. Poudaril bi predvsem že znano smernico britanske vlade, kjer je poudarek na sodelovanju z ZDA.

Velika Britanija ima v tem trenutku večje zmožnosti in več podpore pri organizaciji in izvedbi projekcije lastnih enot, kar pa bi z nabavo novih transportnih letal (A400M), ki bodo v operativni uporabi okoli leta 2008, za Francijo postal manjši problem.

Tabela 6.21: Transportna letala srednjega in težkega razreda v oboroženih silah Francije in Velike Britanije

	C -130	C -160	C -17
Francija	14	67	
Velika Britanija	51		4

Vir: Salmon, Shepherd 2003: 13.

Glede interoperabilnosti je potrebno povedati, da so oborožene sile Velike Britanije dosegle visok nivo povezljivosti z oboroženimi silami ZDA, kar se vidi ne le po vojaških operacijah, ampak tudi po opremljenosti in sodelovanju, ki sem ga že večkrat omenjal. Francija¹⁰³ ima na tem področju bolj negativne izkušnje, kar se vidi tudi iz analiz operacij na Balkanu in v Zlivi.

¹⁰³ Salmon in Shepherd (2003: 157) ugotavljata, da je Francija tista, ki želi v Evropi ustvariti protitež ZDA. Avtorja hkrati ugotavljata, da ZDA zgodovinsko pogojeno sumničijo, da ima Francija drugačne načrte glede skupne prihodnosti. Chirac je večkrat poudarjal francosko avtonomijo in njeno širitev na evropsko, pri čemer je v ZDA spodbudil opozorila glede naraščanja evropske nevarnosti. Mnogi politiki v ZDA se tolažijo s predpostavko, da so francoski pogledi in predlogi v manjšini. Pa vendarle, sodelovanje na obrambnem področju po drugi strani ni zanemarljivo, posebej če pogledamo oborožitev francoskih oboroženih sil.

6.4 JEDRSKO VPRAŠANJE

Britanski jedrski potencial je bil za razliko od francoskega¹⁰⁴ vedno povezan z ameriškim. Tudi v bodoče lahko še pričakujemo sodelovanje z ZDA. Leta 1992 se je Velika Britanija odrekla jedrskim komponentam sistema LANCE, cevnemu artilerijskemu orožju, svojim pomorskim taktičnim jedrskim zmogljivostim na ladjah ter celotnemu zračnemu jedrskemu orožju in tako odpravila jedrske komponente s svojega dvonamenskega letala. Edini jedrski sistem Velike Britanije so zdaj podmornice Trident. Britanski jedrski potencial je za razliko od francoskega, vpet v zvezo Nato, politični nadzor nad Natovo jedrsko držo pa je razdeljen med države članice. Skupina zveze Nato za jedrsko načrtovanje je forum, znotraj katerega obrambni ministri tako jedrskih kot nejedrskih držav (razen Francije) sodelujejo pri sprejemanju odločitev o Natovi jedrski držbi in o razvoju jedrske politike zavezništva. To temelji na dogovoru med državami članicami, da mora Nato ohraniti – in to opazno – jedro vojaških zmogljivosti z ustrezno mešanico sil, ki mu dajejo osnovno vojaško moč, potrebno za kolektivno samoobrambo. Velika Britanija sledi smernicam modernizacije in zmanjševanja jedrskega potenciala v okviru zveze Nato.

Temeljni namen jedrskih sil, ki bodo ostale, bo politične narave: ohraniti mir in preprečevati nasilje. Zaradi vloge jedrskega orožja je tveganje napada na Nato skoraj neobstoječe in nesprejemljivo. Skupaj z ustrezno mešanico konvencionalnih zmogljivosti pa lahko tudi ustvarijo realno negotovost za vsako državo, ki bi razmišljala o pridobivanju političnih ali vojaških prednosti s pomočjo grožnje ali dejanske uporabe orožja za množično uničenje proti zavezništvu. Z odvrčanjem od uporabe jedrskega, biološkega in kemičnega orožja sile zavezništva prispevajo tudi k svojim prizadevanjem za preprečevanje širjenja tovrstnega orožja in njihovih nosilcev.

Archer ugotavlja, da sta Francija in Velika Britanija v precej podobnem položaju glede odnosa do jedrskega vprašanja. Njun status v EU se ocenjuje kot izjemen. Dokazov, da se

¹⁰⁴ Po odhodu vojaškega dela francoske strukture iz zveze Nato je Francija ustanovila lastne jedrske sile, ki niso bile vpete v zvezo. Danes je Francija četrta jedrska sila na svetu. Po hladni vojni je pričela z zmanjševanjem sredstev, namenjenih za jedrsko orožje, tako da so se ta znižala z 38,8 milijarde frankov na 16 (Boniface 1998: 1). V skladu s tem bi bilo nemogoče dograjevati in vzdrževati obstoječi jedrski potencial, zato se je Francija odločila, da ga bo zmanjšala. Tudi namen, ki ga je do sedaj imela ta oborožitev, je spremenjen. Junija 1995 je Chirac najavil zaprtje Plateau d'Abion, kar je pomenilo, da se bo stopnjevanje zmanjševanja jedrske oborožitve nadaljevalo. Francoska najava enajstmesečnega testiranja v letih 1994-95 v južnem Pacifiku je bilo presenečenje tudi za poznavalce razmer. Francija je na Pacifiku izvedla leta 1995 šest zadnjih (Urukalo 2003: 50) jedrskih poskusov. Kljub temu, da sovjetska grožnja ne obstaja več, se Francija zaveda, da ima njena naslednica Rusija velik jedrski potencial, ki se ne da primerjati z nobeno evropsko državo.

Britanija opira na svoj jedrski potencial tudi v primeru vojne z državo, ki tega orožja nima, je vse več. Archer (2002: 4) to dokazuje z izjavo britanskega obrambnega ministra Geoffa Hoona marca 2002, ki govori o namerah Britanije glede vojne v takšnih okoliščinah. Potrebno je vedeti, da so bile takratne izjave dane v kontekstu bližajoče krize v Zalivu in tudi, da je bila Britanija v tistem obdobju in še kasneje pripravljena na tovrsten spopad.

Tudi v tem primeru zaznava avtor prisotnost posebnih odnosov z ZDA¹⁰⁵, ki pa ni v enakovrednem razmerju, temveč je tehtnica precej nagnjena na ameriško stran (Archer 2002: 11). To je vidno tudi iz tega, da je Trident II D5 proizveden in da ga servisira ameriško podjetje Lockheed Martin.

Francija ima za razliko od Britanije več jedrskega orožja in tudi več načinov za njegovo uporabo. V Franciji obstajata dve struji, ki ju Yost opisuje kot manj oz. bolj operativni. V bistvu gre za podobno sliko, kot jo imamo v Britaniji, kjer so smernice konzervativne politične opcije bolj naklonjene jedrskemu oboroževanju.

Francoski jedrski potencial ni odvisen od ZDA, kot je bilo to videti v primeru Velike Britanije. Britanski jedrski potencial je vpet v strukture zveze Nato, francoski pa po francoskem mnenju ni le zaščitnik Francije, temveč tudi Evrope. Stičišče smernic je možno ponazoriti s primerom, ko se je Francija (v letih 1995 in 1996) začela močno približevati stoddodnemu članstvu v zvezi Nato, vendar je poskus zaradi političnih konfrontacij z ZDA propadel, kar je razmerje še zaostriilo.

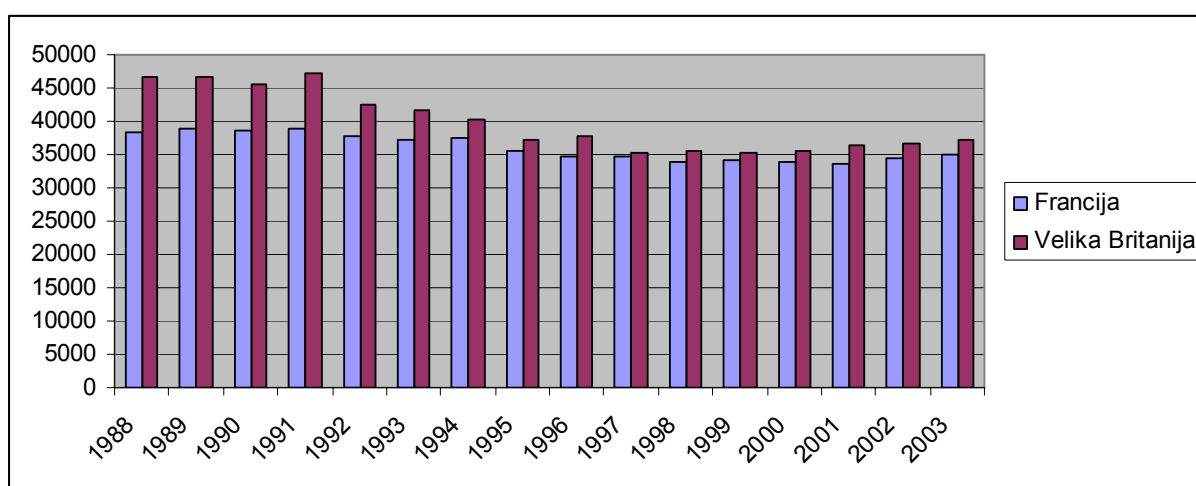
Vsekakor bosta v bodoče morali državi še bolj uskladiti svoje smernice tudi na tem področju, rešitev problematike pa je možna na več načinov.

¹⁰⁵ »special-relationshipa«.

6.5 OBRAMBNI INDUSTRIJI, OBRAMBNI IZDATKI TER RAZMERJE MED NEKATERIMI OBOROŽITVENIMI SISTEMI

Zmanjšanje obrambnih proračunov v devetdesetih letih in posledično zmanjševanje sredstev za razvoj nove oborožitve je zahtevalo od francoske in britanske vlade novo strukturo in nova razmerja. Samostojno preživetje obrambne industrije ene države brez uspešnega mednarodnega sodelovanja je težko.

Graf 6.22: Primerjava vojaškega proračuna Velike Britanije in Francije od leta 1988 do 2003 (v milijonih dolarjev)

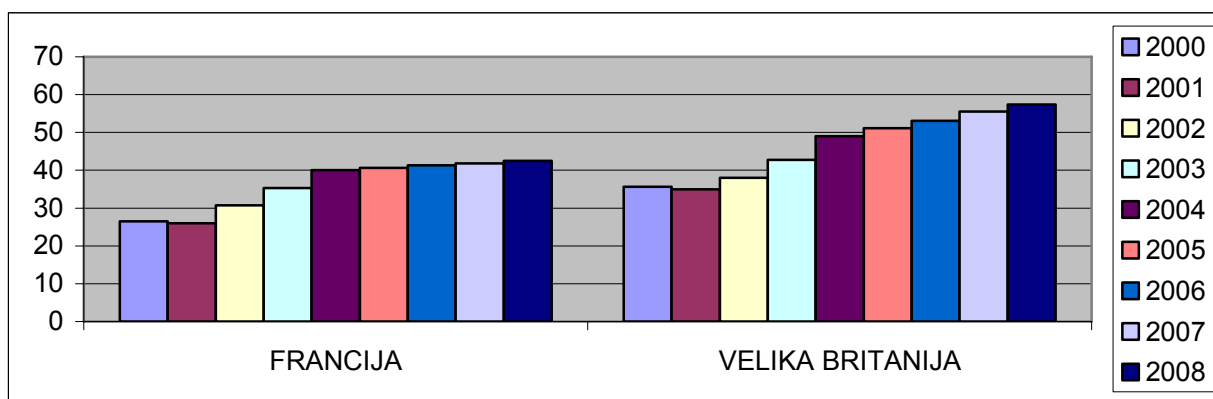

Vir: SIPRI yearbook 2004: 367-368.

Iz grafa lahko zaključim, da je imela Velika Britanija v analiziranem obdobju več obrambnih izdatkov. Vsekakor pa je vidno tudi zmanjšanje sredstev za obrambo v obdobju 1991-2000¹⁰⁶, ki se v začetku novega stoletja umirja in po napovedih večja. V poglavju Four main domestic challenges Dandeker (1999: 20) izpostavlja, da v bodoče ne bo več takšnih pritiskov na obrambni proračun, kar se da videti iz prejšnjega grafa, ki ponazarja trend umirjanja vojaških izdatkov in njihovega rahlega večanja. To opazimo tudi v načrtih britanske vlade za obdobje od 2005/06 do 2007/08. Vsekakor se pojavlja vprašanje, kaj to pomeni za obrambno industrijo, ki je v devetdesetih letih imela velike težave s prestrukturiranjem in zmanjšanjem.

¹⁰⁶ Zmanjšanje obrambnih proračunov v devetdesetih letih je pomenilo tudi manj sredstev za razvoj nove oborožitve. Obrambni industriji Francije in Velike Britanije sta začeli iskati boljše možnosti za obstoj. Ena izmed takšnih so bile zahteve po modernizaciji oboroženih sil in vse večja povezanost obrambnih industrij na večnacionalni ravni.

Graf 6.23: Primerjava vojaškega proračuna Velike Britanije in Francije od leta 2000 do 2008 (v milijardah dolarjev)

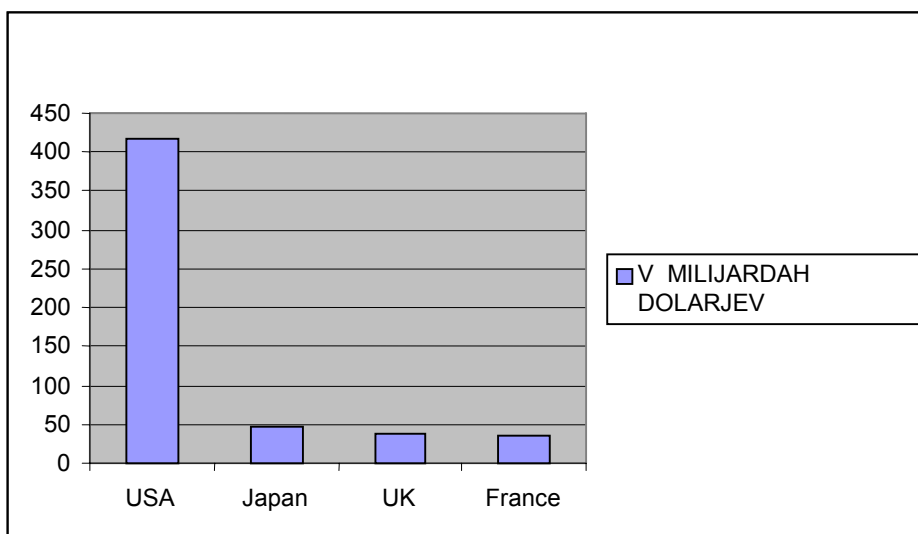

Vir: Defence spending. United Kingdom – France. Janes Sentinel Security Assesment (splet, 30. marec 2006).

Iz grafa lahko zaključim, da Velika Britanija v večji meri povečuje vojaške izdatke v obdobju do leta 2008. Razliko okoli 9 milijard letno poviša na 15 v letu 2008.

Usmeritve obrambne politike so za obrambno industrijo vitalnega pomena. Velika Britanija in Francija vlagata skupaj v oborožitev in opremo okoli 32 milijard evrov letno, industriji pa zaposlujeta okoli 360.000 delavcev, kar za evropske razmere pomeni večino. Iz grafov, ki sledijo, lahko ocenimo velikosti obrambnih proračunov glede na ostale države in bruto nacionalni dohodek. Primerjavo velikosti obrambnih izdatkov sem poudaril v naslednjih grafih.

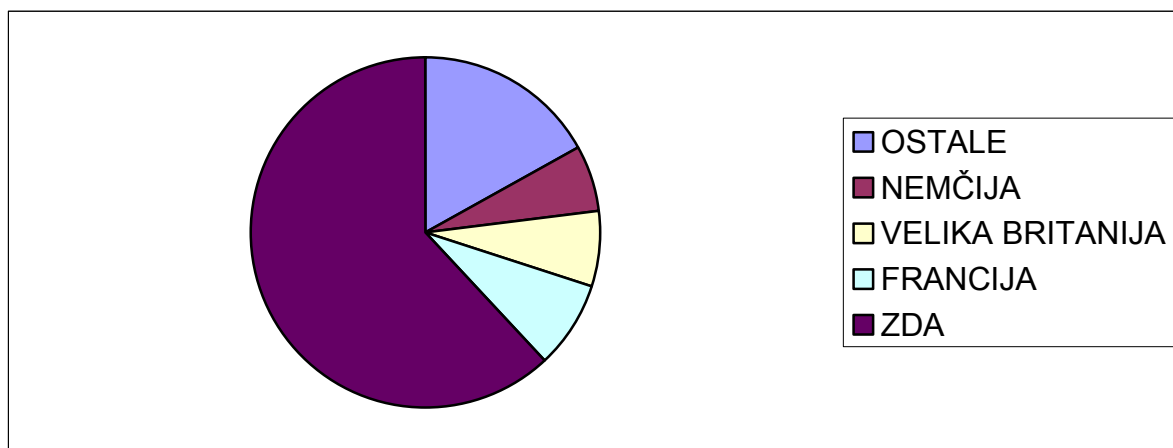
Graf 6.24 : Vojaški proračun Francije in Velike Britanije v svetovnem merilu

Vir: SIPRI yearbook 2004: 348-375.

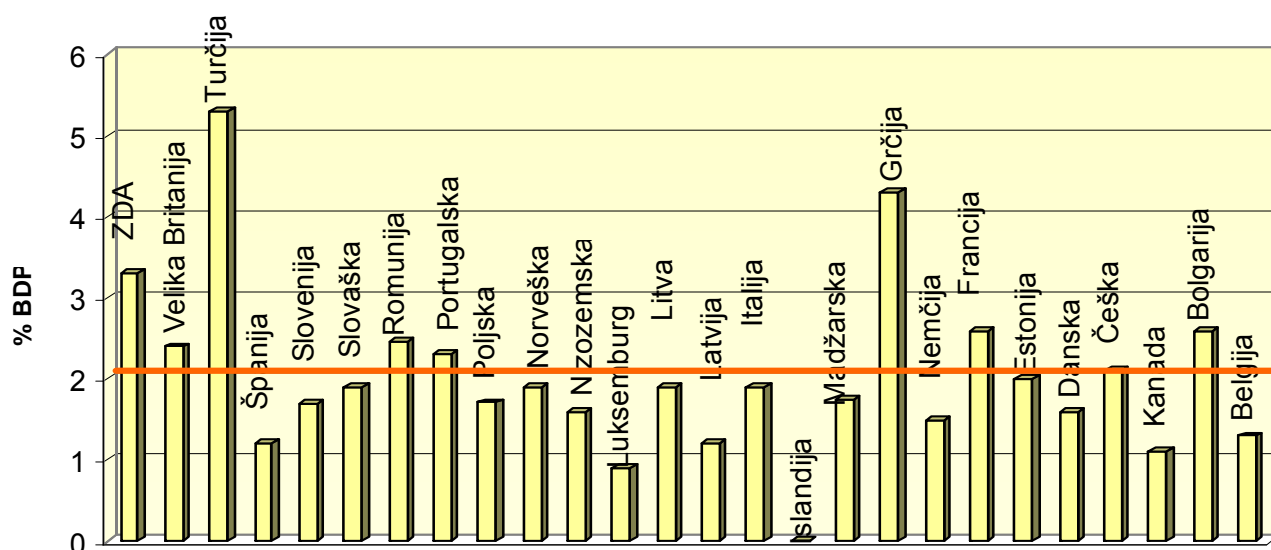
Pri analizi podatkov s prejšnjega grafa je potrebno poudariti ustavno prepoved, ki jo ima Japonska glede obrambnih izdatkov, saj ne sme preseči odstotka BDP-ja.

Graf 6.25: Grafični prikaz strukturne udeležbe obrambnih izdatkov članic Nata v letu 2003

Vir: Finančno poslovanje v SV (2006) – predavanja.

Graf 6.26: Grafični prikaz obrambnih izdatkov članic Nata izražen v % BDP (2003)

Vir: Finančno poslovanje v SV (2006) – predavanja.

Sredstva, ki jih državi vlagata v obrambne namene, niso majhna, majhen ni niti trg¹⁰⁷ s tovrstno opremo, od katere se zahteva vedno več; to smo vsekakor videli v prejšnjih grafih.

Če bi razvrstili še smernice obrambnih politik v svetovno merilo, bi lahko ugotovili, da imata obe državi interes razvijati močne oborožene sile za potrebe intervencije zunaj matičnega ozemlja, pa naj gre za zaščito čezmorskega ozemlja ali interesov.

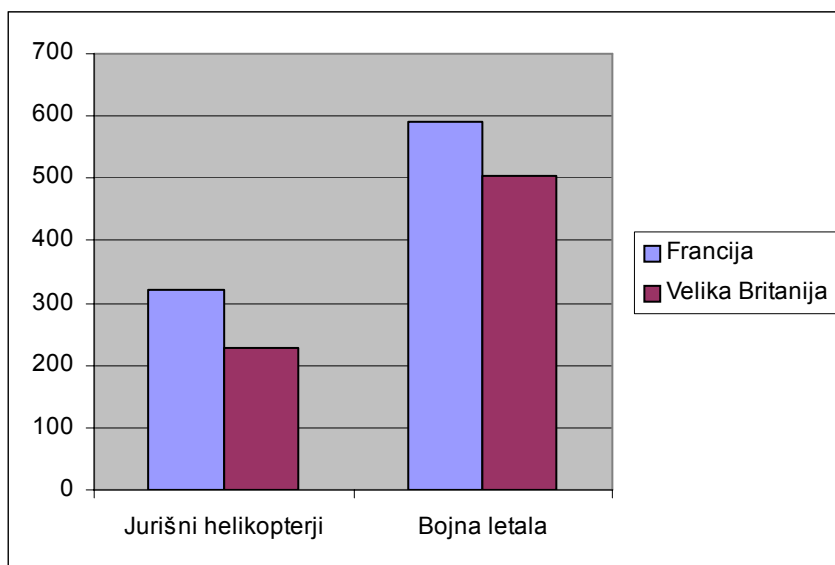
¹⁰⁷ Nove zahteve trga so zahtevale reorganizacijo posameznih podjetij, ena od uspešnih združitve je rast BAE Systemsa in Thalesa. Oba sta največji podjetji in pogodbenika v Veliki Britaniji, Thales in EADS pa v Franciji. Thales, BAE Systems in EADS sodijo med 10 največjih združb obrambne industrije v svetu. Letni prihodki Thalesa znašajo okoli 10 milijard evrov, medtem ko podjetje zaposluje okoli 65.000 delavcev v Franciji, kar pomeni 50 % vseh zaposlenih v obrambni industriji in 12.000 delavcev v Veliki Britaniji. Thales je nastal z združitvijo francoskega Thomson CSF in britanskega Racala.

BAE Systems je največji partner britanskega ministrstva za obrambo in je hkrati tudi odgovoren za največ modernizacijskih projektov. Ti vključujejo modernizacijo letal Hawk T1, Jaguar GR3, Tornado GR4 in F3 in mnogih drugih oborožitvenih sistemov. Dober primer združitve je tudi povezava med Alvis Vehiclom in Vickersom, kar je pomenilo koncentriranje proizvodnje britanskih oklepnih vozil v enem samem podjetju. Vickers ima dve podjetji, eno od teh je v Newcastle-upon-Tyne, ki skrbi za vzdrževanje 386 tankov Challenger 2. Francosko-nemški EADS (European Aeronautic Defence) izdeluje raketne, komunikacijske in elektronske sisteme, združuje pa holding francoskih podjetij, nemški Daimler Chrysler, SEPI in državni delež.

a. Posest nekaterih oborožitvenih sistemov

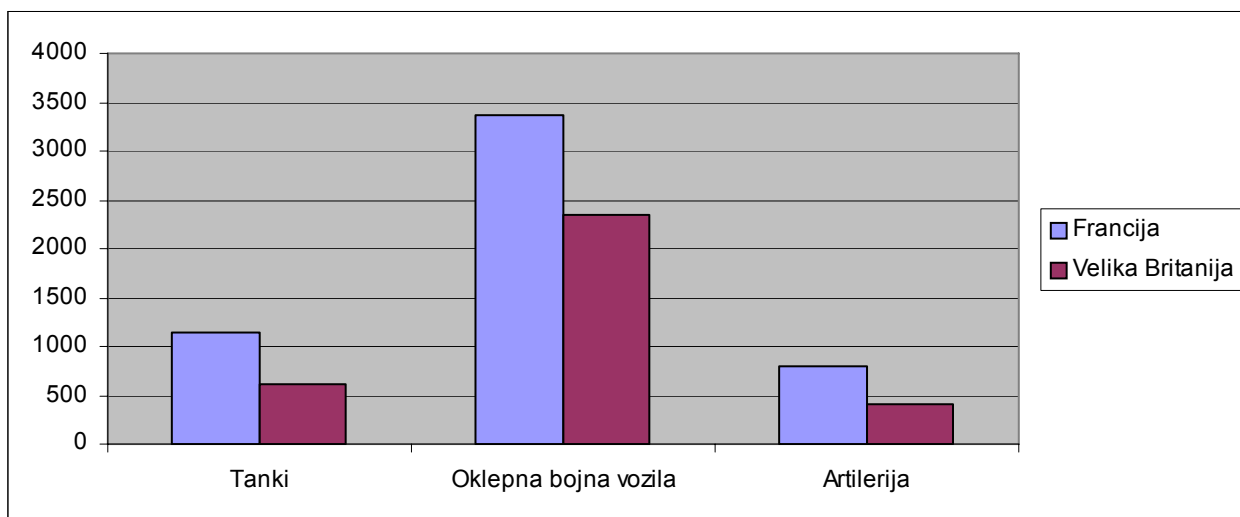
Vsekakor se mi zdi primerno kvantitativno ovrednotiti tudi posest določenega orožja v matičnih oboroženih silah. V naslednjih dveh grafih bom prikazal razmerje med jurišnimi helikopterji in bojnimi letali ter tanki, oklepnimi bojnimi vozili in artilerijo (primerjalno med državama).

Graf 6.27: Razmerje med jurišnimi helikopterji in bojnimi letali

Vir: Attack helicopters and combat aircraft. The Defence Analytical Services Agency (splet, 22. julij 2004).

Graf 6.28: Razmerje med tanki, oklepnimi bojnimi vozili in artilerijo

Vir: Tanks, armoured combat vehicles and artillery. The Defence Analytical Services Agency (splet, 22. julij 2004).

Iz tabel lahko zaključim, da so francoske oborožene sile kvantitativno bolj popolnjene z omenjenimi oborožitvenimi sistemi in tudi s pripadniki oboroženih sil. To smo videli v prejšnjih grafih. Skupni pokazatelji kažejo, da se bodo oborožene sile obeh držav predvsem strukturno spreminjale in modernizirale, kar pa ne bo prineslo kvantitativno večje sestave.

Velika Britanija bo po napovedih v svojih strukturah vsaj do leta 2035 odbdržala Challengerja II, ki po svojih značilnostih sodi med najkvalitetnejše tanke sveta. V naslednji tabeli bom prikazal tudi tipe oklepnikov po številu v obeh oboroženih silah.

Tabeli 6.29 in 6.30: Tipi, namen in količina nekaterih oklepnikov v oboroženih silah Velike Britanije in Francije

TIP	NAMEN	KOLIČINA	V UPORABI
CHALLENGER 2	GLAVNI BOJNI TANK	386	386
SCIMITAR	IZVIDNIŠKO VOZILO	328	315
SABRE	IZVIDNIŠKO VOZILO	140	NI PODATKA
WARRIOR	OKLEPLJENO VOZILO PEHOTE	789	726
FV 432	OKLEPLJENO VOZILO	1,500	775
SPARTAN	OKLEPLJENO VOZILO	600	213
SAXON	OKLEPLJENO VOZILO	664	610
CHALLENGER	TANK ZA VZDRŽEVANJE	NI PODATKA	81
SAMSON FV 106	OKLEPLJENO VOZILO ZA VZDRŽEVANJE	NI PODATKA	NI PODATKA

TIP	NAMEN	KOLIČINA	V UPORABI
AMX-30 B2	GLAVNI BOJNI TANK	659	659
LECLERC BLOCK I	GLAVNI BOJNI TANK	132	132
LECLERC BLOCK II	GLAVNI BOJNI TANK	178	178
LECLERC BLOCK III	GLAVNI BOJNI TANK	96	96
AMX-10RC	IZVIDNIŠKO VOZILO	320	320
ERC 90 F4	IZVIDNIŠKO VOZILO	190	190
VBL	IZVIDNIŠKO VOZILO	900	900
BV 206	IZVIDNIŠKO VOZILO	NI PODATKA	NI PODATKA
VAB	OKLEPLJENO VOZILO	3,800	3,800

AMX-10P/PC	OKLEPLJENO VOZILO PEHOTE	400	400
BV 206	OKLEPLJENO VOZILO PEHOTE	NI PODATKA	NI PODATKA
LECLERC ARV	TANK ZA VZDRŽEVANJE	30	30
EBG	OKLEPLJENO VOZILO INŽINERIJE	71	71
AMX-30 B2 DT	ČISTILEC MIN	NI PODATKA	NI PODATKA

Vir: Army. United Kingdom – France. Janes Sentinel Security Assesment (splet, 30. marec 2006).

Iz tabele lahko zaključim, da imata obe državi sodobne in dobro opremljene oklepne enote, ki sodijo po svojih tehničnih značilnostih med najboljše (kljub zmanjšanju števila oklepnikov po hladni vojni).

7 SKLEP IN VERIFIKACIJA HIPOTEZ

Nacionalna neodvisnost, jedrska avtonomija in francoska »veličina« so značilnosti, ki so v milejših oblikah našle svoj prostor v sodobnih dokumentih francoske obrambne politike. Temu bi lahko dodali še željo francoskih oblasti po vidnejših oz. vodilnih vlogah pri ustanavljanju vojaških misij, predvsem kadar bi šlo za ozemlja francoske interesne sfere¹⁰⁸. Chiracova politika približevanja Natu je dokaj omilila francoska stališča glede njihovega sodelovanja, kljub temu pa nekateri spori iz zgodovine še ostajajo (predvsem glede vojaških misij in poveljniške strukture v večnacionalnih poveljstvih Nata).

Leta 1997 se je Blairova vlada odločila aktivneje izpostaviti vlogo Velike Britanije v Evropi. Prevezela je pobudo za prenovo sodelovanja v Evropi na obrambnem področju. Blair pri izvajanju evropsko usmerjenih dejanj ni imel toliko podpore kot Chirac, kar lahko zaključimo tudi iz rezultata volitev leta 2002. Popolnega umika ameriških oboroženih sil iz Evrope v Veliki Britaniji nekateri politiki ne odobravajo. Dokumenti, ki opredeljujejo stališča, oz. analize avtorjev kažejo, da je vloga zveze Nato pomemben dejavnik v obrambni politiki te države. To se lahko zaključi tudi iz poudarkov, ki so v omenjenih virih. Znotraj britanskih krogov se pojavlja dilema med kontinentalno in atlantsko varianto, kjer pa prisotnost ZDA kot vodilne svetovne velesile (po britanskih ocenah vsaj do leta 2030) pomeni dejavnik, ki varuje britanski otok pred možnimi negativnimi vplivi z evropskega kontinenta¹⁰⁹.

Vsi pokazatelji kažejo na to, da se vojaška struktura v obeh proučevanih državah spreminja. Ta se zmanjšuje in se je že profesionalizirala, kar pa ne pomeni, da so stroški manjši, nasprotno začeli so se večati. Problemi, s katerimi se soočata vladi, so tudi pojavne narave in

¹⁰⁸ Hopkinson (2004: 4) na primeru nordijskih držav ugotavlja, da sta Francija in Velike Britanija dosti bolj občutljivi glede vprašanja posredovanj zunaj Evrope. Stota obletnica Entente Cordiale je vsekakor trenutek, vreden praznovanja.

¹⁰⁹ Hartley (1997: 221) v svoji analizi izpostavlja razpotja, pred katerimi stojijo britanski politiki:

- izbira glede velikosti vojaškega proračuna in njegovega namena (ali Trident ali klasično pehotno orožje);
- izbira med konvencionalnimi enotami ali jedrskimi silami;
- izbira med prioritetskimi zvrstmi;
- izbira kraja namestitve britanskih oboroženih sil.

Med vprašanji, ki se dotikajo snovalcev obrambne politike, avtor izpostavi:

- Kakšne so bodoče grožnje?
- Kakšna je bodočnost Nata (primer: če ameriške sile zapustijo evropsko ozemlje)?
- Kakšen bo bodoči znanstveni napredek?
- Kakšna je bodočnost oborožitvenih sporazumov?

se kot takšni težko v popolnosti primerjajo. Lahko rečem, da se je z določenimi britanska vlada v preteklosti že ukvarjala. Pri tem podpiram stališča tistih, ki pravijo, da so britanske oborožene sile v sedanost prenesle marsikaj iz obdobja hladne vojne. Medtem se francoske oblasti v veliki meri ukvarjajo s problemi obdobja po profesionalizaciji oboroženih sil.

Menim, da je britanska ocena glede trenutne vojaške nezmožnosti EU deloma utemeljena in da je problem sodelovati v dveh strukturah, ki se na določenih področjih lahko podvajata. Nato ima svoje velike prednosti na vojaškem področju, ki jih EU¹¹⁰ ne more ustvariti v kratkem času, saj so vojaške kapacitete ZDA¹¹¹ velike.

Francija ima obrambno politiko in zmožnosti, ki ji omogočajo samostojno delovanje, vendar so te v primerjavi z ZDA preskromne. Skupna evropska varnostna politika in vojaški projekti znotraj nje so priložnost, da se v naslednjih desetletjih ustvari ustrezna evropska obrambna struktura, ki bo omogočala Evropi obrambo pred različnimi oblikami ogrožanja.

Usklajevanje nacionalnih ciljev med evropskimi velesilami (med njimi sta zagotovo Francija in Velika Britanija) je nujno. Nove oblike kriz in ogrožanja družb bodo v bodoče pogojevale večje in drugačne nivoje povezljivosti in sodelovanja.

Po mojem mnenju je hipoteza, *da so smernice obrambnih politik Francije in Velike Britanije dokaj skladne (si niso v nasprotju) kljub različnim pogojem pri soočenju z nekaterimi oblikami ogrožanja varnosti* načelno utemeljena. Menim, da so bili ukrepi britanske vlade zoper grožnjo terorizma – kar se tiče dokumentov obrambne politike – hitrejši in natančnejši. Takoj po napadu 11. septembra 2001 je bilo objavljeno Novo poglavje, po terorističnem napadu v Londonu pa Bela knjiga. Ukrepi, ki so predvideni v dokumentu francoskega obrambnega ministrstva *Obramba proti terorizmu – najvišja prioriteta obrambnega ministrstva*, pomenijo velik kvalitativni preskok glede opredelitve mehanizmov soočenja z terorizmom. Povezanost vseh struktur nacionalnovarnostnega sistema matične države in potreba po ustreznem mednarodnem varnostnem mehanizmu je pomembna smernica obeh vlad. Preoblikovanje oboroženih sil kot odgovor na terorizem pa je »top priority« obeh vlad.

¹¹⁰ Bornemman (2001: 22) izpostavlja tri področja, ki so ovira za EU:

- Strateški transport (strategic lift); EU si ne more sama zagotavljati prevoza na velike razdalje. Evropsko transportno letalo bo na voljo v letih od 2008 do 2010.
- Obveščevalna zagotovitev; določitev postopkov povezovanja nacionalnih satelitskih zmogljivosti v EU.
- Postopki poveljevanja; izogibanje podvajanju vojaške strukture Nata.

¹¹¹ Interesi ZDA se izražajo v njihovi nacionalnovarnostni strategiji (The National Security strategy, United States of America 2002: 29), kjer Bush v svojem govoru v West Pointu pravi: »Istočasno podpiramo napore naših evropskih zaveznic v ustvarjanju skupne zunanje in obrambne politike in hkrati zaupamo drug drugemu, da bodo te strukture nastajale skladno z Natom. Ne smemo spregledati te priložnosti. Cilj je boljša priprava zaveznikov za naloge, ki jih čakajo.«

Večdesetletna profesionalna struktura oboroženih sil, večja prisotnost na trgih z oborožitvijo, večja interoperabilnost oboroženih sil z Nato članicami ter večja dostopnost do sodobne obveščevalne tehnologije in nekaterih oborožitvenih sistemov so nekatere od prednosti britanskih oboroženih sil. Tabela 7.31 nam prikazuje primerjavo stališč glede na tematike proučevanja obrambnih politik Velike Britanije in Francije.

Tabela 7.31: Nekateri razlike, izražene v ključnih dokumentih in analizah avtorjev s poudarkom na zagotavljanju varnosti

Tematike proučevanja obrambnih politik Velike Britanije in Francije	Smernice obrambne politike Francije	Smernice obrambne politike Velike Britanije
Vizija obrambne politike v naslednjem desetletju.	Močno izražen interes francoske obrambne politike do njene pomembne vloge v Evropi, kjer naj bi postala vodilna.	Vodilna vloga ZDA še vnaprej, Velika Britanija pa ima vlogo ključne zaveznice, ne zanemarljiva se razvoj evropske varnostne strukture, ki pa v viziji ni prioritetna.
Prioritete obrambne politike.	Varnost državljanov. Varnost ozemlja in prekomorskega ozemlja. Zaščita interesov matične države. Zagotavljanje strateške avtonomije. Podpora evropskemu zavezništvu. Podpora zvezi Nato.	Varnost državljanov. Varnost ozemlja in prekomorskega ozemlja. Zaščita interesov matične države. Podpora ZDA in zvezi Nato. Pozitiven pristop do evropskega vprašanja/sodelovanja.
Ogrožanje varnosti državljanov ali oborožena agresija na ozemlje oz. del ozemlja, (ki se ne nahaja v Evropi) ali področje, ki je pomembno z vidika nacionalne varnosti.	Samostojna oz. koalicijska akcija, poudarki na evropski iniciativi, kjer ima Francija pomembno vlogo. Posest jedrske oborožitve z namenom zastraševanja in uporabe v določenih primerih.	Samostojna oz. koalicijska akcija, poudarki predvsem na sodelovanju z oboroženimi silami ZDA, manj z evropskimi.
Odnos do delovanja mednarodnih ali nacionalnih terorističnih organizacij (sabotaže, bombni napadi...) ter širjenje orožja za množično uničevanje.	Preventivne akcije, sodelovanje v koalicijah, mirovnih operacijah, podpora in želja po samostojnem evropskem pristopu. Poudarek na možnosti samostojne odprave groženj.	Preventivne akcije, sodelovanje v koalicijah, mirovnih operacijah, podpora tako evropskemu pristopu kot tudi koaliciji z ZDA. Zavedajo se, da niso sami kos vsaki nevarnosti.

Vizija razvoja oboroženih sil.	Konsolidacija profesionalne vojske, modularna struktura, sodobno opremljene oborožene sile...	Ustrezna strukturiranost oboroženih sil, <i>razvoj močnih in raznovrstnih rezervnih sil</i> , sodobno opremljene oborožene sile...
Vloga oboroženih sil.	Profesionalne oborožene sile, ki so sposobne samostojno voditi različne mednarodne vojaške operacije in tudi sodelovati v različnih koalicijah. Trenutno so v fazi konsolidacije.	Močne oborožene sile, interoperabilne z OS ZDA, ki so sposobne izvesti tudi različne vrste vojaških operacij samostojno.

Kot sem že omenil, razlika med besedama integracija in sodelovanje v primeru francosko-britanske relacije obstaja. Margaret Thatcher v svoji knjigi poudarja želje državljanov Velike Britanije po sodelovanju, ki pa naj bi bilo v odnosu do Evrope v nekoliko razširjeni obliki, in sicer v smislu »ne le, ampak tudi«, hkrati pa evropsko obrambno integracijo označuje kot francosko iniciativo.

Če torej pogledamo načrte, ki jih imata glede svoje vloge na obrambnem področju na mednarodni ravni, vidimo, da Francija poudarja evropsko komponento zagotavljanja varnosti z ne tako velikim deležem ZDA, kot to poudarja Velika Britanija. Znotraj nje so nasprotja večja, kot je to v primeru Francije. Vsekakor se obe državi vidita v luči vodilnih sil v mednarodnih aktivnostih, posebej pa v primeru vojaških operacij na mednarodni ravni.

Če pri potrjevanju hipoteze pogledamo še na interesna območja, ki se nahajajo zunaj evropskega prostora, bi lahko ugotovili, da imata državi še vedno svoja interesna območja, ki jih skrbno čuvata in katerih varnost spada med prioritete obeh obrambnih politik, tako britanske kot francoske.

Pripravljenost za sodelovanje pri zagotavljanju evropske varnosti sta obe državi velikokrat pokazali. To lahko zasledimo že v skupni deklaraciji iz St. Maloja, ki pomeni velik korak ne samo na ravni odnosov obeh držav, temveč tudi na mednarodni. Kljub določenim pomislekom bi sodelovanje britanskih in francoskih enot v mirovniških operacijah v svetu tudi sam ocenil pozitivno. Državi sta s svojimi sodobnimi oboroženimi silami in tehnologijo, ki jo premoreta, veliko pripomogli k vzpostavljanju in vzdrževanju miru.

Zanimiva tematika so gospodarsko-obrambni odnosi med državama, ki mi bodo v prihodnosti velik izziv, saj se nekatere hipotetične misli, ki se mi porajajo in ki sem jih dokazoval na polju smernic obrambnih politik na ekonomskem področju, tudi potrjujejo.

»V obdobju po hladni vojni sta Velika Britanija in Francija temeljiteje in večkrat spreminjali obrambno politiko« je hipoteza, ki jo lahko v celoti potrdim. Obrambna politika Velike Britanije se je po hladni vojni večkrat spreminjala. Če bi sodili po programih, bi lahko rekli vsaj petkrat (Options for Change, Statement on Defence Estimates 95, Strategic defence review, New chapter in pa najnovejša bela knjiga). Bolj temeljito se je dvakrat, in sicer po hladni vojni in po terorističnih napadih leta 2001. Francoska obrambna politika se je – podobno kot britanska – spreminjala večkrat. Vsekakor bi omenil prihod Chiraca na oblast v Franciji. Nastopil je z vrsto sprememb, ki so se dokaj hitro odrazile v oboroženih silah, posebej pa na področju jedrske politike (podobno kot v primeru Blaira, ki je omilil konzervativna stališča do jedrske oborožitve). S prihodom Blaira se je britanska obrambna politika približala smernicam evropske in se ji na svojevrsten način pričela prilagajati kljub številnim nejasnostim, ki so do tedaj bremenile ta odnos. V nalogi sem na primerih programov in stališč različnih avtorjev vseskozi potrjeval postavljeno hipotezo. To se je odrazilo tako v teoretični analizi primera države kot v drugem, kvantitativno kvalitativnem delu.

Težiščna sprememba v smernicah obrambnih politik se je zgodila v obdobju po hladni vojni. Dotedanje zatišje, v katerem so prevladovale številčno obsežne oborožene sile s težko oborožitvijo, čakajoče na masoven napad druge – sovjetske strani – je izgubilo na pomenu. Grožnje so postale drugačne, manj oprijemljive in vse kompleksnejše. Tako tudi operacije, ki jih je bilo potrebno v vse večjem številu izvajati zunaj matičnega ozemlja.

Potrdim lahko tudi tretjo postavljeno hipotezo in hkrati rečem, da *»trendi razvoja vojaških struktur obeh držav od leta 1990 kažejo, da se oborožene sile Francije in Velike Britanije zmanjšujejo in preoblikujejo, njihove naloge pa postajajo vse bolj kompleksne«*. Vloga profesionalnih oboroženih sil je v tem času drugačna kot je bila med hladno vojno. Dosti del in nalog je prešlo na breme rezervnih in civilnih struktur, kar sem v nalogi – posebej na primeru Velike Britanije – vseskozi potrjeval. Francija je imela naborniško vojsko, ki jo je po dobrem desetletju le uspela ukiniti in nadomestiti s profesionalno, kar so Britanci storili že v petdesetih letih prejšnjega stoletja. Ravno rezervna sestava in civilne strukture Velike Britanije dajejo veliko podporo manjšim in dobro izurjenim profesionalnim enotam.

Omeniti je potrebno predvsem smernice, ki si jih je britanska politika zastavila zato, da bi svojo strukturo skoraj popolnoma prilagodila strukturi oboroženih sil ZDA. V veliki meri ji je to uspevalo, enako ji tudi zdaj. Pri Franciji se poznajo smernice obrambne politike, ki imajo

poudarek na samostojnosti in samozadostnosti vojaške strukture. Kljub temu ima tudi Francija začrtane smernice glede vključevanja in sodelovanja s strukturami ostalih oboroženih sil.

Razlike med državama so v načinu organizacije rezervnih sil. Velika Britanija je na tem področju bolj izkušena in zelo dobro izvaja koordinacijo med rezervno in stalno sestavo, medtem ko francoska vlada išče rešitve, ki se pojavljajo v fazi, ko je potrebno najprej izvesti konsolidacijo in pravilno reorganizacijo oboroženih sil.

Modularno strukturo sil lahko zasledimo v analiziranih dokumentih, mnenjih avtorjev in v dejanski praksi (primer: »force package« oz. »modular configuration of forces«). Vlada Velike Britanije predvideva, da bodo njene oborožene sile v bodoče glede na intenzivnost vojaških operacij izvajale operacije manjše intenzivnosti, kjer bosta obveščevalni del in hitra odzivnost sil pomemben dejavnik boja proti terorizmu. Pri tem ne pozabljajo na kvantiteto. Podobno je francoska vlada zapisala tudi v vojaškem programu 2003-2008, poudarja predvsem pomen prilagojene strukture za izvajanje protiterorističnih operacij in boju proti asimetričnim grožnjam.

8 LITERATURA

8.1 ČLANKI V REVIJAH OZIROMA ZBORNIKIH

1. Bebler, Anton; Rakar, Robert (2000): *EU ne bo vojaška velesila*. Evrobilten. – ISSN 1408-6735, št. 19, 8-10.
2. Barberić, Hrvoje (2003): *Kronologija anglo-američkih odnosa*, Hrvatski vojnik, broj 95, 40-41.
3. Cyr, Arthur (1982): *The Elements of British Security Policy Armed forces and society*, The Washington quarterly. Washington. ISSN 0095-327X. Letn. 8, št. 3, 389-404.
4. George, Bruce, Marcus, Jonathan (1984): *French Security Policy*. Washington. The Washington quarterly – ISSN 0163-660X. Letn. 7, št. 4, 148-157.
5. Grant, Robert (1985): *French Defense Policy and European Security*. Political Science Quarterly. Quarterly – ISSN 0032-3195. Letn. 100, št. 3 (1985), 411-426.
6. Grizold, Anton (2001): *Nekaj izzivov izgradnji varnostne strukture v Evropi danes*. Teorija in praksa. Letn. 38, 5/2001, 786-789.
7. Howorth, Jolyon (2003-04): *France, Britain and Euro-Atlantic crisis*. Survival, vol. 45, no. 4, 173-192.
8. Howorth, Jolyon (2004): *Discourse, Ideas, and Epistemic Communities in European Security and Defence Policy*. West European Politics, Vol. 27, No. 2, 211-234.
9. Jazbec, Milan (2004): *Dejansko, nepotrebno, virtualno*. Revija Obramba, let. 36 št. 7/2004, 6-8.
10. Kolodziej, Edward A. (1980): *France and the Arms Trade*. International affairs. ISSN 0020-5850. letn. 56, št. 1 (1980), 54-71.
11. Kolodziej, Edward A. (1982): *French Security Policy, Armed forces and society*. ISSN 0095-327X. Letn. 8, št. 2, 185-221.
12. Krunić, Zoran (1995): *Francija in njen varnostnoobveščevalni sistem*, Zbornik strokovno znanstvenih razprav. ISSN 1318-0916. 8 (junij 1995), 153-164.
13. MILTECH (2001): *Special issue – France*, Military Technology, 1-53.

14. Makarenko, Tamara (2001): *Destination UK, Jane's Intelligence*, volume 13, number 12, 31-33.
15. Malešič, Marjan (1990): *Civilna obramba v Veliki Britaniji*, Ujma. ISSN 0353-085X, št. 4, 183-186.
16. Malešič, Marjan (2003): *Sile EU za hitro posredovanje*. Revija Obramba. Ljubljana: revija Obramba, št. 7, 8-11.
17. Merritt, Giles (2002): *European defense may be on the way*, International Herald Tribune, 29. 5. 2002, 6.
18. Mikulić (2003): *Francuska direkcija za naoružanje DGA*, Hrvatski vojnik, broj 92, 12-15.
19. O'Brien, Kevin (2001): *UK intelligence services under fire for cyberspying*, Jane's Intelligence, volume 13, number 1, 4.
20. O'Brien, Kevin (2001): *Europe weigh up intelligence options*, Jane's Intelligence, volume 13, number 3, 20-23.
21. Petrović, M (2005): *Warrior ostaje u službi još 30 godina*, Hrvatski vojnik, broj 29, 17.
22. Petrović, M (2003): *Jačanje francuske obrane*, Hrvatski vojnik, broj 101, 30-33.
23. Pedersen, Thomas (1987): *Western European Security Cooperation A View From Danmark: Österreichische Zeitschrift für Politikwissenschaft*. ISSN 0378-5149, št. 2, 189-197.
24. Ripley, Tim (1999): *UK MOD puts YU forces in Kosovo at strenght of 25000*, volume 11, number 3, 3.
25. Sangiovanni, Eilstrup (2004): *Why a Common Security and Defence Policy is bad for Europe*, West European Politics, Vol. 27, No. 2, 211-234.
26. Skenderović, I (2005): *Nove Eurocopterjeve isporuke*, Hrvatski vojnik, broj 28, 18.
27. Skenderović, I (2005): *Eurofighter testira supersonične mete*, Hrvatski vojnik, broj 17, 18.
28. Somborac, Marin (2003): *Britanska obrambnena industrija*, Hrvatski vojnik, broj 94, 32-35.

8.2 SAMOSTOJNE PUBLIKACIJE

1. Archer, Toby (2002): *Telos or Brick Wall – British Nuclear Posture and European Defense Integration*, Helsinki: The Finish institute of international affairs.
2. Bergedorf Round Table (2002): *Contours of a »New World Order?« – American and European Perspectives*. Hamburg: Korber-Stiftung.
3. Brophy, Peter (1996): *Case studies on opportunities for libraries in Europe (OPLES)*. London: The British Library Board.
4. Bučar, Bojko; Šabič Zlatko; Brglez Miran (2000): *Seminarske naloge in diplomatska dela*. Ljubljana: FDV.
5. Byrd, Peter (1991): *British defense policy. Thatcher and beyond*, New York, London: Philip Allan.
6. Center vojaških šol (2006): *Finančno poslovanje – gradivo*. Ljubljana.
7. Chipman, John (1985): *French Military Policy and African Security*. London: International Institute for Strategic study.
8. Council of the European Union General Secretariat (2002): *The common foreign and security policy*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
9. Dandeker, Christopher (1999): *Facing uncertainty – Report No 1 – Flexible forces for the twenty-first century*. London. National Defence College.
10. Eliassen, Kjell (1998): *Foreign and security policy in the EU*. London: SAGE Publication.
11. Engdahl, William (2000): *Stoljeće rata: anglo-američka naftna politika i novi svjetski poredak*. Zagreb: Biblioteka Svjedoci vremena.
12. European Commission (2003): *The balance between freedom and security in the response by the European Union and its member states to the terrorist threat*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
13. Ferligoj, Anuška (1995): *Osnove statistike na prosojnicah*. Ljubljana: Batagelj.
14. Foreign Commonwealth Office (1994): *Britain's Security in a Changing World*, Written and designed by the Central Office of Information.

15. Forhan, Kate Langdon: *The political theory of Christine de Piza*, Aldershot (UK), Burlington (USA): Ashgate.
16. French MOD (2005): *The 30-year prospective plan: A summary*. Paris: MOD.
17. French MOD (2005): *Obramba proti terorizmu – najvišja prioriteta obrambnega ministrstva*. Paris: MOD.
18. Furlan, Branimir; Mahnič, Marjan (1996): *Začasni angleško-slovenski vojaški slovar*. Ljubljana: MORS.
19. Gärtner, Heinz (2000): *Small states and alliances*. Vienna: Österreichisches Institut für Internationale Politik – Austrian Institute for International Affairs.
20. Gnesotto, Nicole; Solana, Javier (2004): *EU Security and Defence policy*. Paris: Institute for Security Studies.
21. Grizold, Anton (1992): *Razpotja nacionalne varnosti*. Ljubljana: FDV.
22. Grizold, Anton (1998): *Perspektive sodobne varnosti*. Ljubljana: FDV.
23. Grizold, Anton (1999): *Evropska varnost*. Ljubljana: FDV.
24. Grizold, Anton; Tatalović Siniša; Cvrtila Vlatko (1999): *Suvremeni sistemi nacionalne sigurnosti*. Zagreb: CIK.
25. Haralambos, Michael (2001): *Sociologija: teme in pogledi*, Ljubljana: DZS.
26. Heuser, Beatrice (2000): *The bomb: nuclear weapons in their historical, strategic, and ethical context*. London, New York: Longman.
27. Hodge, Carl Cavanagh (2002): *Nato for a new century – Atlanticism and European security*: Westport (Conn.). London: Praeger.
28. Hodge, Carl (2002): *Nato for New Century*. Westport: Praeger.
29. Hopkinson, William (2004): *Sizing and Shaping European Armed Forces, Lessons and Considerations from the Nordic Countries*. Stockholm: SIPRI Policy Paper No.7.
30. Hostnik, Ivan (1995): *Organizacija in upravljanje države na obrambnem področju: magistrska naloga*. Ljubljana: FDV.
31. Howorth, Jolyon and Menon, Anand (1997): *The European Union and National Defence Policy*. London and New York: Routledge.

32. Kranjc, Ljubomir; Matičič Alojz; Ramšak Sonja (2003): *Seminar »Reserve Forces«*, poročilo; Velika Britanija. Ljubljana, od 22. 2. do 26. 2. 2003: MORS.
33. Jan Arveds, Trapans (2003): *Severnoatlantsko zavezništvo včeraj in danes*. Ljubljana: Združenje Atlantski svet Slovenije.
34. Jelušič, Ljubica; Selby, John (1999): *Defence restructuring and conversion: sociocultural aspects*. Brussels: European Commission.
35. Katsiaficas, George (2001): *After the fall*. New York: Routledge.
36. Kotnik-Dvojmoč, Igor (2002): *Preoblikovanje oboroženih sil sodobnih evropskih držav*, Znanstvena knjižnica. Ljubljana: FDV.
37. Mckenzie, Mary (1997): *The promise and reality of European Security Cooperation*. London: Praeger.
38. Mellon, Christian, Sémelin, Jacques (1989): *Neoružani odpor*. Beograd: Vojnoizdavački i novinski centar.
39. Military balance, (1970-2004) *The International Institute for strategic Studies*, London: Brassey's.
40. MOD (2003): *Defence white paper: Delivering security in changing world*. London: MOD.
41. MOD (2003): *Defence white paper: Delivering security in changing world Supporting essays*. London: MOD.
42. Moens, Aleksander; Cohen, Lenard; Sens, Alen (2003): *Nato and European Security*. Westport: Praeger.
43. Morris, James (1992): *The pax britannica: trilogy*, 2nd printing. London: The Folio society.
44. Mortimer, Hugh R (2002): *Politični sistem Velike Britanije*. Koper: Zbornik.
45. Moskos, Charles; Williams, John; Segal, David (2000): *The postmodern military*. Oxford: Oxford University Press.
46. Office of Information and Press (2001): *Priročnik o zvezi Nato*. Bruselj: Nato.
47. Palmer, Diego Ruiz A (1996): *French Strategic Options in the 1990s*. London: International Institute for Strategic Studies.

48. Pascal, Boniface (1998): *French nuclear weapons policy after a cold war*. Washington: The Atlantic council of the United States.
49. Pevec, Janja (2004): *Medijska percepcija skupne varnostne in obrambne politike evropske unije v Franciji – primer dnevnika Le Monde*, diplomatska naloga. Ljubljana: FDV.
50. Posen, Barry R.(1992): *Izvori vojne doktrine*. Beograd: Vojnoizdavački i novinski centar.
51. Prebilič, Vladimir (2001): *Conversion and disposal process of military sites in the United Kingdom*. Ljubljana: FDV.
52. Raščan, Stanislav (2003): *Analiza varnostne politike ZDA po 11.septembru 2001*: magistrsko delo. Ljubljana: FDV.
53. Raziskovalna skupina (1999): *Hierarhija dokumentov na področju nacionalne varnosti v Republiki Sloveniji*. Ljubljana: Obramboslovni raziskovalni center.
54. Rometsch, Dietrich; Wessels, Wolfgang (1996): *The European Union and member states. towards institutional fusion?* Manchester: Manchester University Press.
55. Rosanvallon, Pierre (2000): *The new social question: rethinking the welfare state*. Princeton (N. J.): University Press (New French thought).
56. Seal of the president of the United State (2003): *The National Security Strategy of the United States of America*. Washington: White house.
57. SIPRI Yearbook (2003, 2004, 2005): *Armaments, disarmament and international security*, Stockholm International Peace Research Institute. Oxford: Oxford University Press.
58. Safran, William (1995): *The French polity*. 4th ed. London, Melbourne: Longman.
59. Salmon, C. Trevor; Shepherd J. K Alistair (2003): *Toward a European army, a military Power in the Making*. Lynne Reinner Publishers.
60. Šterbenc, Primož (2000): *Odnos pomembnih držav do krize v bivši Jugoslaviji – s poudarkom na Bosni in Hercegovini*: magistrsko delo. Ljubljana: FDV.
61. Thatcher, Margaret (2002): *Statecraft: strategies for a changing world*, London: Harper Collins. London: The British Library Board.
62. Thomas, James P (2000): *The military challenges of transatlantic coalitions*. Oxford: Oxford University Press for the International Institute for Strategic Studies.

63. Thompson, Helen (1996): *The British conservative government and the European exchange rate mechanism*. London.
64. Tiersky, Ronald (1999): *Europe today: national politics, european integration, and european security*. Lanham [etc.]: Rowman & Littlefield.
65. Urukalo, Robert (2003): *Jedrške države v sodobnem mednarodno varnostnem okolju*. Ljubljana: FDV.
66. Vah, Igor (2003): *Vrednotenje evropske varnostne in obrambne politike: študija primera: sile Evropske unije za hitro posredovanje: magistrsko delo*. Ljubljana: FDV.
67. Wilson, Kathleen (1995): *The sense of the people: politics, culture and imperialism in England, 1715-1785*. Cambridge, New York, Melbourne: Cambridge University Press.
68. Yost, David S. (1984): *France's deterrent posture and security in Europe*. Part 1, Capabilities and doctrine. London: International Institute for Strategic Studies.
69. Yost, David S. (1985): *France's deterrent posture and security in Europe*. Part 2, Strategic and arms control implications. London: International Institute for Strategic Studies.

8.3 INTERNETNI VIRI

1. Amnesty International (2001): *“United Kingdom: Rushed Legislation Opens Door to Human Rights Violations”* Amnesty International On-line. 14th December. Dostopno na <http://www.amnesty.org> (13. maj 2004).
2. Army. France. *Janes Sentinel Security Assesment*. Dostopno na http://www4.janes.com/subscribe/sentinel/WEUR_doc_view.jsp?Sent_Country=France&Prod_Name=WEUR&K2DocKey=/content1/janesdata/sent/weursu/frans110.htm@current (30. marec 2006).
3. Army. United Kingdom. *Janes Sentinel Security Assesment*. Dostopno na http://sentinel.janes.com/docs/sentinel/WEUR_country.jsp?Prod_Name=WEUR&Sent_Country=United%20Kingdom& (30. marec 2006).
4. *Attack helicopters and Combat aircraft Holdings and Ceilings by country within the scope of the Conventional Armed Forces in Europe Treaty at 1 January 2001*. Table 3.13. Chapter 3 Formations, Vessels, Aircraft and Vehicles. The Defence Analytical Services Agency (DASA). Dostopno na: <http://www.dasa.mod.uk/natstats/ukds/2002/chap3tab313frame.html> (22. julij 2004).

5. Bailes, Alyson J.K (2004): *Security Challenges for The EU*. Dostopno na http://www.sipri.org/people/alyson_bailes/2004041701.html (10. maj 2004).
6. Blair, Tony (2001a): *Untitled statement*, 11 September. Dostopno na <http://www.pm.gov.uk> (9. junij 2004).
7. Blair, Tony (2003): *PM: Differences over Iraq can be resolved*. Dostopno na <http://www.pm.gov.uk/output/Page4508.asp> (13. april 2004).
8. Blair, Tony (2003): *Transcript of press conference given by the prime minister, Tony Blair, and the Iraqi foreign minister. Hoshyar Zebari*. Dostopno na <http://www.pm.gov.uk/output/Page6025.asp> (13. junij 2004).
9. Blair, Tony (2001b): *"The Power of Community Can Change the World"*, speech to Labour Party Conference, Brighton, 2 October. Dostopno na <http://www.labour.org.uk/lp/new/labour/docs/longspeeches/tbconfspeech2001> (13. junij 2004).
10. Blair, Tony (2001c): *"Grasping the Opportunities of an Open World"*, speech at the Lord Mayor's Banquet, Mansion House. London: 12 November. Dostopno na <http://www.fco.gov.uk/news/speechtext.asp?5545> (13. junij 2004).
11. Blair, Tony (2001d): *Untitled speech to European Research Institute*, University of Birmingham, 23 November 2001. Dostopno na <http://www.pm.gov.uk> (13. junij 2004).
12. Broadbridge, Sally (2001): *"The Anti-Terrorism, Crime and Security Bill: Introduction and Summary"*, House of Commons Library Research Paper, 01/101, 19 November. Dostopno na <http://www.parliament.uk> (13. junij 2004).
13. *Defense programmation 1997-2002 (2003)*. Viepublique. Dostopno na http://www.viepublique.fr/dossier_polpublic/defense/programmation/lpm1997_2002.shtml (12. april 2003).
14. EU (2001): *"European Security and Defense Policy"*, EU Law and Policy Overview, Delegation of the European Commission to the United States. Dostopno na <http://www.eurunion.org/legislat/Defense/esdpweb.htm> (13. junij 2004).
15. Eurobarometer (2001): *Flash Eurobarometer 114: International Crisis*, by EOS Gallup Europe for European Commission External Affairs Directorate, fieldwork November, published December. Dostopno na http://europa.eu.int/comm/dg10/epo/flash/fl114_ip_en.html (13. junij 2004).
16. FCO (Foreign and Commonwealth Office) (1996): *A Partnership of Nations: The British Approach to the European Union IGC 1996*, White paper. Dostopno na <http://www.fco.gov.uk/europe/igc.html> (13. junij 2004).
17. Freedman, Lawrence (2001): *"International Terrorism"*, speech to the European-Atlantic Group, St Eermin's Hotel, Caxton Street, London, 22 November. Dostopno na <http://www.eag.org.uk/Freedman%20speech.htm> (13. junij 2004).

18. Furtun, Mehmet (2004): *Military Trends in France*. Dostopno na http://www.csis.org/burke/trends_france.pdf (15. september 2005).
20. Garden, Tim (2004): *About face – the British armed forces which way to turn*. Dostopno na <http://www.tgarden.demon.co.uk> (13. junij 2004).
20. Garden, Tim (2004): *America as Empire: Global Leader or Rogue Power?* Dostopno na <http://www.tgarden.demon.co.uk> (13. junij 2004).
21. Garden, Tim (2004): *Fighting the Just War*. Dostopno na <http://www.tgarden.demon.co.uk> (13. junij 2004).
22. Garden, Tim (2004): *Hopes and Fears*. Dostopno na <http://www.tgarden.demon.co.uk> (13. junij 2004).
24. Garden, Tim (2004): *Trust is the only way forward for Europe and the US: Global Leader or Rogue Power?* Dostopno na <http://www.tgarden.demon.co.uk> (13. junij 2004).
24. Garden, Tim (2004): *Two Nations facing up to world*. Dostopno na <http://www.tgarden.demon.co.uk> (13. junij 2004).
25. Garden, Tim (2004): *International collaboration – why other?* Dostopno na <http://www.tgarden.demon.co.uk> (13. junij 2004).
26. Garrison, Jim (2004): *America as Empire: Global Leader or Rogue Power?* Dostopno na <http://www.tgarden.demon.co.uk> (13. junij 2004).
27. Hain, Peter (2001a): “*A Global Approach to Peace*”, speech to the RUSI/Guardian New Policies for a New World conference, Royal United Services Institute, London, 30 October. Dostopno na <http://www.fco.gov.uk/news/speechtext.asp?5483> (15. november 2003).
28. Howorth, Jolyon (2001): “*British defence Policy in the Post-War World :Torn between Atlanticism and Europeanism*”, notes. Dostopno na <http://staff.bath.ac.uk/mlsre/BritishDefencePolicy.htm> (12. oktober 2003).
29. Howorth, Jolyon and Anthony Forster (2000): “*The European Defence Initiative*”, *ESRC One Europe or Several?* Programme, Briefing Note 2/00. Dostopno na <http://www.one-europe.ac.uk> (19. september 2004).
30. Howorth, Jolyon et al. (2001): “*The Common European Security and Defence Policy*”, “*The European Defence Initiative*”, *ESRC One Europe or Several?* Programme, Briefing Note 1/00. Dostopno na <http://www.one-europe.ac.uk> (28. maj 2003).
31. Defence spending (2006). United Kingdom – France. *Janes Sentinel Security Assesment*. Dostopno na http://www4.janes.com/subscribe/sentinel/WEUR_doc_view.jsp?Sent_Country

- (=France&Prod_Name=WEUR&K2DocKey=/content1/janesdata/sent/weursu/frans090.htm@current
in=United%20Kingdom&Prod_Name=WEUR&K2DocKey=/content1/janesdata/sent/weursu/units090.htm@current) (2. april 2006).
32. Lembke, Johan (2001): "*The Politics of Galileo*", European Policy Paper 7, European Union Center, University of Pittsburgh, April. Dostopno na http://www.ucis.pitt.edu/cwes/papers/poli_series/Politics_of_Galileo.pdf (13. junij 2004).
 33. *Map of the strategic interests. French defense overview*. Embassy of France in the United States. Dostopno na <http://www.ambafrance-us.org/intheus/defense/defense.asp> (12. april 2003).
 34. *Military Balance* (1998-2005): Oxford : Oxford University Press. Dostopno na: <http://firstsearch.oclc.org/fsip?dbname=eco&journal=0459-7222&screen=info&done=referer> (18. junij 2004).
 35. Ministre de la défense (2003): *Organigramme du ministère de la défense*. Dostopno na http://www.defense.gouv.fr/sites/defense/decouverte/le_ministere/organigramme/organigramme_du_ministere_de_la_defense (12. april 2003).
 36. MoD (Ministry of Defence): (2001a) Robertson's Review: *Modern Forces for the Modern World: Press Notice and Key Points of the Strategic Defence Review*", 29 October, Dostopno na <http://www.mod.uk/issues/sdr/keypoints.htm> (13. junij 2004).
 37. MoD (Ministry of Defence): "*Operation Veritas – British Forces*", 3 December. Dostopno na <http://www.operations.mod.uk/veritas/forces.htm> (13. junij 2004).
 38. *Organigramme du ministère de la défense (2003)*: Ministre de la defense. France. Dostopno na http://www.defense.gouv.fr/sites/defense/decouverte/le_ministere/organigramme/organigramme_du_ministere_de_la_defense (12. april 2003).
 39. Robertson, Lord George (2002): "*The Transatlantic Link*", *Annual Conference of the Defence Society*. Salen. Sweden. Dostopno na <http://www.nato.int/docu/speech/2002/s020121a.htm> (13. junij 2003).
 40. Robertson, Lord George (2002c): "*A Global Dimension for a Renewed Transatlantic Partnership*", European Parliament Conference, Brussels. Dostopno na <http://www.nto.int/docu/speech/2002/s020219a.htm> (13. junij 2004).
 41. Schake, Kori (2002): "*Constructive Duplication: Reducing EU Reliance on US Military Assets*". Centre for European Reform Working Paper, January. Dostopno na <http://www.cer.org.uk> (13. junij 2004).
 42. SIPRI yearbook 2004: *Armaments, disarmament and international security. Nuclear project*. Dostopno na <http://www.projects.sipri.se/nuclear/france.pdf> (22. september 2005).

43. Straw, Jack (2002): "*The Future of Arms Control and Non-Proliferation*", speech at King's College. London. Dostopno na <http://www.fco.gov.uk/news/speechtext.asp?5869> (13. junij 2004).
44. Pomeroy, William (2000): *European powers separate from Nato*. Dostopno na <http://www.pww.org/past-weeks-2000/European%20powers%20separates.htm> (13. junij 2004).
45. *Spletne strani francoskega Ministrstva za obrambo*. Dostopno na <http://www.defense.gouv.fr> (13. junij 2004).
46. *Tanks, Armoured Combat Vehicles and Artillery Holdings and Ceilings by country within the scope of the Conventional Armed Forces in Europe Treaty at 1 January 2001 Table 3.13. Chapter 3 Formations, Vessels, Aircraft and Vehicles*. The Defence Analytical Services Agency (DASA). Dostopno na: <http://www.dasa.mod.uk/natstats/ukds/2002/chap3tab313frame.html> (22. julij 2004).
47. The future balance of military power (2003) *The Military Dimension*. Joint Doctrine and Concept Centre. Dostopno na http://www.jdcccstrategicstrends.org/Pages/st_frames.asp?view=dim&dim=7&id=0 (12. maj 2003).
48. Tsp quarterly publication 2005. *The Defence Analytical Services Agency (DASA)*. Dostopno na: http://www.dasa.mod.uk/natstats/tsp6/tsp6_jan06.pdf (22. marec 2006).